

ŞEWÇILA

kovara edebî hunerî paÿîz 2012

7

- ▶ Şeyda Asmîn : Domanê Welatê Mi
- ▶ Hacer Petekkaya : Maya Mi
- ▶ Zerîn Azrawa : Xuy
- ▶ Bedriye Topaç : Waştî Bê
- ▶ Adir Tilistone : Kal
- ▶ Nadîre G. Aldatmaz : Torbeyê Xeycane
- ▶ Bedriye Topaç : Şewa Sipîye
- ▶ Alî Aydin Çîçek : Welat
- ▶ Rojen Barnas : Hecî Mihmed Elîyê Qelşo
- ▶ Newzat Valêrî : Dewrêşêko Xerîb
- ▶ Umer Faruq Ersoz : Weverê Royî
- ▶ Ahmet Say : Mehmed Şerîf Efendîyo Guêrizij
- ▶ Rohelat Aktulum : Şewê Mi

BERO SÛR

Bedrîye Topaç

TARÎYÎYA ADIRÎ DE

Roşan Lezgîn

DERSÊ ZIWANÎ

(Kirdkî • Kirmanckî • Zazakî • Dimilkî)

Roşan Lezgîn

ZIWANÎ

BINÊ DAR VALÊRE DE

Roşan Lezgîn

HIKAYE

ŞEWÇILA

Kovara Edebî Hunerî
Hûmare: 7, Payız 2012

Wayîr û Berpirsiyar
Sahibi ve Sorumlu Müdür:
Sidqî Zîlan

Edîtor-Redaktor
Mizapaj:
Roşan Lezgîn

Pêardişê Qapaxî:
Hebûn Okçu

Resmê qapaxan:

Çap (Baskî):
Berdan Matbaacılık, Güven
Sanai Sitesi,
C Blok No: 239,
Topkapı / İstanbul
Tel: 0 212 613 12 11

Vaya/Fiyat: 5 TL

Adrese:
Lise Cad. 2. Sokak, Adalet
Ap. No: 3
Yenişehir / Diyarbakır
Tel:
+ 90 (412) 223 03 69

E-mail:
sewçila@hotmail.com
rlezgin@hotmail.com

*Berpirsiyarîya
her nuşteyi ya
noştoxî/nuştoxe
bi xo ya!*

Wendoxê erjayeyî,

Kovara ma resaye hûmara xo ya hewtine. Esas dosyaya na hûmare rewna ra amade bî la mîyanê hende kar û barê sixletî de ma bi zor fîrsetê xo dî ke çapê rê amade bikîm.

Wendoxê erjayeyî,

Seke şîma zî şahid ê, çîyo ke hetanî nika zaf zelal aseno, kovara **Şewçila** reyde veng û rengê cinîyan edebîyatê ma de wina pêt cayê xo girewt. Nînan ra sere de Bedrîye Topaç, dima Şeyda Asmîn, Nadîre Guntaş Aldatmaz, Zerîn Azrawa... Nê edîbanê ma yê cinîyan edebîyatê ma de êdî nameyê xo ebedî da nuştiş. Mesela, hîkayeyê Bedrîye Topaç yê ke Şewçila de weşanîyaybî sey kitabê tewr verên yê hîkayeyan yê yew cinîya kîrmance bi nameyê **Bero Sûr** weşanîyayî. Dosyaya hîkayeyan yê Şeyda Asmîn zî amade ya. Înşalah ma do kitabê hîkayeyan yê na edîba ma ya delale zî nêzdî ra biweşanîm. Dima dosyaya Nadîre xanime, yê Zerîne zî amade benê.

Tu çîyêk tesaduf nîyo, xo rê bi xo nêbeno, xo rê xo ver ro nêbeno. Nê heme bi kede benê, bi perwerde benê, bi têkilîyêka daîmî û samîmî benê, bi eleqe û israr benê. Bi fedakarîye, bi moraldayîş, bi konsantrekerdiş, bi heskerdiş benê. Ma herf bi herfe, çeku bi çekuye, cumle bi cumle, paragraf bi paragraf pîya aver şîne...

Kovara **Vateyî û Weşanxaneyê Vateyî** ra pey nê hîrê serranê peyênan de hetê zîwanê nuşteki ra, hetê edebîyat û hunerî ra ma gamê muhîmî eştî. Nika destê ma de sey wasitayê weşane yew keyepelê înternetî yanî www.zazaki.net, yew rojname yanî **Newepel**, yew kovara edebî hunerî yanî **Şewçila** estê. Ma emser **Weşanxaneyê Roşna** zî îlaweyê nê wasitayan kerd. Hetanî nika ma çar kitabî Weşanxaneyê Roşna ra neşr kerdî. Homa hes bikero, bi ardîmê şîma wendoxanê ma yê delalan ma do hema zaf gamanê muhîman bierzîm. Tena tewecuh û eleqeyê xo kêmi mekerê bes o.

Hetanî hûmara heştine bimanîn weşîye de, bimanîn edebîyat û huner de...

Diyarbakir, 05.11.2012
Roşan Lezgîn

TEDEYÎ

Şeyda Asmîn, Domanê Welatê Mi	3
Hacer Petekkaya, Maya Mi	12
Zerîn Azrawa, Xuy	14
Bedrîye Topaç, Waştî Bê	16
Adir Tilistone, Kal	17
Nadîre Guntaş Aldatmaz, Torbeyê Xeycane	21
Bedrîye Topaç, Şewa Sipîye	27
Alî Aydın Çîçek, Welat	31
Alî Aydın Çîçekî Reyde Roportaj	32
Rojen Barnas, Hecî Mihmed Elîyê Qelşo	40
Newzat Valêrî, Dewrêşêko Xerîb	54
Ehmed Kirkan, Mulemmaya Ehmedê Xanî û Mulemmaya Ehmedê Xasî	56
Şeyda Asmîn, Xizirî Ma Caverdayî	63
Umer Faruq Ersoz, Weverê Royî	64
Dilo Bargiran, Fedayê To bo	71
Ahmet Say, Mehmed Şerîf Efendîyo Guêrizij	72
Rohelat Aktulum, Şewê Mi	80

DOMANÊ WELATÊ MI

| Şeyda ASMÎN |

I

Tawo ke ê ênê vîra mi asmên beno kewe, boya gulan êna mi. Çi esto ke cuya kambaxa welatê koyanê berzan ê kerdê neçar û sêwîyê verê dêsan. Her yewê înan sey aşma çarêsî yê. Çiqas ziwanê mi biçerexîyo ez wazena înan binusnî. Ez nêşikîna heqa înan bidêrî la ancîya kî ez wazena înan binusnî, ez na bawerîye der a ke ê mi ra memiradîyê...

Rindekê welatê mi, eke şima mi ra bimiradîye ez mirena. Nêbo ha! Mi ra memiradîyê.

- Qicê mi ti xeyr ameya.

Sereyê xo kerd xo ver, çekuyêk fek ra nêvecîyaye. Şermaya.

- Wayê ti mi bena mekteb?

- Heya bira, ti qet xem meke, ez to bena mekteb.

Newe fam kerd ke birayê xo, qicê xo se teynatî onceno. Ma hînî nêbî, tawo ke a kî newe amaybî nê welatê xerîbî, xo se tikûteyna hîs kerdîbî. Dinya aye rê bîbî tenge, bîbî tarîye. Mîyanê lêlî de mendîbî. Nika kî qicê aye nêcuyenê. Zereyê xo veşa. De-jode barî zerrîya aye ra vîyart. Tersaye, va qey bixereqîyo, hîşê xo ser ra şoro. Cad kerd ke xorîn ra bîhne bicêro. No halê aye çimê birayî ra nêrema. Na rey kî zerrîya birayî nê halê aye rê veşaye. Na senî dinya bîye, ey neçar bî tede bicuyê. Dinyayade temase bîye. Na dinya de musayeyê mergî bî. Na dinya ser o şer estbî, zulm estbî, kiştene estbî, maye domanê xo eştêne na dinya de. Dinyayade henêne bîye.

Înan kî welatê xo caverdaybî ameybî neçarê tîyayan bîbî. Ne nasêk estbî, ne dostêk bireso tenga înan. Ê xo bi xo bî. Ganî hêzdar bê. Eke hêzdar mebê beno ke no welato xerîb înan weşawêş biwero. No dejê serê zerrî ame nêame reyêk a canê-verda. Timûtim serê zerrîya aye der o, dejneno. Nika xo bi xo fikirîna, gelo no dej bi-kuyo serê zerrîya birayê aye kî? Birayê xo yo ke ci ra zaf hes kena. Tawo ke nîya fikirîna dejê serê zerrî beno zêde. Hînî bena ke tersena ke zerrîya xo vîndero. Zerrîya xo pêgurete, cad kerd ke birayê xo bi çîyê mehesîyo serê palkursî de nîşte ro. No halê aye çimê birayî ra nêrema. Bi vengode şewîrî:

- Se bî wayê, ti rind a?

- Ya ya, qicê mi, ez rind a. Çiyê mi çin o.

Destê birayê xo pêcêna oncena leyê xo. Lewêk nana sirotanê eyê nerman ra. Sirotê xo zaf nerm ê. Teyna sirotê xo nê her çiyê xo nerm o. Çimê xo sey zeytunan sîya yê. Bijangê xo derg ê, ti vana qey porê xo şane kenê. Birûyî zaf şiyê rî ra. Pirnîka tenike û lewê barî kî ser de. Ti vana qey Heq nîştî ro pêro kar û gureyê xo dayo hetêk, o viraştî.

Xo bi xo ra vana, Heqo kor ti se qemîşê na rindekîye bena, to na rindekîye nîya eşta nê welatê xerîbî, bê ma û pî verdaya. Hevalanê ey ra cîya kerda. Ti qemîş bena ke na rindekîye bidejo. O dejo barî bikuyo serê zerrîya ey, vîstêk mevindo ey bidejno?

Tabî persode înan her çî ra muhîm esto. Qicê aye tirkî nêzaneno. Se bikero nêzanena. Tawo ke a newe tirkî musaybî dewa xo de bîye. Pîyê aye ameybî mabênê malimî û înan de çarnayoxîye kerdîbî. Oncîya kî zaf zehmet ontîbî. Zaf dejabî. Nêşîkîyaybî mana bido ci. Qey înan bi zîwanêde cîya mekteb wendêne. Qey ma her kes henên bî yan tena ê henên bî? Dewe de pêro domanî sey jûmînî bî. La nîka tîya birayê aye tikûteyna bî. Ey tena bi sereyê xo se no zîwano xerîb bîmusayêne? Teyna tîya kambaxe nê serran de bibîyêne hevala birayê ayê qicî. Ma hînî nêbî, welatê xerîbîye de yew hevala mordemî estbîye, a kî teynatîye bîye. Ma na dinyaya kambaxe de qasê teynatîye çîyo xirab û zehmet estbî?

Merdene?

Bawer nêkena. Bawer nêkena ke merdene qasê teynatîye xedar bo. Qasê teynatîye bidejno. A ke dejêde barî kena serê zerrî teynatî ya. Heya, dayê korê! Qicê aye nê serran de bibîyêne wayîrê ê dejê barî. Ê dejê barî yê serê zerrî. Xo tayê arê da. Nêwaşt birayê aye hîs bikero. Cahd kerd ke tayê bîn rind biaso. Cahdê xo çiyê rê bî, bi huyena aye ra peşmirîyayîşêk ame rîyê birayî. Na peşmirîyene senî kî şiyêne ey ra. Didanê mercanî vecîyêne teber, sîs kerdêne. Tawo ke o peşmirîyayêne zereyê aye kî peşmirîyayêne. Zerrîya aye de gulî bîyêne ya. Boya vilanê Merga Dîyarî ameyêne aye. A kerdêne serxoş, mest. Newe ra bîyêne aşiqê cuyene. Aşiqê ey...

Qicê xo her şiyêne musayêne. Beşer kerdêne ke berz musnayêne. Demode kilm de tirkî musa. Zerrîya xo de sozê zîwanê maya xo çî rey xo vîr ra mekero. A her roje ci rê na şîre wanêna:

Bihuye,

Huyena to

Pêro dûran kena nêzdî

Zerrî arasnena ra

Bena çilkêk awe

Lewanê têşanan ra

Lewê ke qeleşîyê ra

Lewê ke teqayê.

*Huyena to eyda-çiman
Çimê ke rayan oncenê
Nê çiman çend serran yayî ontî
Kes nêame nêşî...*

Hetê ra wazena seba ke birayê xo zaf dej meonco rew bimuso nê welatê xerîbê kambaxî, hetê ra kî nêwazena xo ra bibo xerîb, asêyîya xo vîndî bikero.

Her çî tawo ke xo bo rindek o, xozayî yo. Na dinya de çira tayêna waştêne her çî bikerê sey xo. Seba ke her çî bikerê sey xo hende zulm, hende ezab, hende xişm kerdêne, buglatî ardêne sereyê însanan ser de. Hal no yo ke, na goreyê gerdunî nêbîye. Gerdun de her çî sey xo cuyêne, her çî xo bî. Ci ra vatêne mîyanê cîyatîye de pîyabîyene.

Bibo vileçewt. Newazena çî rey vileyê xo kesî rê çewt bikero. La naye kî rind zana, eke ti na dinya de vileyê xo çewt mekerê, biwaze sereberz bicuyê, ê demî ti zaf dej bioncê, ti zaf bedelê giranan biderê. Çîyode tewr rindek nika ra birayê xo naye rê hadre kerdene bî. Nêbo ey hînî zaf dej biontêne, yan kî duştê na cuyene de bişikîyêne. Seba ke na cuyene meşikîyo ey bişikîno, ganî o ci rê hadre bîyêne. Biryar da ke ey bimusno her çîyê cuyene...

Gucîge 2010

- Ma bi xeyr.
- Xêr bi silamet.
- Nameyê to çî yo?
- Norşîn a.
- Ma ê to çî yo?
- Ê mi kî Şeyda ya.
- Nameyê to rindek a.
- Ê to kî.

Hevaltîya înan nîya dest pêkerdîbî. Şima nêvanê kotî? Pers nêkenê? Ez tersena na perse pers kerî. Yan kî se vajî, beno ke peynîye ra tersena... Se vato kal û pîran? Tersî vernîya mergî nêgêno.

Ê hepsêk de jûmînî nas kenê.

Pancşeme bî. Maya Norşîne peyê perdeyî de kewtêne ra. Perde serê ranza ra bi betanîye ameybî viraştene. Seba ke tarî bo hevalanê aye, aye rê çareyode nîyanên dîbî. Çünke mîgrenê aye estbî û tawo ke pêguretêne a kerdêne xêxe. A nêşikîyêne cayê xo de vîndero. Sereyê xo dayêne ranzanê asinênan ra, yan kî destê xo heva-

lanê xo ra filitnayêne sereyê xo dayêne dêsan ra. Tawo ke mîgrenî aye guretêne, panc-des hevalan bi zor şikîyayêne aye pêbicêrê. Ancîya hende hevalî dormeyê aye de bîyê kom. Û roja dîyarî ya. Mordemê Sultane kî ameyê. A raste, Sultane na roje ser pawena. Aye zanitêne ke mordemê aye bêrê û Norşîna aye bîyarê. Çi heyf ke mîgrenê kambaxî a gurefîbî.

Şeyda nêwaştêne Norşîne ê halê maya xo bivîno. Seba naye kî nêzanitêne ke se bikero. Verê aye de qerqezîyayêne ke aye bixecelno.

Heps diqat bî. Hînî rastî qato zemîn û jû qat estbî. Qatê zemînî de heyatade hî-raye estbîye. Îta de hem werd werîyayêne, hem televîzyon nîyadayêne. Kîştî na he-yate de ci ra vatêne “havalandirma” estbîye. Îta cayê hewa guretene bî. Gurefîyan îta de spor kerdêne, volta eştêne, ge-ge voleybol kay kerdêne û govende guretêne. Nêrdîwana ke şîyêne qoxuşan, îta de dest pêkerdêne. Di qoxuşî bî. Mîyanê her di qoxuşan de bertengode derg estbî. Şewe çêverê qoxuşan ameyêne kilît kerdene. Qoxuşan de kî ranzayê diqatî estbî.

Roja dîyarîye rojanê bînan ra cîya bîye. A roje roja dîyarîye bîye. A roje roja teberî ra vengûvaj guretene bîye. Hewayê teberî, a roje ameyêne gureteyî bi xo ra guretêne berdêne teber. A roje ê mîyanê çar dêsan ra demode kilm bo kî vejîyayêne. Her jûya înan şîyêne cayêk. Xo resnayêne asmênî. Beno ke koyêk yan kî şaristanêk yan kî kam çî zano beno ke wareyêk de xo resnayêne awade serdine...

A bîne kî qic mevînê, çiyode zaf muhîm, a roje perwerde çin bî. A roje robar bî. Ganî a roje her kesî awe bikerdêne xo ra û kincê xo bişutêne. Tabî kincî kolektîf ameyêne şutene (kincê binî ne tède). Her ca bi tursîl ameyêne şutene. Şima şaş nêwend her ca bi tursîl ameyêne şutene. Şima nika vanê can qidayê hepsê nîyanênî, ne? Hînî nîyo ama na kî raştî ya ke xoverrodayîşê hepsê Amedî her çî vurnaybî. Ancîya mîyanê çar dêsan bî, ancîya bindestî û hêsîrîye bîye la xeylê çî hînî rehet bî.

Heya heyra, ez meraqê şima vînena û mi xo vîr ra nêkerdo. Ma se xo vîr ra bikerî ke. Ê nîyê ke ez kewta pey...

Norşîne zaf bi heyecan a. Ma se mebo, badê hîrê-çar hefteyan maya xo bivîno. Û tabî ama cayode cîya. Bi meraq a. Bi çîmanê meraqinan derdorê xo etud kena. Norşîne nîya bi meraq derdorê xo etud kena, Şeyda kewta tayê aye ke aye se bixecelno heta ke Sultane bêro xo. Çîyo tewr xirab kî ma eke Sultane ewro meyeroy xo o se bibo? Domana feqîre maya xo ê halî de bivîno têsere û têbin bo. Ganî Norşîne meşoro qoxuşe. Şeyda Norşîne gureta arda heyate:

- Norşîn, xaseka mi, ti vêşan a?

Se vêşan mebo. Şodir de kewtê raye ameyê. Raye de çiyê nêwerdo û nika kî peroj vîyarto ra. Norşîne hem sereyê xo hejnena hem kî bi sivikî vana:

- Ya, heval Şeyda ez zaf vêşan a.

Û persa ke Şeyda ci ra tersena êna:

- Heval Şeyda kanê maya mi? Ma çira maya mi bêrîya mi nêkerda? Nêzanena ez

ameya? Çira nêna leyê mi?

Şeyda pêroyê hêzê xo dana arê, nêzdîye Norşîne bena:

- Se? Helbet maya to zaf bêrîya to kerda. Her roje nîşena ro wurzena ra vana Norşîna mi. Çîyo bîn nêvana. Ama ewro tayê karê maya to esto. Seba ê kî a tayê herey bikuyo. Mi ra va Norşîna mi ewro êna ti aye ra eleqedar be heta ke ez yena. Temam gula mi, vilika mi?

- Ma qey a şîya bi kotî? Ha! Temam, mi fam kerd, a şîya mehkema.

Çekuya mehkema sey Xizirî reştîbî Şeyda. Hem kî bi xeyrê Norşîne.

- Heya heyaya, vila mi, ewro mehkemaya maya to estbî. Maya to şîya uca, a peyê cû bêro. Ka mi ra vaje ti wazena çî biwerê?

Seke barode zaf giran kola Şeyda ra wuştîbî ra. Keyfê xo ame ca.

- Ferq nêkeno, çî esto ez ê wena.

Ewro roja dîyarîye bîye ya, kulinde de kî ewro çîyê xeylê cîya-cîyayî estbî. Zîya-retkerdoxan înan rê her çî ardêne. Zafine nêwerdêne înan rê ardêne. Oxro ke zafêrî feqîrî bî. Ancîya kî destbera înan ra çî bîyamêne înan kerdêne. Şeyda sifreyode dewlemend na ro. A û Norşîne pîya nîştî ro. Werd werd. Şeyda na vîste de Norşîne etud kerdêne. Dora etudkerdişî ameybî Şeyda. Asayêne ke Norşîne xeylê vêşan a. Hînî kewtîbî werdî ser ke dormeyê xo nêdîyêne. Her di sirotê xo kerdêne pir, yan cawitêne yan nêcawitêne qilotnayêne ro. No halê aye zaf şî weşa aye. Hetê bîn ra kî ci rê zaf zereyê xo veşa. Vera dişmenî de hêrsode girs ame serê zerrîya aye. No senî kar bî? Na senî dinya bîye domanade hewtserrîye kena heps? Kena mîyanê çar dêsan? Bê ma û bê pî verdena. Verê çîmanê aye de maya aye rê îşkence kena. Maya aye cênê benê...

Sultane welatperwere bîye. Mêrdeyê Sultane kî heps de bî. Hem kî hepsêde dûrî de bî. Yanî çîyode şîma fam bikerê sucê Sultane welatê xo ra heskerdiş bî. Înan nêmeyê şewe eştîbî çeyê Sultane ser. Çeyê aye saye kerdîbî, oxro ke çîyê nêdîbî ancîya kî Sultane guretîbî berdîbî. Demêk binê çîman de guretîbî, Sultane xoverdayîşode xurt daybî. Peynîye de çîyê nêkewtîbî destê înan, a eştîbî heps. Sultane wayîrê şeş domanan bîye. Tewr qîca xo Norşîne bîye. Keyeyê Sultane xizan bî. Mordemanê aye piştî dayêne aye. Wayîrê domananê aye vecîyayêne. Norşîne bê maya xo daymiş nêbîbî Sultane neçar mendîbî ke aye bîyaro leyê xo. Mebîyêne aye qet waştêne çêna xo bîyaro bikero mîyanê çar dêsan. Bikero lepanê dişmenî de.

Tawo ke Norşîne werd werdêne qasê da-vîst hevalî dormeyê aye de bîyî kom. Her jûye çîyê va. Pêro guretîyan tewr şenik qasê Norşîne bi heyecan bî. Xora pêroyê domanan ra zaf hes kerdêne û demode derg bî ke dûrê domanan mendîbî. Domanade nîyanêne seba înan sey roşanî bîye. Peynîye de Norşîne mîyanê înan de bîye gêj û hewn ra şîye. Tabî na kî bîye roşanê Şeyda. Na ameyêne a mana ke hetanî şodir Norşîne bikuyo ra. Xora Sultane kî heta şodir bîyamêne xo. Biwuştêne xo ser...

- Kanê kamca de kuna ra?

Sultane Şeyda ra pers kerd. Bêhal asayêne. Seke tayê bîn bîbî weza. Astikê sirotanê xo tayê bîn vecîyaybî teber. Çimê xo qefelîyaybî. To vatêne qey bi rojan o hewn nêkerdo. Tawo ke ginayêne war, bêquwete mendêne. Şeyda a cayê xo de kerdîbî hewn. Her di seba ke aye hêşar mekerê, bi gamanê hêdîyan ver bi aye şîyî. Sultane sivik batanîye ser ra kerde ra. Rîyode her çî ra bêxeber, hewnode xorîn de bî. Sultane sivik lewêk na sirote ra. Çimê xo bî pirr. Aye waşt naye Şeyda ra binimno la na çimê Şeyda ra nêremaye. Aye destê xo eşt hermanê Sultane ser, seba ke ara xo bikero şî kulinde.

Cezaya Sultane hona nêamaybî birnayene. Beno ke texlîye bo kî. Ama teyna mahkema tewr şenik serrêk ontêne.

Norşîne tawo ke hewn ra wuşte ra virindîye nêame vîrî ke kotî ya. Tayê hînî mende. Peyê cû wuşte ra bi maya xo cêra. Senî ke dormeyê xo de nîyada çim gina ranza ra, lewo cêrin kerd çewt, dest bi berbeyane kerd. Hetêk ra berbena hetêk ra bi vengode çîz çîkena vana:

- Kanê hevala Şeyda to vatbî maya to şîya mahkema şodir êna? Na yo, bî şodir maya mi çin a! Mîyan de nêasena. Şima pêro mi xapênenê...

Şeyda bi vengê aye ra sey tîrî erzîyaye qoxuşe. Û bi vengode nerm û weş va:

- Wey vilika mi ti wuşta ra. Bê bê, ez to berî leyê dakila to.

A kerde virana xo verê xo da heyate. Sultane heyate de destê xo kerdî ra Norşîne ver bi aye vazdana. Pêroyê guretîyan çimî kerdê ya, înan de nîyadanê. Sultane a mîyane hermanê xo de pêt şidênaye. To vatêne qey bi serran o a nêdîya. Bi serran o hesreta a ya. Sultane rojanê xeylê zehmetan ra vîyaraybî. Binê îşkence de kî çiyode tewr a mîyanê qisawetan de eştibî domanê aye bî. Bi qisawetanê înan ra tersaybî ke xêx bibo. Jûmînî vînîtena her diyan hewayode xeylî hîsdar awan kerdîbî. Înan heta a roje na sehne filman de dîbî ama nika verê çimanê înan de qewîmîyayêne...

Ma Norşîne ra se vajîme. Şenik mendîbî Norşîne keyfan ra bifiro. Eke perrê aye estbîyêne a bifirayêne. Şenik mendo Sultane mîyanê lewan de bixeneqno.

Nîya demêk mabênê Norşîn û hepsî rind mend. Yanî hînî rastî mabênê aye, maya aye û hevalan rind vîyart. Norşîne xo tam merkez de da ronîştene. Her kes dormeyê Norşîne de çar çerexîno. Norşîne kî çênekade xeylê biaqil a. Bala pêrone oncena xo ser. La şima nêvanê na rewşe hetanî kotî nîya şoro. Çi esto ke nîya zaf zêde nêonceno. Peyê pancês-vîst rojan a Norşîne şona Norşînade bîne êna. Norşînade qaroke, Norşînade muruzine, Norşînade her çî rê berbena kuna kar. Norşîne berbena se berbena. Ti vana qey nika dêsan biqilaşno ra. Pêrone karê xo caverdayo, Norşîne ra mucil benê. Bi zehmetode girs ge-ge aye kenê haşt ama zafêrî nîya vîyareno.

Sultane kî îndî destê aye de bîya milçewt. Nêzana se bikero. Neçar menda. Xo bi xo vana ez destê dişmenî de, binê lepanê dişmenî de neçar nêmenda, destê naye de neçar menda. Pêro pîya nîşenê ro fikirîne ke ci rê çareyêde bivîne. Peynîye de fam kenê ke cîfê Norşîne zere de bîyo teng, biryar danê Norşîne demêk biruşnê teber.

Peyê cû ancîya biwazê.

Rast kî hînî bî: Norşîne tawo ke newe bîye zaf rind bîyêne. Domanade şên, şa bîyêne. Tim û tim huyayêne. Ama qasê da-pancês rojî vîyartî ra Norşîne ancîya bîyêne qarok. Nêameyêne ontene. Înan kî îndî ci rê rayê dîbî. Tawo ke herinda teng-bîyene aye de dîyênê îdarekerdoxanê hepsî ra pêamaybî, venga mordemedê aye dayêne ameyêne a berdêne, tawo ke vîra maya xo û hepsî kerd a guretênê ardênê. Na nîya dewam kerd heta ke mehkemaya Sultane qedîya. Tabî nê mabênî de di hevalê Norşîne yê bînî ameyî. Hevalo pancserre û Rewşena şeşaşmîye. Ez şima ra naye kî vajî hînî biqedînî. Rewşene aşmê de dest bi qisey kerdene kerd. Pêroyê ma matê xo verdayî. Ha Heval? Heval domanode sîs bî. Tabî ma hes kerdena xo daye ey kî. O domanode biaqil bî û hertim bi didananê xo yê sîsan ma rê huyayêne. Ez hînî bawer kena ke Heval cayê jû maye de hende xeylê mayan ra memnun bî. O tim û tim kêfweş û şên bî.

18 Gucîge 2010

III

- Kemalê Bada, Kemalê Bada! Misto warway, Misto warway.

Des-Pancês domanî kewtîbî peyê ey, nîya qîrayêne. Ma o kam bi ke? Çend serrî bî? Serranê înan de asayêne. Eke serranê înan de bi, nê domanî çira nîya kewtêne peyê ey leqa xo bi ey kerdêne. Kemalê Bada, Misto warway kamî bî? Aye zanitêne hetê înan de yewbîn ra leqem dayene çiyode normal bî. La oncîya ki aye meraq kerdêne. Misto warway û Kemalê Bada kamî bî? Şanika înan çike bîye meraq kerdêne. Zaferî kî Misto Warway ci rê bî meraqode girs. Çira warway?

Çi? Ya, no hemserranê xo ra tayê girs asayêne çik bî? Tawo ke tayê nêzdîyê înan bîye nîya fikirîye. Nê, nê serrê xo girs nêbî. Tayê sereyê xo girs o. Ya Heq! Nê seni çim ê, ney ser o? Hetanî a roje qet çimê hende girs û rindekî aye nêdîbî. Herhal ê ke vatêne çimê manga nê bî. Mîtolojîyê yunanan de wendîbî, Hera ra vatêne Heraya çimmanga. Çimê manga nîyanên bî! Hele mordem nê bijangan ra çi vajo. Derg ê pepo derg ê, se derg ê. Ti vana nika porê ey şane kerê. Teyna derg ê! Çiqas derg ê, hende kî sixlet ê. Ma qey Merga Pîl a? Heya heyra, to raşt zanit, Merga Pîle. Lewê goştinî û pîrnika qalinde seke rîyê hîrayî pir kerê ameyê viraştene. Ancîya kî rî de çiyê tewr baldar, birû yê. Birûyê sîya û qalindî. Peyê etud kerdena barî, a rî û çimê xo ver bi cêr ênê. Çi bivîno! Nê destî. Mumkin nîyo, destê domanêk nîyê. Qasê destanê camêrdêk ê. Ma hînî nêvatêne serranê însanî ê ke tewr rind kenê eşkera deste însanî ye. Nika bi nê destan şikîyêne seba serranê ey çi vajo? Dest destê camêrdêke da-çewres serreyî yê. La o bi xo hona diwês-hîrês serre yo.

Têser û têbin bîye. Nêzana ke se bikero. Tayê hînî mende. Tawo ke ameye xo, xo

bi xo nîya va: To bi xo sere da na raye û tawo ke to sere da na raye to nizanitêne çî bêro sereyê to ser. La to na kî rind zanitêne ke şanikê domananê welatê to şanikê şên û şayîye nîye. Şanikê înan kî hende şanikanê cinîyan pirê xem, êş, dej û pozxinîye yê. Pêro adir û şewat bî. Şewatê birranê welatê aye bî, ê ke dewlete her payîzî adir verdayêne ci veşnayêne. Û înan her wisarî newe ra ruwayêne, bîyêne kewe. Gil û gi-langê xo kerdêne sixlet. Hîni bi rengêde sewz bîyêne ya. Tîja welatî teyna nêştêne. Her şodir selamê aye guretêne. O ke peyê koyanê berzan ra bîyêne berz. Birrê welatê aye û însanê welatê aye çiqas kî şîyêne yewbînî ra!

Vengode nerm ame goşan, a mîyanê xeyalan ra vete.

- Wakê, wakê se bî to rê? Ti rind a?

- Ya ya, ez rind a. Nameyê to çî yo?

- Nameyê mi Munzur o.

- Nameyê ey çî yo?

- Nameyê ey Usên o. Wakê wakê, ti zanena no xêx o. Va, bi hîrçe-hîrç huya.

- Ma se bîyo ti çira hende huyena?

Munzur bî şaş û paş. Nêzanit ke se bikero. Heta a roje seba ke ey ra vatîbî xêx kes ci ra nêqahrîyabî, kesî nêperrnabî ey ser de. Xora her kesî ci ra hîni vatêne. Kesî bi nameyê eyê raştî veng a ey nêdayêne. Zafine nameyê eyo raşt xo vîr ra kerdîbî. Pê-rune ci ra yan vatêne Misto warway yan kî vatêne Kemalê Bada.

Aye dî ke Munzurî zerrîya xo gurete, poşman bîye ke ci ra qahrîyaya. Bi fekner-mîye va:

- Ma şîma hevalê yewbînî nîyê, ti çira hevalê xo ra vana xêx? Ma mordem hevalê xo ra vano xêx?

- Wakê ma ez se bikerî her kes ci ra hîni vano. Kes bi nameyê ey veng a ci nêdano, ci ra yan vanê Misto warway yan kî vane Kemalê Bada.

- Ka delalê mi, mi ra vaje Misto warway û Kemalê Bada kam ê?

- Wey wakê, ma ti înan nas nêkena?

-Nê. Çira, ganî ez înan nas bikerî?

- Wakê, her kes înan nas keno coka mi va. Ê zaf bi nam û veng ê.

- Çira? Şanika înan senên a ke? Ti şikîna mi rê qalê şanika înan bikerê?

Munzur hona new yan kî desserre yo. Porkej û çimbelek o. Sey filîti yo. Lajan ra vêşêr şono çênayan ra. Ti hetanî ke nêzdî ra etud mekerê ti fam nêkena ke laj o. Munzur seke ci ra çîyode zaf girs ameyo waştene, kuno hewayêde cîyayî. Çîmanê belekan verdano aye û dest pêkeno:

- Wakê ti zana, nê her diyan ra vanê evdalê Heqî yê. Goreyo ke vanê, nînan dinya ra dest û payê xo ontê. Yanî nîmetê dinya ra dest û payê xo ontê. Vanê, nînan xo dayo raya Xizirî. Vanê, ê çî taw biwazê şikîne Xizirî bivîne. Înan tim û tim kan û kortî dayêne xo ra. Mistê warwayî bira solî nêkerdêne pay, coka ci ra vatêne Misto warway.

- To kî ê dî?

- Ya. Mi her di reyêk-dî.

- Peynîye de se bî?

- Ti zana, nê cayê xo de nêvindenê. Tim û tim fetelînê. Seba ke her kesî nê nas-kerdêne bişîyêne kotî piranede nan dîyêne ke biwerê. Misto warway weş o, merdo, çi ameyo sere ez nêzanena, la ez zanena ke Kemalê Bada pukuleke de xeneqîno. Zimistan o, ancîya cayê xo de nêvindenê, wurzeno ra kuno raye. Tawo ke wazeno bi-çerexîyo dewa xo, raye de pukuleke nê cêna, xeneqîno, hînî mireno. Xora tîya de zimistanî xeylê reyan bena pukuleke. Ge-ge na pukuleke heşteyêde, des rojan oncena. Dewijî xo rind pîşenê têra şonê bi ey fetelînê. Şonê ke çi bivînê, raye de mîyane vewre de bîyo huşk û hol. Meyîtê ey cênê benê.

Munzur hîn ke vatanê xo ra bîyo yew ke, xo nêcêno vano:

- Wakê ti zana, a roje cenderman eşt dewa ma ser. Yewî mi ra bi tirkî pers kerd va ke, qet terorîstî ênê dewa şima? Mi xo da nezanîye, seke ez zonê ey fam nêkena mi bi zonê ma ci ra va, ti vana se? Ey va qey ez doman a, ez fam nêkena, şikîno mi bi-xapîno. La mi o xapêna. Peyê cû îndî mi ra çîyê pers nêkerd.

Aye duşte ey de nêzanit ke se bikero? Çi vajo? Teyna destê xo kerd dergê sereyê ey, porê eyo kej û nerm mîşt da. Heya, ma hînî nêbî, welatê aye de domanî nîya bî-yêne pîl.

Reyna bi vengode nerm:

- Ma Usen? Usen senî ke maya xo ra beno nîyanên o yan peyê cû hînî beno?

- Nê nê, senî ke maya xo ra beno hînî nîyo. Maya mi vatêne, o derguşode zaf rindek bîyo. Hende rindek bîyo ke maya xo hertim ci ra tersaya, beno ke nezerî bibo. Tewr maya xo seba ke nezerî mebo kam leyê ey ra vîyaro aye o qurç kerdo, hînî kerdo ke, leşa ey kerda sûr û kur. Peynîye de ey nêweşîya menenjîtî vîyarnaya ra. Her kesî vato o bimiro. O nêmerdo la nîya bîyo. Reyna weş nêbîyo.

Kamî o ardîbî serê na dinya û o nîya verdabî. Tew nîya kerdîbî. Kam sucdar bi-kerdêne ke? Mezgê xo de na fikre, Munzur ver bi xo ont, o kerd virana xo, lew na se-reyê ey ra, ver bi domanêde bînî kewte raye...

Çile 2011

MAYA MI

| Hacer PETEKKAYA |

*Rojan ra sêşeme, serre di hezar û didi
Bî des û jû serrî
Ez hema pancêsserra bîya
Şîyêne lîse didi
Teba mi rê xeyal nêbi
Qehr çîçî yo, merg çîçî yo, nêzanayê.*

*Çinayê xo daybî xo ra, porê xo şane kerd bi
Kerd ke şîra mekteb, îmtîhan bi.
Embazê mi ameybî
Kêberî ver de raya mi pawitê.*

*To balkone ra temaşeyê embiryanan kerdê
Tam mi kerd ke vejî
Tî omeya zere
To va: “Keyna mi hela bê, hela bê
Nê qolincanê mi tay bivilêne...”
Çanteyê xo eşt uja, qolincê to vilênayî
Hema nêbi, ti baş nêbîya.*

*Ez gere bişîyêne mekteb
Hema ti hinî tenya nêbîyê...
Xala Rehîma bî, dapîra Buşra
Vazdayîş şîya veng da: “Maya mi nêweş a.”
Îmtîhanê mi esto, ti bê hete be.”*

*Ti gere baş bîyayê hema nêbîya
Embazandê xo ra vat, mamostay ra vaje:
“Maya hacere nêweş a, a do ewro nêro.”*

Ma ti vilênaya, to vat "Ez o mireno"
Ez qehrîyawane
Ti tim vana "Ez o mireno, ez o mireno..."
Çimandê to ra hersî ameyî: "Wilahî ez o mireno..."
Ez bermawa ti bermawa...

Zerrîya to qelibîya, mi ti hewadawa
Mi ti berda, dest û rîyê to şuwit
To eşeda xo hewna niyardibî ra
Gunawa mi kuçî ro, ez qîrawa: "Anaaa..."
Rengê to bibî zerd, ziwan şibî zere
Mi ziwanê to vet teber
Xala Rehîma qolonya kerde to ro
Veng da embiryanê ma, texpîdar bi embiryan
Ma ti dekerda betanîya mîyan
Ez vaşto niştî texpî, sereyê to na zanîyandê mi ser:
"Homa! Se beno, wa teba nêbo marda mi..."

Şîm acil, ti girewta zere, ez menda kêber de
Zanîyê mi şikîyayî, niştî ro kêberî ver de
Hema ke di deqay nêravîyardî
Hemşîra vejîya teber, va "Des deqay beno..."
"Ney ney, pancês-vîst deqay beno."
A mergdê to ra vana, ez nêweşînda to ra
Ez çî zana ke wexto ginaya mi kuçî...

Min û warda mi ra va:
"Maya şîma felc bîya, teyaran a riştî Dîyarbekir."
Ma jî hema otobus a niştî ray
Mi çî zanayne maya ma jî ma wa niştî ray!
Senî ke Sêwregî de dewijî dî
Fam kerd, bê maye, bêkes menda...

Dîyarbekir, Sêşeme, 09.10.2012

XUY

| Zerîn AZRAWA |

Tayê însanî estê, xo rê yew dinyaya qijkaleke virazenê û nêvecîyenî teverê a dinya. Pê a dinya nêrijîyo her çî kenê. Ê a dinyaya xo ya qijkaleke de zaf şa yê, û pêroyê hewnanê înan zî na dinya ser o yê.

Inî însanî goreyê tenduristîya xo, goreyê wextî ra na dinya ge kenê hîra ge kenê tengê. Hîrayîya dinyaya înan goreyê moralê înan xo bedilnena. Yanî dinyaya înan çend gird a, çend hîra ya no girêdayeyê moral û wextê înan o.

Inî teverê dinyaya xo her çî rê dişmen ê. Teverê dinyaya înan de çî esto çî çinîk o, înan eleqedar nêkeno. Dinya biveşo yew muya înan tede nêveşena. Encax eke dinyaya înan tehluke/xetere kewo, o wext çimê înan benê tarî, her çî veşnenê. Dinyaya înan zey yew nêweşîya ruhî, ruhê înan ser o tesîr kena.

Nînan ra yew zî dadîya min a.

Ez aboneya rojnameyê "Newaya Jinê" ya. Ino rojname her menge vecîyeno û vîst rîpeli yo. Tede sîyaset ra bigîrîn, tenduristî, cigêrayîş, bîyografî, kultur, meqaleyî, tarîx, babetê qijan û keyeyî ûsn. estê.

Bê rojnameyî hezar ra zafêr kitabî keyeyê ma de estê. Çesît-çesît, ti çîyî ser o biwazî, ti vînenî.

Dadîya mi çî rey zî ne yew kitab wanena ne zî rojname. Kar û gureyê aye pakî ya. Serê sibayî rew wurzena, ge gezî ho dest a, ge potê pakîye ho dest a, ge boye awa kincan verdena ê zeran a, ge boye sirkeyî... Kincan şuwena, dolaban darena we, na oda ra bena a oda. Û wexto ke cayê de yew kitab yan yew rojname bivîno ca de dest pêkena zewtan dana:

"Homa heqê şima ra bîyero!"

"Homa destanê şima bişikno!"

"Mela ez hînî şima dima visîyaya."

"Ini çî belayê kitabane şima yo ez dekweta!"

"Mi şima ra çî xeyr dîyo!"

"Çew vano, belkîya hê benê katib! Hînî mîyaneyê mi şima dima şikîyayo!"

"Homa mîyaneyê şima û milê şima pîya bişikno!"

Peynîya zewtanê aye nêna. Dadîye mi na dinya de tena yew dişmenê xo esto: kitabî...

Ez bawer nêkena a yewna çî ra hende teq bigîro. Xora tim vana, "Wa maro sîya mi ra bieyso wa kitabê şima mi ra meeysê." Kitabî gangêrê ganî aye yê. Kitaban gêna, ge bena dekena kîler ge dekena tewreyan û bena erzena serbanî. Kam ke bîyero keyeye ma, nimitkî ra dana înan, vana xo rê biberîn. Rey-rey zî nimitkî ra erzena qutîya çopî. Yanî yew qayde sereyê kitaban kena vîndî!

Rojêk mi aye ra va:

- Dayê, xo tim û tim yew gure mede, ti pakîye ra wet tiway nêzana? To verçimikê astoran kerdê xo çiman a, ti ne natê xo ne zî wetê xo vînena. Ti wina zaf pey de manena, yew cînika sey to gereka ino hewa xo nêkero. Zaf tay cinîyane kurdan ra sey to şîye wendegeh. To lîse qedênaya. Lakim to nêwendo nêwendo! Ti zaf pey de menda. Wina mekir, ti guna wa! Rey-rey dê çîyêk bigîre xo dest, biwane. Bizane ke teverê pakîye de yewna dinya esta. Sey estora verçimikine tena vernîya xo mevîne, kişta to ya çepe de, kişta to ya raşte de, peyê to de çî esto çî çinîk o, bivîne. Na dinya de tena pakîye nêbena, mezgê to roj bi roje ho beno qijek. Ti gereka dormaleyê xo rê yew roşnayîye bî, zanayîş bidî derûdorê xo. Biwane dayê biwane! Wina mekir!...

Va:

- Ti heqdar a, kêna mi. Ez do ewro ra tepîya her roje biwanî.

Mi rojnameyê "Newaya Jinê" na dest a. Dadîya mi ca de warîşte we, rojname girawt û dest bi wendişî kerd. Zaf keyfê mi ci ame, ez zî zaf bîya şa.

Ez cemê şandî ameya keye, dadîya mi ha nimacê xo kena. Aye nimacê xo qedîna û mi ra va:

- Wilay ino wendiş çîyêko zaf baş o, ez hîn eyro ra tepîya tim û tim wanena.

Û dima va:

- Keja mi, manaya "glîserîn"î çî ya?

Mi va:

- Glîserîn yew cinsê alkolî yo. Ti çira pers kena?

Va:

- La ti zana, wexto ke çew inê glîserînî ya cam biestero. Eke serê camî ya toz bimano, o wext çew gereka tayê glîserîn dekeru mîyanê awe û pê qirêjê camî pak bikero, otur hîn serê camî ya toz nêmaneno.

Û dima va:

- Ti zana? Eke çew pê awa sîrkeyine qoltuxanê qedifeyînan biestero, qoltuxî beriqîyenê pak asenî. Û eke lawabo ra boya pîse bêro, çew gereka binêyke sola zinarî bierzo zereyê lawaboyî...

Hema ha dewam kena, mi vengê aye birna û mi va:

- Dayê, ti nînan kamca ra musaya?

Va:

- Ez rojnameyê "Newaya Jinê" ra musaya.

Mi va:

- La ti bê nînan hîn zewbîna tuway nêmusaya?

Va:

- Eh, mezgê mi nêgêno, sereyê mi dejeno, ez hîn sey verî nîya, ez bîya extî-yare.

Ez xo rê şaş menda. Mi nêzana ez çi vacî. Vanê "Gan vecîyeno la xuy nevecî-yeno."

WAŞTÎ BÊ

Bê,

Waştî bê...

Bê, rutîya mi de qîrî be

Bê, leşa mi de laser be

Bê yew qersune kî ti be

Qersuna yewe kî ez a...

Bê, ma nê şewan bikiştme

Bê, ma na tarîye bidirnîme

Bê, ma yewbîn de bimirîme...

Bedrîye TOPAÇ

KAL

| Adir TILISTONE |

Roc cemedîno

Rayîrî vewri ra gêrîyayê

Gomewo xirabe de pêsar bîyê birayî...

Erîşa sipî tepîştâ, Kalî

Çimî hewnîna î, kuhodê asmênî ra

Heme ca bîyo qoc.

Mezgî zelal î

Mişewre kenî verardê kemverî —

Ina vewri senîwa helêna?

Kal hêdî-hêdî dest beno erîşi, keneno

Qalî yenî serê zonî:

“Ma virazî birarey, her kes beno zerweş, bidinê yemno paştî.”

Rayîr darg o, vewr a, zor o

Gonî kê rew wardê

Şar pawibê Kalî yo...

Baro giron milî ser

Heya kilî nêdekuwî herri

Destî peymekin ê

Rayîrê Homayî

Vewri şeqêna hergo tilî de.

Gome durî ra mendo

Şew û roc gênê rayîr
 Aseno şaristonê Pîronî
 Huwî kuweno rîdê Kalî
 Keno di qomê nimacê nafîlî
 Bonê herrinî çimon ver
 Lêlê mexrebî de
 Çilayî yew-yew panînê
 Tarî ronêno
 Puk o
 Şênayî ya
 Pirnikî, goşî zîpikayî
 Çilki hewa ra cemedîna
 Sey gulêy xozî kuwena ard.
 Vengê ey, vengê zerencê Koyê Sipî
 Ponk, zelal, asmên, şar, Kal
 Hergo keye de yew veyve wo
 Her kesî şomî hazir karda
 Kal ronîştö bono pîl de
 Cemat ronîştö nor-dor de
 Kal veng dono, çi nemr...
 Çiyêk nênimneno.
 Heme çî eşkera wo
 Her kes destek dono
 Rayîr darg o, vewr a, zor o
 Howna zî keyfweş o Kal:
 "Xelasê kê, kê dest a,
 Mela Homa kê şarî ra, axîretî ra, îmon ra nêko."
 Yo deston aştey darg keno
 Gêno inay vera gule

Ricêna birarey ..

Adir kuweno kuço

Şêro Evdrehîm o

Kal hêrsbaye wo:

“Mi şima ra va, wext rew o, şima goş mi nêna!”

Inkey ra pey her kes dest bibo

Turzîy û huye

Veynê tererek

Rayîr darg o, cemed o, zor o

Kalî xo da kaşê pey Pîronî

Peyey nor-dordê yê de

Istora sipî wenîşt

Vewrê Koyê Sipî

Lewey Bawkalî wayêr o

Verê xo dono Dara Hênî

Koyî temaşeyê yîn kenî

Çemê Dibn pêl dono

Yena şeq-şeqey nalon

Rayîr darg o, cemed o, zor o

Hêgayê reng-reng

Dey rê amade benî

Vilî abenê, yena boya weşi

Kalî de qet çin a poşmoney

Yo rayîrî Homay ser

Gal-gal ser a kenî peyeyî

Ya Ella Ya Muhammed

Kenî ke xo dest fiynê Amed

La nêda rayîr, nêda rayîr

Bêbawerey, destvengey...

Kalî verê xo day koyon

Koy wayîr î

La Qasim rîsîya wo, rezîl o, riswa wo

Nege nege nege...

Lomey lomey lomey...

Çiriki heme ca

Mela Homay biqerefno

Ina ki to kardi

Zerenc nêkeno qewmdê xo

Û istorê yê sey vewrê Koyê Sipî

Sere tim barz o

Bîyî şaş zeftî

Şaşê yê bestaya vewri

Xeftonê yê îrbisim

Ê çin o

Şalî bereqînê

Çitê Hindî yo

Va yeno, vayî koyon

Kal huweno

Destê xo têşoneno:

"Cenet binê poldê mi de yo, polê raştî de yo."

Kendirê xozî arzeno mil

Zeftî ca d' beno qoc

Yo nusk dono kursiyê xo

Sereyê ey barz o

Çim akarde nêşono

Ciwonî tira pey bîyê hinzar

Huwî kewto rî:

"Ez tornonê xono serebarz veyneno, rayîrê mi raşt o..."

TORBÊYÊ XEYCANÊ

| Nadîre Guntaş ALDATMAZ |

Vengê kutena berê teberî ra ez tîlê serê xo bîya, hetê kêberî ser şîya û mi kêber kerd ra. Dot ra torbeyê kewt zere. Senik mend sereyê mi ra kuyo. Mi sereyê xo peyî ser ant, gamê ke peyser şîya, nîyada ke Xeycan a, binê torbeyî de bîya bule.

Kewte zere. Torbeyê xo yemê zereyî de kaleka berî de na ro. Maya mi kî cile ra wuşte ra ameye. Bi ters û meraq rîyê Xece de nîyada û pers kerd:

- Xeycan xêyr a? Na şewe letîye de!

- Xêyra xo çik bo ke? Yî lajê kutikî da mi ro, sereyê mi şikit.

Fesa xo naye ro. Sereyê xo muşna bi maya mi. Rast kî sere ra gonîya tezîye ameyêne, mabênê biske ra rişîyêne bi erd. Maya mi tafta halboye viraşte naye bi sereyî ser, gonî vindarnaye.

- Haq adirê ey wedaro. Nêvano mi dest de manena!

Maya mi xo de vajîyêne. Xeycanê kî bi vengode nizm xîskêne we.

Mêrdeyê Xeycane tenê bom bî. Hêrsê xo ke ame kes nêtorêne ke ci ra teba va-jero. La Xeycane nêşikîyêne ke verê neheqîya ey de winê bêveng vindero. Her ke qisey kerd kî Memî cayêde aye şikitêne. Her ke Memî dayêne piro aye kî torbeyê xo girewtêne, heredîyêne û şîyêne cayê keyê cîranan yan kî dewanê bînan. Zamanê ra tepîya hêrsê xo ke vêrd ra, bi xo ancîyêne ameyêne. Xora nîyetê kesî kî çine bî ke şêro dima, aye bîyaro.

Ge-gane ke şîye dewanê bînan torbeyê xo emaneta maya mi kerdêne. Dewijî zaf kewtî re torbeyî dima ke ala zere de çik esto la maya mi nêverda ke tey nîyadê. Emanet bî, ganî ci rê xîyanete nêkerdêne. Raste-rast Xeycane ra perskerdene rê kî cesaretê kesî çine bî. Çike Xeycane ra nê persî zaf pers bîbî, coka a kî no pers ra hêrs kewtêne.

Gonîya sereyî ke vindarnaye, maya mi ci rê fîncikê awe arde, tenê simite, tenê kî kuye bi rîyê xo ra. Gepa xo ya gonîne pê destê xo kerde pake. Maya mi rê duayî kerdî.

- Şêro esteyê pî-kalîkanê to reşo!

- Helal û xoş bo!

Uca, kaleka soba de maya mi ci rê cile fişte ra, Xece xo kerd derg û şîye hewn ra.

- Ala sodir bo, Heqî ra bixêyre!

Vake maya mi û a kî kewte ra.

Sodir ra mi çimê xo kerdî we ke Xeycane cile ser o nîştâ ro, çimanê xo sanayê bi dês, winî qayt kena ke ti vana bi hêrs û nefretê xo nika dês riznena. Ez hêrsê çimanê aye ra tersaya, wušta ra û vejîyaya teber. Vayêde honikî sana bi rîyê mi, ez arda re xo.

Endî peynîya payîzî bîye. Tije rind kewtibî re dûrî, germê hamnanî herinda xo rew ra şilî û şepeliya payîzî rê ca verdaybî. Gilanê daran ra tek- tuk pelfî mendîbî. Verê vayê payîzî de sanîyêne ra.

Dewijan tayîne hîna soba nênaybî ro la maya mi tim soba rew nayêne ro. Keyê ma keyanê bînan ra tim germêr bî.

Pîyê mi kî sûke de xebitîyêne, keye de camêrd çine bî. Coka cinî, kam ke sereyê xo bidezî ameyêne keyê ma. Dêrdê xo maya mi rê vatêne. Ez o wext doman bîya, înan leyê mi de rehet qisey kerdêne. Mi kî uca de hetê ra kay kerdêne hetê ra kî goş nayênê re qisan ser. Şima ke bizanê çi hîkayeyî eştê! La ez torbeyê Xeycane şima rê kena ra.

Mi tever ra tenê helm girewt tepîya şîya zere ke maya mi bi Xeycane ra ha yê qisey kenê. Maya mi vana:

- Ti ke nika şîya se beno? Teba o kutik beno merdim?

- Wa bo, ez nêşkana tîya vindî.

- Heta kotî remena, kata sona, kamê to esto? Di- hîrê rojî tîya vînde û so keyê xo, verê adirê xo.

- Torbeyê mi emaneta tu ya. Ez key ke ameya to ra gêna.

Vat û xatirê xo waşt, kewte bi rayîr, fîstanê xo yo derg fîşt bi vayî ver, avor de bi leze şîye. Heta ke çiman ra bîye vîndî mi dima ra nîyada.

Xeycane winî zaf rindeke nêbîye. Leşa xo ya kilm û barîye zereyê fîstanê şevazî de bîbî vîndî. Rîyê xo yo qirmîçiyaye de xetê zaf xorînî virazîyaybî. To vatêne qey mabênê nê xetan de derdê cihanî wedarite ye. Sereyê xo hende ke şikîyaybî, orteyê porî palangin bî. Roja rovarî Xece, cîya sereyê xo şutêne ke kes sereyê ayê nêvîno. Dirbetê sereyî bîbî weş la herinda xo bellî bîye, sipî kerdêne.

Xece kesî de zaf qisey nêkerdêne. Da-desê pisîngê xo bî, nan dayêne înan, xo rê pê înan xecelîyêne. Memî pisîngan ra qet hes nêkerdêne. Ge-gane pêro dayêne arê, kerdêne zereyê yew ciwalî, berdêne cayê dûrî de verdêne ra la pisîngî ancî peyser ameyêne, dormeyê Xece de bîyêne top.

Xece ke herediye şîye, pisîngî bêwayîr mendêne, axmeyê dewe bîyêne, heta ke Xece peyser ameye, perîşan bîyêne. Bêwijdanîya Memî ra pisîngan kî nesîbê xo girewtêne.

Şîyayena Xece dima çend hefteyî vêrdî ra, zimistanî dest pêkerd. Vewre der-ber girewt. Rayîr, olaxî bî qapan. Xebera kesî Xece ra çine bîye ke kotî ya. Xora meraqê kesî kî çine bî. Domanê xo ke bibîyenê belkî kewtêne re dima la na dinya de qûlêde Haqî çine bî ke seba Xece qesawete kuyo. Maya mi ke ge-gane der-ber çinît we, herinda torbeyî vurnêne û xo xo de vajîyêne, vatêne "No torbe kî tîya mend şî, nêzana

na Xece kotî mende." Nîya vitvitîyayena maya mi ra teber kesî qalê Xece nêkerdêne. Saye ke a qet çine bîye.

Rojê, peyê perojî maya mi şîye keyê Vila cîrana ma, lajê ayê Al kî bi çend hevalanê bînan ra ameyî keyê ma ke ma pîya kay kerîme. Her yewî de des gozî bî. Mi kî des teneyê qijkek û giloverî ardî. Ma bi kay dest pêkerd. Hesî goza xo ke este, gin-dir bîye şîye peyê andalî. O kî goze dima şî, xafil de zirça, mi ra vake:

- No torbeyê Xece çayê keyê şîma der o, tey çik esto zanena?

Mi hermeyê xo ant we, vat:

- Nê nêzanena.

Ey zor kerd re mi ke torbe rakerî. Mi qebul nêkerd. Eke xebera xo bibîyêne maya mi zaf heredîyêne. Ey rike kerde va:

- Meterse kesî ra nêvanîme. Ancî sey verênî giredanîme, kenîme herinde.

Axrê ez kî doman bîya, mi kî zaf meraq kerdêne labelê maya xo ra nêtorêne ke torbeyî rakerî. Mi peynîye de qebul kerd. Înan sondî werdî ke kesî ra mevajê.

Ma mabênê xo de birre kerd ke Al nobedar bo, verê kêberî de vîndero, yew ke nê hetî ser ame bikuxo.

Ma Al ruşna teber. Ma hîremîne pîya torbe peyê andalî ra girewt, kaş kerd, ard ortê oda de na ro. Xeycane dîyanê torbeyî pê destekîya qalinde deştibî. Pê layî kî girê-daybî. Ma la kerd ra, la nêşikîyayîme destekîye bivisnîme. Mi kardî arde, pê kardî tayê cayî birnayî, dima destekîye virisknaye we, dîyanê torbeyî peynîye de kerd ra.

Tersê kerdena karê nîmteyî, heqa torbeyî de meraqê çend mangan, aqil sereyê mi ra girewtîbî. Mabênê hîsanê cîya-cîyayan de şîyêne, ameyêne, zerrîya mi zereyê mi de gipeyêne.

Alî torbeyî ra tîlikî vetêne. Dîyanê torbeyî pirê paç û puç û tîlikan bî. Kamî ke seba fîstanan çî kuras, çî basme, çî pazên birnaybî Xece tîlikê înan daybî arê û kerdîbî torbeyê xo. Bi senê aqil nîya kerdîbî, aqilê ma nêşîbî ser. Ma tenêna ke paçî ci ra vetî nîyada ke binê paç û puçan de boxçeyî estê. Çend boxçeyî têsero naybî ro.

Mi dest eşî ci, boxçaya serêne vete û kerde ra. Çutê tumanî û pîrenode sipî, kuras ra viraste, tede bî. Tenê kî poro derg pulesnaybî re kaxitade sipîye, kerdîbî orteyê pîrenî. Ma na boxça desinde kerde qapan û kaleke de nayê ro.

Boxçaya bîne vete. Kerde ra, tede mîyade sûre qatkerde bîye, zereyê mîye de kî zerrnode girs bî. Seke mi zerrn dî ez tersaya. Mi kerd ke her çî wedarî, înan nêverda. Xora sucê ma bî qet ke nê tey nîyadîme biqedenîme. Yew boxça mendîbî.

A peyêne kî mi vete. Zereyê aye de kî kincê pitike û veyvekade paçine bîye. Gojage naybî darikî ser, pê kurasî çarnaybî, kerdîbî rî. Çim-burîyê veyveke kî bi xizalikî virastîbî. Poro ke piskilê gilgilî ra viraşto tenê rişîyaybî orteyê kincan, sere ra senik mendîbî. Fîstanode sûro çînikin kî dayîbî pira. Parçeyêde dolbende kî sanaybî sereyê veyveke, pê layî kî gire daybî.

Xeycane êdî kale bîye. Pê na veyveke se kerdêne ke? Ma bi şaşîye yewbînî de nîyada û hervî pêro peyser kerdî zereyê torbeyî, dîyane gire da la besenêkerd ke bîderzîme. Ancî berd herindî de na ro. Maya mi ke ferq kerd, ez pak timar kerdûne. Ze-

reyê torbeyî de ke çiyode muhîm bibîyêne wa bikuyêne. Mi ê tarpikî bêsebeb werdî.

Çend mangan ra tepîya ke Xece ameye, maya mi ci rê qisey kerd û seba ma Xece ra ef waşt. Aye kî çiyê zereyê torbeyî tek bi tek kontrol kerd û ancî kerd zereyê torbeyî, dîyane deşt û girewt şîye.

Piren, tumanî, mîye, zerrn, kincê pitike û veyveke qet mi vîr ra nêşî. Ganî rojê mi biardenê re ci û Xece ra pers kerdêne.

Ma çend serrî ra tepîya keyê xo bar kerd şîme şaristan, la keyê ma yê dewe kî vindetaye bî. Ez ge-gane şiyêne dewe, mi bi dewijan winî lingan ser o persa yewbînî kerdêne, vêrdêne ra şiyêne.

Rojê ez şîya ke Xeycane bi torbeyê xo ra ancî ha yê keyê ma der ê. Keye de kes çine bî. Dêka mi kilît daybi ci ke tever ra memano. Mi rê kî firsatode weş ameybî ca. A şewe, dewe de mendene rê nîyetê mi çine bî. Mi ke Xece dîye fikrê xo vurna û dewe de menda.

Şamî ra tepîya mi qise hurdî-hurdî ard re torbeyî ser. Verê coy heredîye mi ra, ke mi zemanê dizdî ya tey nîyadayo. Dima hêrsê xo vêrd ra, bîye pozxine û yew bi yew qisey kerd.

Goş re serê qiseyê aye nîme:

“Biko, zemanê tîya, mabênê ma de armenî kî bî. Ma yewbînî de cîranî bîme, kerwayî bîme, dost û biray bîme. Rojê xebere ameye ke esker re armenîyan fetelîno, pê-rune dano arê beno. Na xebere ser o kotî ke armenî estê, keyanê xo ca verdayî û remayî. Tayê şî xeleşîyayî tayê kî ameyî kiştene.

Rojê ez malî ver de qefelîyaya, serê hênî de tenê nîştâ ro ke raoreşîne. Boyade girane ameye. Sey boya binatî bîye. Mi meraq kerd, ez wušta ra, orteyê birrî de hetê boye ser şîya ke çi şêrî, kenekade gence, sipîya sey pulîyê vewre, orteyê birrî de meredîyaya ra. Kincî ser o kerdê pirtleyî. Tena mîya mîyaneyî vindetî ya. Parçeyê fistanî binê mîye de mendo. Sêneyê xo viran o çutê çiçikê sipîyê rindekî asenê. Rîyê min o ke to ra sîya, sungîyê kerdîbî ortê şaqan, cayo ke kerdîbî pede, bîbî kir kewe. Ez tenena bîya nêzdî ke na kênaya Yîvî Yemoşe ya. Yemoşa ke sey aşm û rojî bereqiyêne, a bîye. Di-hîrê rojî ra avêr ma û pî Yemoşe bi domananê bînan ra girewtîbî, remaybî. Dêmek Yemoşe kiştâ.

Cinîya Yîvî, zerrnê ke vile der ê, vetîbî û kerdîbî orteyê mîye, sanaybî mîyaneyê Yemoşe. Seba ke rayîr ra tebayê nêro sereyê înan ser de. Mi mîya mîyaneyê Yemoşe kerde ra, yew zerrn tede bî. Dêmek îyê bînî girewtê. Belkî kî seba nê zerrnan ameybî kiştene.

Mi xebere daye bi dewijan, ameyî, zaranca Yîvî bi toreyê dinya darde we. Mîye bi zerrnî ra mi girewtî. Mî va belkî rojê ma û pîyê xo peyser yeno, dana ci. A wo, na wo emanetî torbeyê mi der ê.

Tena zaranca Yîvî ya ke gencîya xo binê herre de poyîya. Çi domanî merdî, tayê bî vîndî. Çi gencî, çi cinî û kenekî verê tîja hamnanî de cendegê xo kermî kotî ci, poyîyayî. Dermana mi kî hîna domane bîye. Serra 38î de ke eskerî eşt dewe ser, Derme hîrêserî bîye nêbîye. Porê xo yo kankulik pey de sanîyêne ra. Zaf cansenike bîye.

Deqa yewe ke tîya bo deqa bîne haca de bîye. Ti ke kata şêrê kewtêne re linganê to. Coka kêmiya aye seba ma kêmiya cuye bîye. Hîna kî ez, bê Dermana xo nêmcet a.

Esker ke kewt dewe her kes xizê cayê bî, remayî. Orteyê ê tertelêyî de mi nat-dotê xo de nîyada, nêdîye. Reyê vengê xo ame la mi nêzana ke kamcîn het ra yeno. Mi va, qey pîyî berda. Xeylê wext ke vêrd ra, ma tayê peyser ameyîme dewe. Sey tayê dewijanê bînan Derme bi pîyî ra nêameybî. Çend saetî, çend rojî, çend aşmî û çend serrî vêrdî ra şî. Dermana mi bi pîyê xo ra nêameyî. Mi şew û roje raya înan pawite. Înancê mi winî bî ke a leyê pîyê xo der a û rind a. Ancî sey verênî nat-dot ra fetelîna. Rojê pê destê pîyê xo gêna û mi rê yena.

Nêameye, nêameyî. Mabênê serran de hêvîya mi pede-pede bîyêne kêmi labelê qet nêqedîyêne.

Serran ra tepîya teselîya ma û pîyê mi ke peyser ameyena Xidirî ra kewte, ez daya na Memê kutikî. Mem hem feqîr bî hem kî tenê bom bî. Coka kesî nêgirewtîbî, êdî kal bî ez ke daya ci. Ez bîyêne, mi Mem nêgirewtêne, Xidirê xo ser o vindetêne.

Dermana xo ra dima ez bîya huşk şîya. Mi ne domanî ardî ne kî Xidirî dima mi roje dî. Memê kutikî çuye sereye mi ser ra kêmi nêkerde. Nan fekê mi de, hesirî çimanê mi de bî. Hinî ez bîya kokim ancî kî dano mi ro. Kutiko sîya caran beno sipî?

Ê kincê ke to torbeyê mi de dîyê, ê Dermana min ê. Veyveke kî mi ci rê virastîbî, pê kay kerdêne. Tim dest de bîye, qet nênayêne ro. A roje çitur ke bîbî dest ra ginaybî war ro. Çend rojan ra dima mi kaleka banî de dîbî.

Kincê zaranca mi û veyveka xo na yê torbeyê mi der ê. Beno ke rojê peyser yenê, ez ke tîya nêbî, gunaya min a vileyê to der a ke ti ê kincan û veyveke ci der ê."

Xeycane qiseyê xo ke qedênayî kesretade xorîne ante, pê pêşa xo hesirê çiman kerdî ziwa.

Mi xo ver de nîyada, ez fikirîyaya ke xetê ke rîyê Xece de hende bîyê xorîn, xo xo de nêvirazîyayê. Mi ci ra seba akerdena torbeyê aye ancî efûya xo waşte. Tenena vindetêne ke xo bi xo qalê porî kero la aye qiseyê xo qedena û sereyê xo na bi balişna ser û şîye hewn ra. Hem qiseykerdişî hem kî derdan dest ra zaf qefelîyaybî. Mi kî waşt ke tenê raoreşîyo û dima kî qalê porê dergî bikero.

Ez wuşta ra, adir kerd we, çay na re ser, dem kerd û nişta ro heta ke Xece ameye re xo. Çimê xo kerdî we ke ez hîna uca der a, şaş bîye. Mi ci rê çay arde, çutê şekerî estî ci, têvda, da re dest û mesela porê dergî yo ke mabênê kaxite de bî, pers kerde.

Va:

"Rîyê mi nêgeno ke ez to ra se vajî. Haşa to ra, no Memo kutik, şilabendesist bî. Hama kotî ke firset dî niştêne re mi ser. Eyb meyb nêzanayêne. Mi ke îfraz kerd kî hêrs bîyêne, çend rojî mi de qisey nêkerdêne, ge-gane kî dayêne mi ro.

Şewê pîyê mi keyê ma de bî mêmman. Mem wuşta ra şî ke rakuyo. Mi kî cila pîyê xo fîşte ra û ez kî şîya, şîya ke Mem hayîg o. Xo kerdo viran, mi ser o vindeno. Ez senî ke kewta cile -haşa to ra- vejîya re mi ser, mi kî ton da, cile ra eşt. Mi va pîyê mi teba

heşîno pê, eyb o. Memî rê rîyê dinya de eyb çine bî. Hêrs bî, tu yê rîye mi kerd. Sey heşê birrî fek ra kefir vejîyêne.

Wuşta ra kincê xo kerdî payî, vejîya teber şî. Xeylê wext ke vêrd ra nêame, mi meraq kerd, ez wuşta ra, dima vejîyaya teber şîya. Lînganê mi, ez hetê keyê Fate ser antêne. Mi bi çîman qet tebayê înan nêdîbî la çîyê bî mabênê înan de, ez nêeş-kayêne name kerî. Zaf mi rê derd kî nêbî. Mi ra dûrî bîyêne, çî gî werdêne wa biwerdêne.

Fate ke Fate bîyêne, derd merdimî nêwerdêne. Yewade çîmkina qefçile bîye. Qet hunerêde xo kî çine bî, dest ra teba nêameyêne werdene. Mêrdeyê xo kî şaristan de xebitîyêne, çend aşmî de reyê ameyêne. Qey ci rê boxeyêde sey Memî lazim bî.

Senî ke ez ameya peyê kêberê Fate, mi vengê Memî hesna. Ez ameya ke agêrî, keber bî ra, Mem ci ra vejîya teber. Mi kerd ke biremî, ey ez dîya û verda bi mi dima, senik mendîbî ke ez xo bierzî zerê keyî, verê banî de dest eşt re porê mi, mi xo ant ra, ke dest ra bixelesî, porê mi destê ey de mend.

Porê mi koke ra qîlayîya ra, da mi ro, çitur ke tim şikneno, ancî sereyê mi şikit. Sucê mi vînitena puştêna ey bîye. Ey se kerdêne wa bikerdêne, ganî mi nêdîyêne. Ez bîne gunekare.

Kerdena ke Memî heta nika mi rê kerda bese bîye. Na peyêne mi rê zaf giran ameye.

Roja bîne mi xo kerd hazir ke pîyê xo de şêrî. Pîyê mi qebl nêkerd. Çike Mem camêrd bî. Ey rê teba nêbîyêne. Ez ke şîya, kam çî zaneno seba mi çî vatişî ameyêne vatene. Çi beno bibo, ganî ez keyê xo de ronîştêne.

Porê min o ke Memî ruçiknayo, mi kerd orteyê kaxite, mabênê kincanê Xidirê xo de dard we. Mi, o kî kerd orteyê derdanê xo.

A roje ra tepîya ez bi zerrîya xo qet nêkewta cila Memî, çî ke ere mi kerd, bi zor kerd. A roje ra dima ez keyê pîyê xo kî nêşîya. Key ke merd, reyê şîya mezele û mi serê mezele de ci ra va "Ez to ra razî nîya ke Haq kî razî nêbo, cayê to wa cehenem bo."

Pîyê mi, loqmeyê nanê xo mi rê zêde dîbî. Mi va na dinya de cayê mi çin o, ez xo bikişî, bixeleşî. Ez nêeşkaya, hîna hêvîya mi bi ameyena Dermana mi û Xidirê mi bî. Ez, heta ewro seba înan vineta."

Xeycane ke qîseyê xo qedenaşî, kerd ke ancî rakewo, mi nêverda, kilîtê keyeyî da ci. Mi va, "Ma hende ke tîya nêbîme, no keyê yê to yo. Ez her ke ameya, to rê çî-mî kî ana. Mem ke pêskarê to bî kî mi ra vaje."

Bîye rîhuyayîş. Birûyê ke tim sanena tê, kerdî sist. Mi heta nika rîyê Xece nîya rindek nêdîbî. Ez wuşta ra, mi xatirê xo waşt bi zereweşîye kewta bi rayîr, şîya.

Burhaniye, 29.07.2012

ŞEWA SIPÎYE

| Bedrîye TOPAÇ |

Odaya maya qije ra yew zirçayîşo barî beno berz. Verê gineno goşanê mi ro. Dima gineno dêsanê kerrayînan ro û uca ra kî mîyanê serdê şewa sipîye de vila beno. Zirçayîş zaf barî yo. Wina barî û narîn o ke seke yew mîlçike ra vejîno. Seke na mîlçike kewta destê seydwanan û seba azadîya xo zirçena. La tesîrê nê zirçayîşî zaf gird o. Tesîrê nê zirçayîşî wina gird o ke seke ban cayê xo de leqeno. No bano welin duştê nê zirçayîşê barî de bêqewet o. Dêse banê ma ca-ca raqilaşîyaye yê. Nê cayan ra vayo serdin keweno zere û sey nalayîşî yew veng vejeno. Ez vînena ke heme dêsi bermenê. Heme dêsan ra hesirî herekîne. Û nê hesiran tena ez vînena. Ez bidîqet qayîtê dêsanê dormeyê xo kena. Rengê dêsan çiqas sîya yo. La hîna no şewdir sipî bî. Çi lez vurîya. Çi lez sipîye xo kerd werdê şewa sipîye. Dêsanê sîyayan de sixletîya versîyan kay kena. Şewlê çila ra versîya mi û versîyê cinîyanê bînan ginenê dêsan ro. Versîyê ma dêsan de kewtê têmîyan, pawenê. Ê kî sey ma pawenê...

Leşa mi serd de çin a, hêşê mi vila bîyaye yo. Ez seke bîya hezar leteyî. Her leteyê mi tipûtal o. Odaya qije ra ge-ge vengê kokimanê dewe yeno goşanê mi. Ez fehm nêkena ke se vanê. Çunke no zirçayîşo barî hende qewetin o ke heme vengênê bînan yew vîsta de kişeno. Bêmana verdano. No zirçayîşo barî zerrîya mi kî bi dej hêdî-hêdî kişeno. Ez semedo ke nê zirçayîşî meheşnî bi destanê xo goşanê xo cadana. Ez bi heme qeweta xo destanê xo yê hinnekerdeyan nana goşanê xo ser. Destê mi benê sûrî. Goşê mi zaf dejenê. Sûrê destanê mi herekîno goşanê mi. La ancîna kî ez nêşikîna nê zirçayîşo barî ra goşanê xo biseveknî. Dejê wayîra zirçayîşî hende gird o ke destê mi duştê nê zirçayîşî de bêcare manenê. Zirçayîş mîyanê bêçikanê mi ra keweno zereyê goşanê mi, reyanê mi de gêreno û dima kî serê zerrîya mi de yeno pêser û mi dejneno. Mi zaf dejneno. Seke bi her zirçayîşê aye koyanê peyê dewe ra yew guda vewre xeleşîna ra. Dima a guda vewre kaşan de xo pê vewre hêdî-hêdî kena mird û bena yew vewrêso gird. O vewrêso kî verê heme dewe dima kî mi gêno binê xo. Sêneyê mi zaf dejenê. Zerrîya mi gilê destanê mi de girpena. Ez

vana werrekna ez emşo kor û kerr bîyêne. Û mi na şewa sipîye nêdiyêne.

Bi vengê berî ez kî sey cinîyanê bînan awiranê xo çarnena odaya qije. Vengê berî emşo sey zûrayîşê vergan dejin o. Maya mi ber de asena. Şewlê adirî û roştîya çila de rîyê maya mi zaf temaşe aseno. Seke yew hetê rîyê aye çin o. Bejna maya mina barî û derge nika hewnanê min ê xirabinan ana virê mi. Wina aseno ke a, oda ra, ê zirçayîşanê dejinan ra remaya. Berê oda bi lezê yew qerşune cadana. Merdim nêşikîno zereyê oda bivîno. Ez qayîtê zereye çimanê aye kena. Çünke ma her wext bi awiran yewbînî fehm kenîme. La awirê aye emşo mi ra zaf dûrî yê. Emşo awirê mi nêşikîne biresê awiranê maya mi. Awirê aye zaf hît ê. A qet mi ra bawer nêkena la ez zana ke xora şilî tim hîtfiya çimanê aye ra gan gêna. Çünke a çi wext bibermo hewrê sîyayî serê dewe gênê û gilê koyan de mij beno arê. Ez zaf çi nêwazena. Ez tena wazena ke awiranê maya xo de emşo tena yew omid bivînî. La çimanê maya mi de cuye ra yew nîşan çin o. Neke omid... A sey yew cendeke asena. Bi awiranê talan qayîtê rîyê mi kena. Rîyê aye sey vewre bîyo sipî. Seke rîyê aye ra gonî ancîyaya. Ez fehm kena ke a wazena awiranê mi ra bixeleşîyo. No samed ra bi vengode xerîb mi ra vana "Homa pîl o kêna mi Homa pîl o. Veyva to xeleşîna." Ez nêzana ke maya mi bi xo no vatişê xo ra bawer kena. La ez rehet nîya. Hem kî qet rehet nîya. Çünke ez rind zana ke ma erdo ke Homayî xo vîr ra kerdo o erd der îme. Vengê maya mi de qet îsyan çin o. Vengê aye de vileçewtîye esta. Wina aseno ke maya mi qet nêwazena ke kes aye ra persan pers bikero. Ez zana ke aye de seba cewab dayene qet qewete nêmenda. Bi rastîye mi de kî xora seba persan qewete çin a.

Zirçayîş ancî beno berz û ez destanê xê hîna çip nana goşanê xo ser. Zereye na oda de tena ez goşanê xo cadana. Çünke mîyanê nê cinîyan de tena ez tewr verzê yo ke yew şewa sipîye vînena. Çünke heta no wext mi şewê sipî sey sanikan fekê maya xo ra goş daybî. Sanikê bê destpek û bê peynî... Înan zaf şewê sipî dîyê. Mi nêdiyê... La ez nika mîyanê şewa sipîye der a. Maya mi êdî nêşona odaya qije. A êdî odaya pîle de ge nata ge bota yena û şona. Cinî qayîtê aye kenê. Cinî qayîtê mi kenê. Cinî qayîtê berê odaya qije kenê...

Heme cinîyê dewe emşo keyeyê ma der ê. Û heme bi awiranê xemgînan qayîtê berê odaya qije kenê. Destê înan ra tu çiyê nîno. Şewa sipîye zaf qewetin a. Şewa sipîye mi ra, maya mi ra û heme cinîyanê dewe ra qewetin a. Cinî çiqas mevajê kî tersê aye rîyê înan de yeno zivan û a qeweta xo musnena ma. Tersê şewa sipîye zereyê ma de wina lez riwîyeno ke sewbîna yew ters ma vîr de nêmaneno. Ez çi wext destanê xo pistanê xo de bîyarî pêser maya mi bi hêrs vana "Ere meke. Guna ya. Ti muradan ver der a." Emşo destê mi pistanê mi der ê. Emşo destê maya mi pistan der ê. Emşo destê heme cinîyanê dewe pistan der ê. Ma hemîne emşo cuye ra omidê xo birnayo. Emşo omidê ma hemîne odaya qije de zirçeno. Omidê ma helmê wayîra zirçayîşî der o. No zirçayîş ma dejneno. Zaf dejneno la ma ancî kî nêwazenîme ke no zirçayîş bibirîyo. No zirçayîş mîyanê cuye û mergî de yew desto barî yo. Ma qet nê-

wazeme ke bivîşîyo. Mîyanê ma û mîyanê odaya qije de emşo pirdê sîratî esto.

Orteyê odaya pîle de sobaya ke pîrika mi ra mîras menda veşena. Cinî heme dormeyê soba de ameyê pêser. Tayê kursîyan ser o ronîşte yê, tayê kî payanî ra vinete yê. Awirê înan ke pawitiş ra qefelîyayî ê xo ver de qayîtê soba kenê. Seke bêveng soba de qisey kenê. Kam zano ke na soba çend şewê sipî dîye? Zereyê soba de kolîyê mazerî veşenê. Tenekeyê soba ca-ca dirîyayayo. Nê cayanê dirîyayîyan ra adir aseno. Her cayê aye zenge girewta. La înadê serdê gucige ra na odaya banê welinî de germinî û roştîya adirî vila bena. Odaya pîle seke welatê adirî ya. Odaya pîle pê serdê gucige lex kena. La cinî heme recefînê. Maya mi recefîna. Ez recefîna. Tena dest û goşê mi dej ra veşenê. Sewbîna heme leşa mi cemedîna. Ge-ge vengê wayîra zirçayîşî birîno. O wext tersê mi hîna beno gird. O wext zerrîya mi çikena. Ez vana qey cehenem a odaya qije der o û a oda de tena xirabîye esta. Ez nêwazena berê a odaya qije rakerî. Çunke o ber dejan rê beno ra. Ez nêwazena ke rojê ez kî yew oda de wîna bizirçî. Ez wazena ke ez tim na odaya pîle de bimanî.

Maya mi tayê wext ra dima yew kursî gêna û yena duştê mi de nîşena ro. Ez nêzana ke maya mi qefelîyaya yan zî omîdê xo birnayo. La a bêveng nîşena ro. Ez nika rîyê aye hîna rind vînena. Emşo xetê barîyê ke rîyê maya mi der ê sey kaşanê Tiran bîyê qalind û xorîn. Heme rîyê maya mi kaşan girewto. Û ez binê nê kaşan de vîndîbîyayî ya. Gelo maya mi vînena? Ez kaşanê rîyê maya xo de vîndîbîyayî ya. Maya mi seke emşo çend serrî bîya kokime. Çîta sipîye sereyê maya mi der a. Porê aye sipî aseno. Rîyê aye sipî aseno. La ez nêzana ke hende sipî rasto yan zî kayê na şewa sipîye yo? Seke herinda rîyê maya mîrde emşo rîyê pîrika mi esto. Şubhe gi-neno zereyê mi ro. Ez wazena bawer bikerî ke na cinîye maya min a û ez bêveng vana "Dayê." Maya mi herinda xo ra qet nêlivîyena. Seke duştê aye de ez çin a, seke a qet mi nêhesnena. Wîna bêveng qayîtê şewlê adirî kena ke seke bijangê aye kî qet nêlivîyenê. Ez nêşikîna reyna veng aye bidî. A bêveng a. Bêvengîya aye mi kişena. A her wext wîna bêveng a. Cinîyê dewa ma heme wîna bêveng ê. Ez nêzana qey la Homayî seke ê seba bêvengîye ardê rîyê erdî. Û bêvengîya maya mi çiqas zêdîna ez aye ra hende hêrs bena. Ez na vîsta de zaf meraq kena ke maya mi nika çî fikrîyena. Awirê aye zaf tal asenê la şeklê rîyê aye ra wîna aseno ke zereyê aye de tefûduman esto. Sey mi. Sey heme cinîyanê dewe. Ez sey yew teyra bêpere mîyanê serdê gucige de ya. Ez wazena ke maya mi bêvengîya xo biqedîno, cayê xo ra rawirzo û bi heme germinîya xo mi virar bikero. Ez wazena hêrsê maya mi êdî biteqo. Germinîya aye rindek a. Sey tîja hamnan a. A bi germinîya xo şikîna nê serdî biqedêno û tamê cuye bîyaro vîrê mi. Ez wîna zana ke germinîya aye her çî ra qewetin a. La maya mi seke tîya ra dûrî sewbîna cayan der a. Seke cuye ra heredîyaya.

Mîyan ra çiqas wext vîyard ra ez nêzana. Çunke ez mîyanê fikranê têmîyanekan de vîndî bîbîya. Çunke ez wext de vîndîbîyayî ya. Zirçayîşê cinîyan mi peyser ano din-yaya rastikêne. Cinîyê kokimî odaya qije ra vejîyê. Ê ameyê odaya pîle. Destanê înan

ra boya mergî yena. Boya mergî pîrnikanê mi ra kewena zere. Çiqas temaşî ya... Na boye yew ca ra mi rê nas yena. La mîyanê nê dejî de ez nêşikîna bîyarî xo vîr. Odaya qije de veng birîyayo. Êdî o zirçayîşo barî kî çin o. Odaya pîle de kî şîwareyê cinîyanê dewe benê berz. Cehenem odaya qije ra bar kerdo û ameyo odaya pîle. Ma nika cehenem der îme. Maya mi bermena. Heme cinî bermenê. Ez wazena ke ez kî biber mî. La ney, çîmanê mi de yew dilapa çin a. Şewa sipîye hesirê çîmanê mi kî girewtê Ez vana werrekna hesirê çîmanê hende cinîyan bibê kila gucige. Hewa ro ginê, awe ro ginê, herre ro ginê. Vewre bihelîyo. Zimistan biqedîyo. Emşo şîwareyî heme makî yê. Goşanê mi rê hende şîwareyê dejînî giran yenê. Êdî destê mi kî nêresenê goşanê mi. Zerrîya mi nêşikîna nê barî wedaro. Şewa sipîye sey lîhêfê sîyayî ancîna mi ser. Yew mij verê çîmanê mi gêno û ez çîmanê xo cadana. Ez êdî xo de nîya.

Ez çîmanê xo kena ra dormeyê mi cinîyan ra pir o. Ê destanê xo rîyê mi de fetilnenê. Destê înan hît ê. Mergî hîtîya xo destanê înan de caverdaya. Sereyê înan de çîtê sipî estê. Dormeyê çîtanê înan murayanê rengînan ra neqeqnaye yo. Ê têfek ra vanê "Emrê Homay o. Çîmanê xo rake." Çimê mi akerde yê. Ez sereyê xo hetê odaya qije ser çarnena. Berê odaya qije êdî heta peynî akerde yo. Berê cehenemî akerde yo. Ez êdî her çi hîna rind vînena. Ez êdî wayîra zirçayîşê barî vînena. Şewa sipîye ancî merg ardo. Veyva mi mîyanê cilanê sipîyan de seke yew gola gonî der a. Dormeyê aye paçanê gonînan ra pir o. Odaya qije rengê gonîya veyva mi girewto. Yew çîta sipîye eşta rîyê veyva mi ser. Çîta sipîye rîyê ayo rindek nîmnayo. Çîta sipîye huyayîşê aye nîmnayo. Porê aye binê çîte ra vila bîyo. Hende araq ra bîyo hît ke seke newe şuto wina bereqîno. Porê aye yo sîya wina şewa sipîye de vila bîyo. Her muya porê aye de mergî rêça xo verdaya. Huyayîşê aye verê çîmanê mi de vila beno. Nê keyeyî de tim a huyêne. Nê keyeyî de seke tena aye huyayîş xo vîr ra nêkerdîbî. Huyayîşê aye çend roj ê ke nê keyeyî de nêmcet bî û nika mergî ma ra heta peynî girewt. Yew cinîke serê veyva mi de pay der a. A mîyanê çarşefa sipîye de yew çîyo qij pêgêna. Ez fehîm kena ke merg na rey zaf vêşan ameyo û no semed ra di ganî pîya girewtê.

Vengê pîyê mi yeno mi. Ez awiranê xo bi zor hetê berê teberî ser çarnena. Ber akerde yo. Ber ra varayîşê vewre aseno. Mergî ra bêxeber vewra sipîye varena şewa sipîye ro. Gilê heme daran sipî yê. Hemînê kefen dayo xo ra. Tuyêre, gozêre, mazêre heme seke nê dejî ra bîyê huşk. Bê pel û bê zergunîye. Pîyê mi û sewbîna di camêrdî berê teberî de vînete yê. O yew het ra qisey keno yew het ra kî qayîte teberî keno. Pîyê mi vano "Ma binê hende vewre de mezele senî kinenîmê?" Çekuyê pîyê mi sey hezar kardî yê. Fekê hezar kardîyan ra gonîya mi herekîna. Gelo pîyê mi zano ke pê ê çekuyan dirbetanê xorînan dano kêneya xo ro. Merdimî bîn vileyê xo keno çewt û vano "Homa pîl o." Rîyê pîyê mi mi ra dûrî yo. Nêzdîye şewa sipîye der o. Şewa sipîye de rîyê pîyê mi sîya aseno. Pîyê mi çîmanê mi de yew dişmen o. Merg musayo şewanê sipîyan. Pîyê mi musayo mergî. Pîyê mi mezelan kineno. Çîmanê

pîyê mi de hesirî çin ê. Pîyê mi tena kinitîşê mezele fikrîyeno.

Dewa ma mîyanê koyan der a. Dewa ma zaf rindek a. La na dewa maya qije de şewê sipî estê. Nê şewî şewê zimistanî yê û heme şewanê bînan ra cîya yê. Nê şewan de merg der û dormeyê dewa ma vewrêsan ra gêno. Heme rayîranê ma bir-
neno. Heme çi cemedîno, teyr û tur vêşan maneno koyan de. Nê şewan de asmên kewayîya xo, awe herekîyayîşê xo, erd zergunîya xo, ma kî omidê xo xo vîr ra kenîme. Nê şewan de vewre sey mergî varena ma ser de û ma wisarî xo vîr ra kenîme. Her şewa sipîye de merg mîyanê ma ra yew cinîye yan kî yew domanî gêno. Merg tewr zaf cinîyanê diganan ra hes keno. No semed ra tewr zaf înan gêno. Dima camêrdê ma yenê û ê cinîyan benê goristan. Bi saetan vewre kinenê. Kinenê ke erdo sîya bivejîyo û ê cinîyan virar bikerê. Kinenê ke azebî şewanê sipîyan xo vîr ra bikerê. Emser şewa sipîye veyva ma ma ra girewte. Mi veyva xo ra zaf hes kerdêne. Veyva mi mi rê waye bîye.

Ez nişanî ya û nêzdî de sey veyva xo zewejîna. Mi sey veyva mi mîyanê kincanê sipîyan de xemelnenê. Ez kî digan manena. Dima zimistan yeno û dewijê ma wisarî xo vîr ra kenê. Tîje ma caverdana û şona rojawan. Vewre rayîran gêna. Vewre rayîranê cuye mi ra gêna. Mi kî sey veyva mi kenê yew odaya qije. Ez kî sey veyva xo yew şewa sipîye de a oda ra mîyanê kefenê sipî de, mîyanê şîwareyanê cinîyan de vejîna. Ez kî bena yew sanika şewa sipîye û a tersê xo verdana zereyê azaban.

Destê mi hinnekerde yê. Destê mi zaf rindek asenê. Her bêçika mi sey yew vil a. Ez bext û muradan ver der a. Ê ez waştîyê xo ra zaf hes kena. Ez wazena ke ma domananê xo pîya pîl bikerîme. Ez nêwazena ke yew muya porê mi bê awiranê ey sipî bo. La şewa sipîye adir erzena xeyalanê minê rindekan. Tersê aye zerrîya mi gêno xo dest û yew şewe de porê mi heme beno sipî. Zereyê soba de kolî veşenê. Ez cemedîna. Ez xo ra persan pers kena. Gelo rojê şewa sipîye gonîya cinîyan ra bena mird? Gelo rojê hinne kafanê azaban şikîno sipîyê aye biçarno sûrelayî? Ez tena wazena ke na şewa sipîye xo vîr ra bikerî.

Kafê mi sûr ê û kafanê mi ra hinne sey gonî hêdî-hêdî rişîno şewa sipîye ro. Zirçayîşê mino bêveng gineno koyan ro. Koyan ra vewrêsi xeleşînê ra. Zerrîya koyan seba veyva mi, seba cencîya aye nalena. Ez awiranê xo cemednena.

WELAT

| Alî Aydın ÇÎÇEK |

Cayo ke erdê xo ra boya şilîya usarî êna
Cayo ke domantîya mi pey de rêça xo verdaya
Cayo ke bêvengîya mezelanê kal û pirîkanê ma tede bena vila
Cayo ke asmênê xo kêwe yo, koyê xo berz ê
Û erdê xo ser o kengerî, ribêsî, gul û gulsoşinî benê kêwe
Cayo ke milletê xo birîna xo bi veng û rengê xo pêşeno tera, keno weş
Cayo ke milletê xo sîya banduran ra tês û xof nêcêno
Û her dem qîrrayîşê xo rîyê asmên û tarîxî de bi azadîye destanan nusneno
Cayo ke her dem adirê Newrozî de xo keno newe û nam danê
Cayo ke xort û azebê xo koyan de bi janan hêvîye mûnenê.
Cayo ke dayîk û cinîyî bi rîkê, bi hesiran aşîye kenê kêwe
Coyo ke rî û çîmanê domanan de roştîye tarîyan kema roşnî
Uca welatê min o
Uca welatê ma yo
Binê tîja rojhilatî de...

ALÎ AYDIN ÇİÇEKÎ REYDE ROPORTAJ

Roportaj: Bedrîye TOPAÇ

Bedrîye Topaç: *Merheba Alî Aydin, ti edîbêk neslêk ma ra ver î. To key ferq kerd eleqeyê to bi edebîyatî esto, to senî dest bi edebîyatî kerd?*

Alî Aydin Çiçek: Edebîyat cuya mi de her dem bî. Labelê no edebîyat edebîyatê nuşteki ney edebîyatê fekkî bî. Çike ma de edebîyatê fekkî cayêde zaf muhîm gêno. Ez eşkena vaja ke edebîyat seba mi bi şanikan, meselan û kilaman ra dest pêkerdo. Çunke domantîya mi de kalikê mi û zaf kokimanê ma ma rê şanik û meseleyî zaf qisey kerdêne. Tesîrê ê şanikan, meselan û kilaman mi ser o zaf o. Hîna zî dewam keno. Wina ke êno mi vîrî, wexto ke aşmanê zimistanî de dewe de elektrîk birrîyêne mi embaz û birayanê xo rê bi saetan şanik-û meselyê qisey kerdêne. No qeyde zaf wendegehan de zî wina dewan kerd.

Wexto ke ez şîya mektebo mîyanên, o taw mi dest bi wendişê kitabânê edebîyatî kerd. Klasîke dinya mi o taw zaf wendî. Mesela Dostoyevskî, Turgenyev, Tolstoy, Gorkî, Hugo ûeb. Edebîyatê tirkî ra zî Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Sebahattîn Alî, Ahmed Arîf ûsn. Ez ke heşarê nê şaîr û nuştöxan bîya êdî nê her çîyê mi bîyî. Na rêçe hîna zî dewam kena la mi zîwanê tirkî de çîyêke nusîyayeyî qet nêdayî çapkerdiş; ê winî vîndenê. La eynika mi kîrmanckî ya, mi xo na eynike de dî. Sey yew domanê desserreyî game bi game, çekuye bi çekuye mi no zîwan newe ra nas kerd. Nê zîwanî û edebîyetî de xo û rêça xo, vizêrî û ewroyê xo nas kerd. Mi verê cû xo bi xo kîrmanckî şîrî nusnêne. Yanî mi çend serrî nîya berdewam kerd. La ê şîrî zaf çîyêde rîndî nêbî. Serra 2009 de, Estîtuya Kurdî ya Îstabulî de mi kursê zîwanî gîrewt û kurs ra dime mi newe ra dest bi edebîyatê kîrmanckî kerd. Yanî 2009 ra nat ez hîkaye û şîran nusnena û nê şîr û hîkayê mi tayê rojname û kovaran de neşr bîyî.

Bedrîye Topaç: *Manaya edebîyatî seba to çî ya? Yanî, to rê edebîyat çî ifade keno?*

Alî Aydin Çiçek: Manaya edebîyatî seba mi her çî ra raver rîyê dinya de, xo û reng û rengîniya dinya naskerdiş o. Edebîyat, bi nuşte, dinyaya zereyê xo û dinyaya

teberî yewbîn de munayen a. Na munayene de teyna cuya xo ney, cuya heme însanan, teyrûturan, dar û kemeran yanî kemera huşke ra heyana miloçika serê erdî nê kulînan yew bi yew, reng bi reng bi nuşte munayen a. Û hewna edebîyat seba mi, duştê zor û zordarîye de, çetinî û xirabîye de, tarî û ciwîyayîşo qilêrin de lingan ser o vindertene ya, tehamul kerdene ya.

Bedrîye Topaç: *Ti wazenî bi edebîyatî se bikî? Ti wazenî xo pê ifade bikî, rewşa şarê xo nîşan bidî yan ziwanê ma aver biberî?*

Ali Aydın Çiçek: Yanî her çî ra ver ez wazena ke bi edebîyetî xo û dinyaya zereyê xo ifade bikerî. Çünke her merdim bi çîyê xo ifade keno; tayê bi muzikî, tayê bi resmî, tayê bi sînema ûsn. Ez kî wazena ke bi edebîyatî xo ifade bikera. Merdim parçeyê na دنیا yo û endamê miletê xo yo. Yanî merdim bi nînan beno tamam; nê kulî zî yewbînî ra pê girêdaye yê. Yanî edebîyat, xoîfadekerdiş, rewşa şarê xo nîşandayîş û hewna ziwanê xo zî averberdiş o. Çünke koka edebîyatî nê pêro çîyan ra virazîyena. Edebîyat reng û awa xo rastîya miletê xo ra, ziwanê miletê xo ra gêno. Merdimo ke edebîyatî ser o gurîno reng û awa xo tîya ra, yanî kultur û rastîya miletê xo ra gêno. Xoîfadekerdiş, dilqê xo senî bibo zî, reyna na rastîye ra girêdaye ya. Yanî çiqas teyna, xoser û dûrî bibo zî reyna nuştux pelê birrê xo yo. Bi kilmîye, ez wazena ke ziwanê dayîka xo de edebîyat virazî û hem ziwan aver de berî hem kî cu û rastîya miletê xo û xo bi edebîyat ifade bikerî.

Bedrîye Topaç: *Ti hem hikaye nusenî hem şîre. Çayê her di şaxan de pîya şuxulînî? Ti kamcîn ra deha hes kenî?*

Ali Aydın Çiçek: Her di zî seba mi muhtîm ê. Şîre çîyêda zaf tenik a, zaf nazik a. Yanî merdim ke biwazo xo bi şîre ifade bikero ganî hîsanê xo bi çekuyan dahîna zaf rindek û bi taybetîye bikero rêze. Şîre tenik a, zaf rehet şikîna. Yanî her merdim nêşikîno şîre binusno. La hikayeyî goreyê mi tayêna rehet asenê. Çünke miletê ma bi şanik û şunikan bîyo pîl. Derg derg qiseykerdişî ra hes keno, nêşikîno bi kilmîye xo zaf ifade bikero. Çünke meseleyê xo, janê zereyê xo bê hemdê xo zaf ê. Ez şîre ra hes kena, qayîl a ke nê her di pîya rayîr bigêrê labelê hikaye mi rê goreyê şîre dahîna nêzdî ya. Yanî ez bi hikaye -yan zî mavajîme roman- xo dahîna rehet ifade kena.

Bedrîye Topaç: *Ti eseranê folklorîkan zî arê danî. Ti senî arê danî? Arêdayîş de zehmetîye ancenî? Metodê arêdayîşê folklorî çik o?*

Ali Aydın Çiçek: Heya, nêzdîyê hîrê serrî yo folklorî ser o gurîna. Karêde zaf çetin o û zehmetê xo zî zaf o. Verê mi de hetê sîyasî ra tayê persî (sorunî) estê. No semed ra zaf rehet nêgêrena. Yanî nêşikîna şora welat û ê cayan de na xebate biramî. Ez nê karî İstanbul û çend şaristananê bînan de berdewam kena. Ez wazena şora welat û na xebata xo ya folklorî uca bikerî la winî aseno ke demo nêzdî de no zor o. Seke şima zî zanenê semedê cengî ra miletê ma welatê xo ra koç kerdo û şaristananê pîlan de zaf bîyo vila. Kokimê ma nê şaristananê pîlan de rast a zî zaf ê. Pêroyê nînan zî cayanê cîya-cîyan ra ameyê nê şaristanan. Xora tayê semedan ra, dewlete

Alî Aydın Çiçek, serra 1984 de Gimgim de ameyo dinya. Hetanî lîse Gimgim de wendo. Unîversîteyê Duzce de qeydê xo viraşta labelê seba ke wezîfeyê xo yê eskerîye nêardo ca heqê wendişî dest ra ameyo girewtene. Serra 2009 de ÎHD yê İstanbulî de duştê mîlîtarîzm û mucburîya leşkerîye de Redê xo yê Wijdanî eşkera kerd.

Alî Aydın Çiçek 2003 ra nat İstanbul de ciwîyeno. Gama ke dezgeyê UNESCOyî derheqê rewşa vindîbîyayîşê lehçeya zazakî (kirmackî/dimilkî) de rapor vila keno, o zî keweno binê tesîrê nê raporî, Enstîtuya Kurdî ya İstanbulî û Weşanxaneyê Vateyî de verî derse cêno, dima o bi xo dersa ziwânî dano.

Kitabê ey ke weşanîyayê:

- 1) Alî Aydın Çiçek, Teberik, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2010, 96 rîpelî
- 2) Sayê Marû (Estanikanê Xinis û Tekmanî ra), Arêkerdax: Alî Aydın Çiçek, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 144 r.

dewê înan veşnayê, qet nêşonê welat. Êyê ke welat der ê ez înan doz kena û wexto ke ameyî şaristanan o taw înan de êna têlewe û xebata xo winî ramena.

Qeydanê xo ge bi cîhazê qeydî ge-gane zî bi kamera kena. Keyeyê ke mi doz kerdê, înan de kuna têkilîye û derheqê karê xo de înan de qisey kena û hîna qeydan virazena. Senî ke mi estanikî qeyd kerdê înan henî nusnena. Siro ke mi qeydî nusnayî û qedênayî na dolime zî kopyayeda înan vejena û musnena qiseykerdoxan. Eke nuşte (estanikan) de xetayê mi ke estê, înan yew bi yew reyna newe ra kena rast û nusnena. Peynîye de dosya newe ra wanena û cadana.

Bedriye Topaç: *Şertê cuya to çi yê? Yanî ti çi kar kenî, senî wext vînenî biwanî yan binusî? Ma bineyke cuya to bişinasnî, yanî keremê xo ra bineyke behsê cuya xo bike.*

Alî Aydın Çiçek: Ez verê cû wendekar bîya la tayê semedan ra mi mecbur wendegeh caverda. Çend serî yo karanê cîya-cîyan de gurîna. Yanî karê marangozîye ra bigênê cîya-cîya fabrîqayan de karê şimikan (terlikan), pûçan, solan; karê gazê tebîî de, karê tekstîlî de, karê werdvilakerdişî de û tayê weşanxaneyan de gurîyaya. Nika zî yew fabrîqaya tekstîlî de karê tekstîlî de gurîna. Yanî ez nê karî ra zî zaf memun nîya labelê ganî hetê ekonomî ra xo finansê bikerî. Çunke mi no rind fam kerd ke ti ke linganê xo ser o nêvinde kes destê to ra nêgêno û to aver de nêbeno. Mesela, nika destê mi de çend dosyayî estê. Di kitabê folklorî, yew zî kitabê min ê hikayeyan. Ganî pere bibo ke ez înan bidî çapkerdiş. Şaristanan de însan nêşikîno cuya xo rehet biramo, yanî semedê kîra sewbîna çîyan kar û gure lazim o. Û kar û gure zî çiqas wextê to esto gêno. Şeba mi no wina yo... Yanî hetê ekonomî kêmasîya ma zaf a û yew zî ne dezgehan ra ne zî kesî ra ardim esto. Yanî mavajîme karê folklorî kena, seba nê karî cîhazî lazim ê: kamera, hacetê qeydê vengî, makînaya fotografi ûsn... Ganî teknîko ke destê to der o rind bo ke karê to zî hende rind û weş bo. Bê tayê karê teberî -ekonomî- pêro karê mi edebîyat û zîwanî ser o yo; bê nînan zaf çîyan de zî eleqedar nêbena. Yanî şew û roje ferq nêkeno çiqas ke wextê mi bibo ez karê wendiş û zîwanî ser o gurîna.

Bedriye Topaç: *Merdîm gama ke hikayanê to waneno xo dewanê cîya-cîyan de vînenno. Hikayeyê to merdimî benê û bananê welinan de kenê mêman. Mewzûyê hikayanê to zafêr dewan de vîyareno ra. Gelo sebebê nê tercihê to çik o?*

Alî Aydın Çiçek: Domantîya mi dewe de derbaz bîye. Mi bi zîwanê dayîka xo, derûdorê xo de teryûturî, darûkemerî nas kerdî. Heşê mi de reng û giranîya nînan bi zîwanê dayîka mi munîyaya. Kitabê mi "Teberik"î de mekanê hikayan kulî dewî bî, semedê nê yew tercih nêbî. Yanî ez kî zaf ser o nêfikirîyaya, zereyê mi ra winî ame û mi zî nusnayî. Çunke heşê mi de rêça ê cayan û meseleyê ê cayan dahîna giran ame. Nêzdîyê des serrî yo ke ez nêşona welatê xo, bêriya welatî mi de zaf tesîr kena; herhal a zî sîya xo dana qelem û hikayeyanê mi ro.

Bedriye Topaç: *Eke mekanê hikaye şaristan bo, zafê edîbê ma şuxulnayîşê*

ziwanî de zehmetî ancenê. Ti wazenî hîkayeyê ke mekanê xo şaristan o biceribnî?

Alî Aydin Çîçek: Ti vanî ma rê nusnayîşê hîkaye de mekanê xo dewe bo dahîna rehet êno. Yan zî mi rê wina yo. Beno ke no seba mi wina yo; la mi zaf kitabî nê ziwani de wendî û mi dî ke zaferî nuştoxî zî seba hîkaye mekanê xo dewe tercîh kenî. Yanî însan kotî rind nas bikero, tesîrê kotî serê ey de zêde bo ucayî nusneno. Çiyê ke ma ra dûrî yê, çiyê ke xeribê nusnayîşê înan tayêna zor o. Mavajîme "Teberik"î de mekanê hîkayanê mi dew a labelê kitabo ke mi nika amade kerdo ey de çend hîkayeyê mi şaristan de derbaz benê. Yanî bi nê hîkayeyan mekanê hîkayanê mi zî êdî verva bi şaristanî rayîr girewtî. La ez hîkayanê xo de qayîl o ke dewe û derûdorê dewan, dewijan, mar û milawunan, birran, kengeran ûsn. binusna. No zaf şono weşê mî û ez zaf nê çîyan ra tam gêna. Wexto ke ez verê xo çarnena şaristanan no tam û keyf-meyf mi de beno vîndî; her çî serdin û bêtam êno.

Bedriye Topaç: *Derheqê edebîyatê ma de fikrê to çî yo? Ti eseranê ma yê edebîyan û edîbanê ma senî vînenî?*

Alî Aydin Çîçek: Lehça ma hetê edebîyatî ra sey lehçayanê bînan ê kurdkî dewlemend nîya labelê sebebê na rewşe kifş o: qedexekerdişê dewlete... Labelê ewro her çiqas ropora UNESCO de lehça ma ca bigêro zî mi gore rewşa ziwani ma rind a û tayêna zî bena rind. Ewro ziwani ma de êdî xeylî romanî, hîkaye û kitabê şîran ameyê çapkerdiş. Yanî ma şikînîme vajîme ke edebîyatê ma êdî bingeyê xo girewto. Çunke ewro ziwani ma de zaf roman, hîkaye û kitabê şîran ê hêcayî cayê xo girewto. Nê eserî seba ma zaf muhîm ê. Nuştox û şairê ma bi çetiniye, feqirîye û bêkesiye bo zî nê erjaye yî pêşkêşê ma kerdê. Ê ez bawer kena ke roj bi roje hîna zaf eserê hêcayî edebîyatê ma de cayê xo gênê û edebîyatê ma aver benê.

Bedriye Topaç: *Nuştoxê ma yê ke hepsan ra nusnenê zaf hîra û weş nusnenê û yew helmo rindek danê edebîyatê ma. Ti hîkaye, şîre û nuşteyanê înan wanenî? To gore cayo ke nuştox nusneno muhîm o?*

Alî Aydin Çîçek: Nuştoxê ma yê ke hepsan ra nusnenê zaf hîra û weş nusnenê. Na rast a. Çiqas destê mi ra ame ez înan taqîb kena. Hemeyê înan zî na babete de zaf baş ê la ez en zaf bi hîkayanê Murad Canşadî şa bena. Hîkayanê ey ra zaf tam gêna. Goreyê fikrê mi edebîyatê ma de gamêda pîlê zî hepsan de erzîye. Na roj bi roje aver de şîna. Yew kî merdim bala xo ke bido ci vîneneno ke ne embazî hetê rastnuştîş û gramerî ra kî baş ê. Yanî şikîme ke vajîme ma de zî yew "edebîyetê ekolî" hepsan de giran-giran xo nîşan dana. Cayo ke nuştox nusneno muhîm o. Çunke cayo ke kêmasîya xo esta, cayo ke însan rehet nêfikirîno û xo îfade nêkeno uca edebîyat rehet-rehet zergun nêbeno.

Bedriye Topaç: *To gore rewşa edebîyatê ma ver bi kam het şona? Seba ke edebîyatê ma hîna aver şiro ganî kam se bikero?*

Alî Aydin Çîçek: Goreyê fikrê mi rewşa edebîyatê ma ver bi dewlemendîye şona. Çunke na babete de xebat û xebatkarî bîyê zêde. Zaf cayan de kursê ziwani estê û

TEBERIK

Alî Aydın Çiçek

Alî Aydın Çiçek, Teberik, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2010, 96 rîpelî

dersan danê. Çend rojname û kovarî vejîne; kitabî roj bi roje benê zêde, televîzyon û radyoyan de derheqê zıwanî de programî virazîyenê. Yanî şikîme vajîme ke zıwanê ma êdî bingeyê xo girewto. Seba ke edebîyatê ma hîna aver şoro ganî her çî ra raver nê rûmetan rê ma û miletê ma wayîr bivejîyo. Xort û azebê ma ganî zıwanê xo ra nêşermîyê. Ez zaf vînena ke xort û azebê ma bese nikenê rehet qisey bikerê la no nêno a mana ke nîya şono. Mesela, bira şono dikanê biraye xo ra çî-mî herînenno la çîyo ke gêno bi tirkî wazeno. Temam, ti ke zaf rind bese nêkena hama cad bike û yew benîşt (sakız) zî zıwanê xo de biwaze. Yanî ganî xort û azebî zıwanê xo ra hes bikerî, ê nêzdî ra nas bikerî, goşdarîye bikerî, biwanê û bidê wendiş. Ma ke nê barî pêro pîya pîştî nêkerîme o taw

ma rayîr gênîme û zıwanê ma xelesîno ra, edebîyatê ma aver şono. Na teyna meselaya nuştox û hunermedan nîya, yê ke na lehçe de qisey kenê yê pêruna ya.

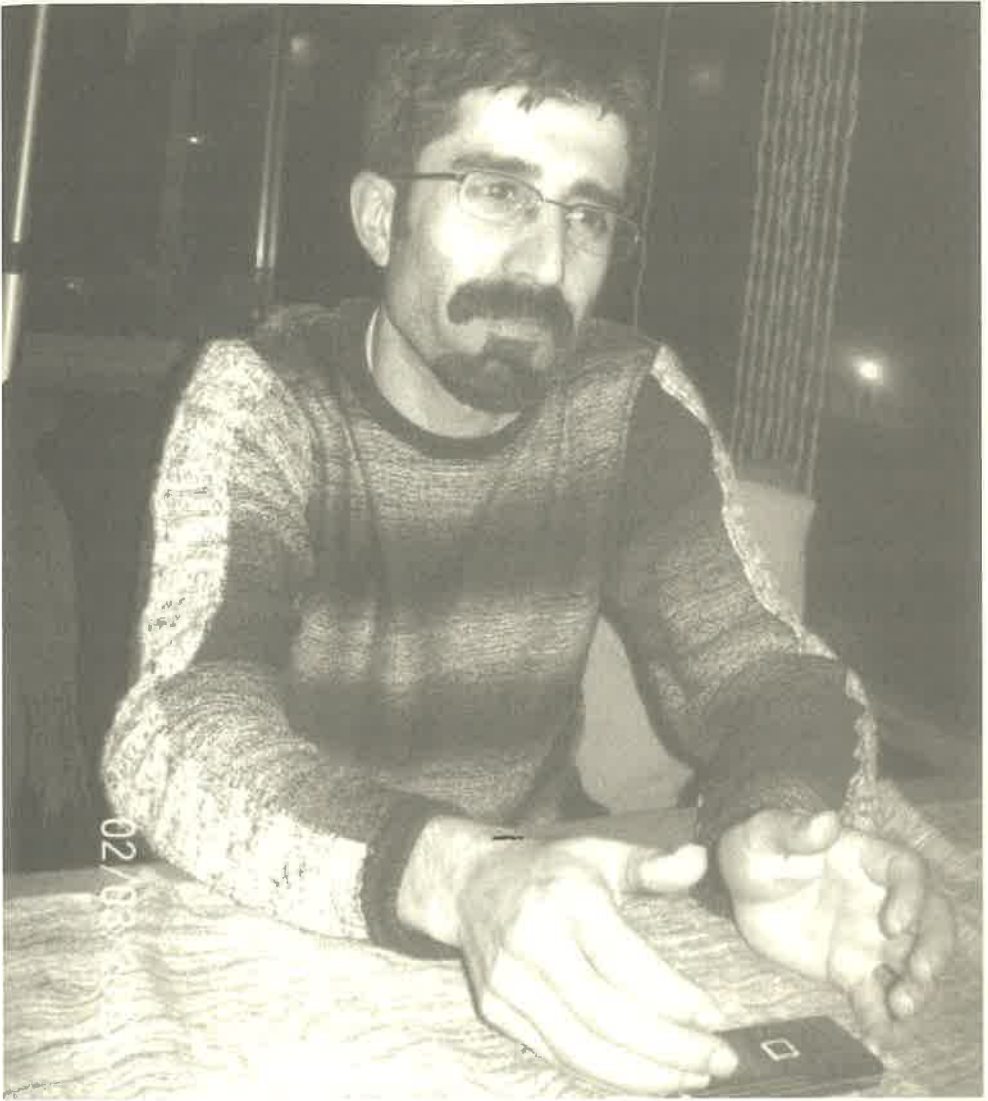
Bedriye Topaç: *Cinîyê ma kî edebîyat de hêdî-hêdî cayê xo gênê. Ti no mewzû de çi fikrîyenî? To gore nuştîşê cinîyan çi ard edebîyatê ma?*

Alî Aydın Çiçek: Goreyê mi yew edebîyatî de cayê cinîyan zaf zaf muhîm o. Çunke edebîyat tena karê camêrdan nîyo. Edebîyato ke tena bi aqilê nêrîtîye virazîyeno o edebîyat ziwa yo, o edebîyat yewreng o. Xora aqilê nêrîtîyê cuya ma de her çî kerdo tarî, kerdo yew reng: Edebîyat, huner ûsn. Edebîyat bê aqilê cinîyan erdo ziwa yo. Yanî çiqas kêmasîya xo zêde bo zî cinîyan reng ard edebîyatê ma, hîsê tenîkî û germinî ardî edebîyatê ma. Ez ke edebîyatê ma de nuştoxanê cinîyan vînena zaf keyfweş bena. Bi taybetîye her çekuya ke înan nusnaya wanena. Qelema cinîyan camêrdan ra dahîna tenik a, hîsî dahîna rut ê û dahîna rind însanî ancenê zereyê xo û kenê mird.

Bedriye Topaç: *Nika çi xebatî destê to de estê? Ti wazenî çi xebatan bikerî?*

Alî Aydın Çiçek: Mi heta ewro di kîtabê

folklorî amade kerdî. Yewin *Sayê Marû* bî, *Sayê Marû* aşmê naye ra ver *Weşanxaneyê Vateyî* ra vejîya. Kitabo diyin zî mi hîris hebe estanikê *Gimgimî* arêdayî û bi sernameyê “*Şanika Pepûgî*” amade kerd û da *Weşanxaneyê Vateyî*. Nika destê mi de çend dosyayê bînê estê: *Şanikê Dêrsim* û *Erzinganî*, *şanikê Licê* û *reyna tayê fiqra* û *çibenokê Gimgimî*. Nika giran-giran sanikanê *Licê* nusnena. Bê nînan, çend serrî yo ez yew romanî ser o fikîrina. Derheqê nê romanî de mi zaf çî wendî û zaf zî cigêraya. Eke şikîya wexto nêzdî de giran-giran dest bi nê romanê xo kena û ey nusnena.

Bedriye Topaç: *Ez seba roportajî zaf sipas kena. Ez to rê serkewtena wazena. Weş û war bê.*

Alî Aydın Çiçek: *Ez kî zaf sipas kena û xebata şima de serkewtene wazena.*

HECÎ MIHEMED ELÎYÊ QELŞO

(Redîyelahu Teala Enhû)

| Rojen BARNAS |

“La senî, keyawan! Qey xortê nikayinî birra zî xort ê. Ferz o ke ê wina vanê. Xortanî xortanîya zemanê ma bî.

“Ez xortêko şenik, hema çarêsserre bîya. Efendîyê xo ra vajî, mi hema newe zerrî girewta, ez bengî ya, mîyanê sereyê mi ra dûman vejîyeno. Eyşe, de Homa aye ra razî bo, kêneyêka wina delal û weşik a ke vîndî bibo temamê kêna û vêvekê nê ebrê ma mijdîyana aye rê zî nêvejenê. La kêneya herî rî nêdana mi. Tew nêewnîyena versîya mi ra zî. Ez kena ke har bibî. Senî ez bî, ez Mihemed Elî bî û zerrîya xo defînî û na kafirbabe xo çewt nêkero û nêewnîyo versîya mi ra?... Nê efendîyê nikayinî cahil ê, pê nêzanê. Melayê min o delalî! La to baw û kalan ra eşnawito. Zemanê ma sey nê zemanî berdîberdan nêbi: eyb û şerm estbî, fedî estbî, hîcab estbi. Êh... ez zî kal û rîsipîyan ra, der û cîranan ra şermayayêne. La ez mîyanê zerrîya xo de qijqijîyayêne. Ez çi bikî çi nêkî? A ke mi nêdî, wilay seba sosreta girane ez werîšta mi porê xo verada. Porê mi derg bi, bi gileyî. Di gileyê dergî, ha ha qasê zendê mi qalind, pey ra ameyêne ginayêne binê qorteyanê mi ro. Camêrd-cinî, kal-pîr, vatêne: ‘Mihemed Elîyo lawo, no çi hal o ameyo to sere de? To ma hetiknayî, bes o, şerm o, êdî porê xo biqesne. Ti camêrd î, porê xo bike sey yê camêrdan.’ Mi sereyê xo leqayêne û ez xo rê xo ver de huyayêne, mi goş nêdayêne înan û ez şîyêne.

“Wisar o... Hema dewijî heme zereyan de rakewenê, nêvejîyayê serê banan, la kerb û wehcan ra sebrê mi nîno; seba ke hema boya a kêneya herî bêro mi, ez vejîyena serê banî de rakewena. Homa, ti o Homa yî, la gamê ti a game nîya. Şewêk, di parê şewe şîyê parêk menda; reyke de ez bi veng û hêwirzeyê dewijan hesîyaya xo. Mi goşê xo da ser ke dereyê cêrf yê binê dewe ra veng û qijînî û helahelayê dewijan yeno. Mi xo rê vat: ‘Hela hela... Homa xeyr biko, derê tayêne eşt dewe ser û dewe

Rojen Barnas (Mehmed Gemici) 1944 de Silîvan de ameyo dinya. Dibistane û wendegeho miyanên Silîvan de, lîse û enstîtuyê perwerdeyî Dîyarbekir de wendê. 1966 ra dest pêkerdo, wendegehanê miyanên û lîseyan de dersdariye kerda. 1979 de M. Malmîsanijî reyde kovara Tîrêje ke Tirkîya de û Kurdîstanê bakurî de kovara yewin a ke safî bi kurdkî weşaniyena vete. Tîrêje de bi naznameyanê sey Rojen Barnas, Filît Totanî, Serxas Arda, Ferîdun Salar û Mihemed Qasim nuseno. Badê cuntaya duwêsê êlule mecbur mend ke welat terk bikero. O dem ra nat Swêd de ciwiyeno. Uca hem nuseno hem zî beşdarê xebata "Kurmançî" ya Enstîtuiya Kurdî ya Parisî beno.

Eserê eyê ke sey kitab weşaniyayê nê yê:

1) Li Bendeve Spêde (şîirî), Tîrêj, Îzmir, 1979

2) Heyv Li Esmanê Dîyarbekirê (şîirî), Invandrarförlaget, Borås, 1983

3) Milkê Evînê (şîirî), Weşanên Nûdemê, Stockholm, 1995

4) Hingê (hikayeyî), Weşanên Nûdemê, Stockholm, 1997

5) Bi Kurmançiya Gewr (nuşte û meqaleyî), Enstîtuya Kurdî ya Parisê, Paris, 2005

talan kerde, se bi?' Wilay tebata mi nêameye, mi xo eşt war û qîreqîrê dewijan ser, ver bi dereyî ez bi vazdayî şîya. Hema ke mi rayîrê xo nîme nêkerdbi, elhemdulîlah hewarê xeyrî bi, dewijî agêrayî, ma rastê pê ameyî. La çi? Kam rastê mi yeno huya-yîş pê gêno, huyeno û vano: 'Hela bala xo bidîn, hela biewnîn ney ra!' Ez vana 'Lalawo se bîyo, şima çira huyenê?' Ê vêşêr bi mi huyenê. Êh... damara hêrsî zî damarêka pîs a, melayê mi. Wilay ez hêrs bîya, mi çimê xo girewtî û fekê xo akerd ke tu awanîyêk înan rê nêverdî, rîsipîyêk hema destê xo da serê fekê mi û mi ra va: 'Mihemed Elî, verê mi, dê hela polê xo ser de agêre û biewnîye!' Ez serê polê xo de pey ser agêraya û mi bala xo da ser; weyla keyeyo ti nêxerîpîyî! Loxa girane ya serê banê ma, eke bi her di gilayanê mi ra wina piştîya mi de huşk girêdaye ya?.. Ez xo ver de peşmirîyaya, himmm! Wilayê Homayî, no hunerê a Eysa kênaya herî yo. Dewijî ameyî ke akere, piştîya mi ser ra ronê, mi va: 'Ney! Verê destê Homayî de ehd û wehd bo, no fiêlê a kênaya herî yo, a senî ameya bi ê destanê xo yê nazikan gileyane mi wa girê daya, eynen wina, hetanî ke a nêro bi ê destanê nazikan anêkero, do na bangerane a wina piştîya mi ser o, nê gileyana wa beste bimana.'

"Laa... Melayê min o delalî! Zemanê ma de xortî estbî, hukmê xortan estbi. Dûrê cematî, xortê nikayinî xo ra vanê 'ma xort ê û ma xortanî dî', to va qey birra ê zî xort ê."

Hecî Mihemed Elîyê Qelşo (redîyelahu teala enhû) na serebuta xo ma rê cematê dikanê Mela Mehmûdî de vatêne.

Rojêk rojanê payîzê peyinî yê serra 1966î bî. Badê ke ma wendegeh ra vejîyaybî ma sereyêk daybî qewexane ro, badê cû eẓ'û Fikrî xoce ma ameybî hetê Sûka Cêrîne ser. Ez vana qey ey rê çiyêkê erînayîşî lazim bi. La verê dikanê Mela Sacîdî de ke Mela Mehmûd ey het a xebitîyayêne, Mela Mehmûdî ma wesênay bi zere:

- Keyawanênê! Ma zerrîya şima nêşina çaya ma. Wilay hema a kerratî bo zî qey xatirî ganî şima mi nêşiknî.

Mela Mehmûd hevalêkê ma yo hem bişefqet hem zî zerrîz bi. Seba ke ma zerrîya ey nêşiknîm ma vîyartî şîyî zereyê dikanî. Ma hema baş ca dayo yan nêdayo xo, Mela Sacîd zî ame.

Badê ke ca da ma, Mela Mehmûd vejîyabi mîyanê berî û camêrdêko bîn zî bi a zarşîrinî û weşkerdişê xo ardbi, bi ma dabi şinasyîş. No camêrd -himet û bereket hazir bo- o zat bi: Hecî Mihemed Elîyê Qelşo

Badê ke ma hal û wextê yewbînan persa, Mela Mehmûdî bi hawayêko taybetîyê xo vatiş ardbi bikêrî û bêkêrîya xortanê ewroyinan ser û cenabê ey ra halê xortanê zemanê ey persabi. Waştîşê Mela Mehmûdî ser o Hecî Mihemed Elîyî dest pêkerdbi û na serebuta xo ma rê vatbî.

Badê ke Hecî serebuta xo qedênaye, Mela Mehmûdî va:

- Maşelah û subhan Homayî rê. A loxa qirasîya girane ke merdim pê serban çarreno piştîya to ser o û gileyane to ra beste ya, bi ê halî to banî ser ra xo eşt war û

hetanî dere bi vazdayîş şîyî, ti qet pê nêhesîyayî ke na yo yew giranîye piştîya to ser o ya, yan zî giranîyêk sereyê to wa daliqnayî ya? To qet tey nêvet?

Hecî peşmirîya û va:

- Camêrd, ti merdîmanê verênan û yê nikayinan kenê yew? Xortê zemanê ma bi şipil bî, jêhatî bî, bi destêk loxe hewnayêne. Yê nikayînî sistûpist ê, zilhimok ê. Serê sibayî ra hetanî şan kuçe û zibilxaneyanê qeseba de sey mîrê tîrşî yewbînan de tîrş benê. Wextê ma de ref û seyd estbî, kerraya qewetî estbî, topanane estbî... Ka ma cayê xo de tebitîyayêne?

Fikrî xoceyî bi teqilnayîş ci ra persa:

- Ti seydvanêko senî bî Hecî?

Hecî persa ey war ro nêverda. Bê ke dudilîyêk bikero cewab da:

- Elî axa -no Elî axayê ma- seydvanêko bêhempa bi, wextê xo de. Ma zî dewijê ey bî. Hema wexto ke seyd bibîyêne, o do sûke ra biameyêne, dewijê ke bi seyd emel kenê do bişîyêne seyd. Êh... qoce Elî axa yo... Mêrîko pîl o, bi tena sereyê xo şino cayêk? Muheqeq maqul û hakimînan ra do çend kesî tey bê. Reyke hewna bi no hawa ame dewe. Xo reyde zî ûzbaşî û çend mamûrî û efendî ardê. Şan de dîwan de ma ra va: "Amadekarîya ma bikîn ma meşte şinê seyd." Wilay serê sibayî ez zî o sere ra werîştî, mi estorê xo amade kerd û şîya verê berê koşke. Elî axa û mêmanî zî werîştî. Badê ke xurînîya xo kerde, seydvanî kewtî rayîr. Êh... seydvanî zî birra seydvanî bî; bi tîfînganê desteya tewr başe, bi dûrbînan... Xulaman tajî veradayî û ma kewtî rayîr. Ez zî dûradûr înan dima ya. To dî eyb o ke merdim şerefê pîl û maqulan, nexasim yê mêmananê winasîyan bişikno. Wilay serê sibayê Homaî ra hetanî êreyêkê tengî Elî axa û mêmanî û qefleyê seydvanan ha no dere mi rê ha a gaze to rê, ha no gir mi rê ha no mesîl to rê, gêrayîşê seydî dima efter bîyî, betilîyayî. Betilîyayîş zî ti uca verde, kewenê xo ver zî. Hende seydvanê bi name û vengî kebanîyan ser de bê seyd agêrê, dûrê axayî na riswatî ya, riswatîya giran a. Êh... se bikerê? Rebenan sihêtiya xo kerde. Wilay tam qewlê xo rona ke agêrê dewe ez bi suwarî ancîyaya vernî û şîya verê Elî axayî de vinderta, mi silamêk da û va: "Ez xulam, şima dora xo kerde, na rey dora min a. Ez bi Rebê îzetî kena, herçî ma emşo bê seyd kebanîyan ser de anêgêrenê." Elî axayî mi ra va: "Hero lawo, ne to de tîfîng ne çeke ne sî-lehêk, ti do bi çi seyd bikî?" Mi va: "Ez xulamê haziran a, ez Mihemed Elîyo delûdîn a. No karê min o, îşê şima pê nêkewto." Û wilay mi verê sereyê estorê xo tada û da xar. Destê mi de şivêk esta ke sereyê aye reseno erd. Wilay mi şiva xo rast kerde û ge hetê rastî ge hetê çepî, ge dane na keme ro ge dana a keme ro, her pîrodayîşê şiva mi de yan çutêk zerencî hema vanê firr kewenê hewa û ginenê erd ro yan zî hargûşêk vir beno û piştî ser keweno. Senî ke tajîyan boye ante hema tavilî da mi dima û seydvanan zî da tajîyan dima. Wilay hema vîstêk de êdî heqîbeyê serê piştîya estoranê suwarîyan seydê min ê zerenc û hargûş û lawiran ra nêameyêne hewanayîş. Êdî mi va: 'Axa! Mi ra hende, êdî ewro hende bes o.' Wilay ma agêrayî

dewe, tutan a şewe keyfê vergê pîrî kerd.

Çira yan zî senî bi ez nêzana, Mela Hadî ame verê dikanî û selam da ma, ma persê yewbînan kerd. Dima ra zî ma ra va:

- Çi yo şima goşê xo dayo nê Qelşoyê kûreyê zuran ser, şima rê çi zuran keno?

Mi Mela Hadî ra hes kerdêne, la heqîqeten ez nê vateyê ey ra eciz bîya û mi va:

- Haşa, no çi vatiş o? Ma xo rê suhbet kenê.

Mela Hadî agêra şî dikanê xo. Hecî Mihemed Elî xo ver de va: "Perîyan ra welî, welîyan ra xwelî. Heyf ke yewêkê sey Seydayê Mela Huseynî ra bêîfîqadêko sey ney mendo."

Senî ke mase bi serê nêka masîvanî gêna, bi no qayde firsendê vatişî kewt destê Mela Mehmûdî, ma ra çim kerd û ci ra va:

- Ti Homayî kenê ap Hecî Mihemed Elî, to dî ti û rehmetiyê Seydayê Mela Huseyn şima pîya hevaltî kerda. Heta vanê ke şima pîya herbê Qore de dîyê.

Sereyê ey ver de, Hecî Mihemed Elî cewabê Mela Mehmûdî da:

- Xora ti ha pê zanî, êdî ez çi vajî? Na yo bisilmaneyî pê zanê, Mela!

- Çi şik? Homa to ra razî. La nê efendiyê tîyayî -Mela Mehmûdî ez, Ethem û Fikrî xoce nîşanê ey dayî- pê nêzanê. Eke ti înan het zî vajî, hêvî Homa yo belkî îmanê înan zî pêt bo, îfîqadê înan bêro ca. Ti zî pê bibî wayîrê xeyrî.

Homa ey ra razî bo, ey zerrîya Mela Mehmûdî nêverda, serebuta xo ma rê qisey kerde:

- Herb bi, herbê bisilmanan û qoce kafirî bi. Zimistan o, serd o, sipur o, gêdûg o: eskerê bisilmanan nêmusayê serdêkê winā şêdîdî; qalind danê xo ra nêşekenê tede bilebitiyê, tenik danê xo ra, eşkenê tede bilebitiyê la na rey serdan ra qefilîyenê. Es-kerê ê kafirî tenik danê xo ra la ver de zî reqî şimenê, pê germin benê. Êh... eskerê ma do senî ê kafirî de şer bikero? Fîzar-fîzarê înan o meazelah! Wilay ez bîya, himet û bereket hazir bo, Seydayê Mela Huseyn û Seydayê Mela Yehyayê Ferhendî bi, Şêx Evdilqadirê Gêlanî, Şahê Nexşebendî, Hezretî Elî, Hemze Pêlewan û verê cemalê nameyê ey de selewat Hezretî Mihemed, wilay hema ma da tutan ra ver, şûr ant û ma hêrîş berd kafirî ser. Her reya ke ma polê rastî ser şûrê xo weşanenê, bi îlamê Homayî şûrê ma çewres rey derg beno û tede çewres sereyî sey meliyan kewenê erd, na rey ma hetê çepî ser weşanenê ancî şûrê ma çewres rey bi xo derg beno û tede çewres sereyî kewenê.

Yewî ey ra vat:

- No yewrey se bî? Senî bi? Qey destê înan şilabenda dadîya înan wa bî ke nê eşkayêne xo ver de destê xo hewanê?

Mela Sacîdî xo ver de qirmuçikêk kaleke da piro û va:

- Hecî efendî û kesê bînî xeybane bî, ma qey kafiran ra asayêne Homa ci ra razî.

Hecî sereyê xo leqna:

- Laa... la... La senî. Xora eskeranê kafiran eskeranê ma ra vatêne: "Wilay şima

çiyêk niyê, labelê miyanê şima ra rey-rey refêk kevokî werzenê û ma ser de yenê, ê yê ke qirê ma anê.

Mela Sacîdî ci ra persa:

- Êh baş o, Hecî efendî, qet çek û sîleh, top û tifingê ê kafirî çin bî? Qet derba înan nêginayêne şima ro?

Hecî bi destê xo yê rastî erdîşa xo ya şînboza bimbareke vilêna û peşmirîya:

- Senî çin bî? Wilay sey torge û torseleyî guleyê top û mîtralyozê ê kafirî ma ser de ameyêne. Ma ser de ameyêne la senî? Ginayêne ma ro, kincanê ma ra vîyartêne, kewtêne zere, miyanê pirên û canê ma de mendêne.

Yewî ci ra persa:

- Şima pê birîndar nêbîyêne?

Wina asayêne ke zerrîya nê zatê muhteremî bi nezanîya me veşa. Sereyê xo bi peşmirîyayîşêkê nermekî lekqna û va:

- Himm?... Birîndarbîyayîş? Cayê guleyanê top û mîtralyozanê ê kafirî canê ma de bîyêne sey peqikan. Badê rojêk-di rojan xovero vîndî bîyêne. La yê zorî yê top û mîtralyozanê ê kafirî nêbî, serd û seqem bi. A ê şerî de rehmetîyê Seydayê Mela Yehya yê Ferhendî serd girewt, badê ke herb ra agêreno vengê cinîya xo dano. Vano: "Kênê, hela ka bê çend hecaman bide piştîya mi ro." Cinîya eya xafîle vana: "Hero to xeyr o, hecamê çî lo? Ti keye ra nêvejîyayê, ti verê tîfike ra nêşîyê verê sefîke, to kotî serd girewt? Ti xeybane ra xeberî danî?" Mela Yehya aye ra israr keno. Cinîke yena ke hecaman pirodo. Senî ke destê xo erzena ci ke pirênê ey vejo, hema reyke de xuşînî kewena guleyanê ke miyanê pirên û canê ey de yê û rişîyenê erd. Cinîka ke çim ginena nê guleyan û ê peqikanê canê ey de yê a, nêşekena xo de bigîro, hema ca de qîrî ginena piro vana: "Verê cemelê Mihemed pêxamberî de selawat! Kêna mi lawo dê hela bê hukm û kerematanê piyê xo ra biewnîye." Rîyê na xafîliya cinîya xo ra ke keramatê ey eşkera bîyî Seydayê Mela Yehya nêresa serê sibayî, şî rehma Homayî.

Ethemî ci ra persa:

- Çira qey cinîya ey nêzanayêne ke mêrdeyê aye şîyo herbê Qore?

Hecî Mihemed Elî ewnîya ci ra û va:

- Homa xeyr bido to, qey karê hewlan û welîyanê Homayî karê tutan o? Ti ewnîyenê tîya bi can û cesedê xo to het a yê, la ê bi kerematanê xo koşeyêkê dinya de cayêkê bînî de yê; yan gemîyêk xerq bena, aye xelisnenê, yan tofan werîştö, şîyê destê xo danê ver, yan adir kewto cayêk hewar de şîyê. Hewlan û welîyan rê ka sekn sekan esto?

Mela Mehmûdî bi ê taybetîyê xo yê nermek û bawerkerdoxî ci ra persa:

- Ap Hecî, gelo ê hewl û welîyê Homayî ke estê ma ê zî yewbînan ser ra û yewbînan bin ra deste bi deste, sinif bi sinif ê? To dî gereka merdim hikmetê Homayî ra xafil nêbo. La merdim bala xo dano, gama ke kerametê tayêne sey yê Mela Yehyayî ezlû benê, ê tavilî pê mirenê û yê tayê welîyanê Homayî yê sey zatê to -ke tu şik tede

çin o- ezlû benê, çîyêk bi înan nêbeno. No senî beno gelo?

- La senî? Homa to ra razî! Ehlê kerematan pêro sey yewbînan nîyê. Înan ra têya estê; ne ê bi xo zanê û ne ehlî bi înan zanê, la îla her Homa bi înan zano. Tayê estê; ê bi xo, bi xo nêzanê, la ehlê dorê înan bi înan zanê û Homa bi înan zano. Desteyê hîrêyine; ê bi xo bi xo zanê, Homa bi înan zano, la şar bi înan nêzano. Gama ke keramatê nê her hîrê sinifan eşkera bibê, tavilî mirenê. Nara desteyêko bîn esto ke hem ê bi xo zanê, hem şar bi înan zano û Homa zî hertim bi înan zano. Gama ke keramatê ehlê nê desteyê peyênî eşkera bibê çîyêk bi înan nêbeno, xora her kes pê zano.

Mela Mehmûd:

- Ez vana nê peyênî do mertebeya tewr berze ra bê, wina nîyo gelo?

Hecî Mihemed Elî:

- La senî? Homa ci ra razî! Ma şik tey esto?

Mela Mehmûd:

- Ez vana ti zî nînan ra yî, wina nîyo?

Hecî bi zerweşîye mana "erê, wina yo" de peşmirîya û va:

- Alemê xeybî her îlelah o.

Mela Mehmûd:

- Maşelah û elhemdûlîlah! La ez na ecêbe de şaş manena, ap Hecî. Zatê sey to ke wina ehlê keramet û marîfetî yê, gelo hukmat qey seba selihnayîşê karûbarê xo û yê şarî wezîfe nêdano înan? Yan gelo pê nêzano, qey?

- Senî? Beno ke hukmat pê nazno, Homa to ra razî! Înan ra her yew bi yew kar wezîfedar o.

- Meqsedê mi no bi ke gelo hukmatî ka wezîfeyêk, ez çi vajî sey xefyetî yan casusî da to nêda to?

- La senî...

- Nê efendî zî xerîb nîyê, hevalê ma yê. Ti keremê xo ra ma rê behsê wezîfeyê xo bikî, wa ê zî pê bizanê.

- Mela Mehmûdê min o delalî, çend serrî verê cû Bismil de qaymeqamêko qetrehm û zalim estbi. Hukmatî o kerdo qaymeqam û şawito Bismil, la hukmato reben kotî ra bizano ke zerrîya ey de kudikê xozan estê. Merdimo ke şito heram lito, o zî vano "êdî ez bîya qaymeqam, ka mi ser ra kam esto... kam eşkeno çi bi min biko..." Bi keyfê zerrîya xo tehdâ û neheqî şarî rê keno. Cor ra mi rê xebere ameye, va: "Dê werze şo biewnîye no çi belayê ney o, şar çira ey ra gerizîyeno?" Mi estorê xo vet, zîn û zengu ser o şidênayî, heqîbeyê xo eşt piştîya ey ser û verê xo da ver bi Bismil. Ez dekewta mîyanê sûka Bismilî hema badê teştareyî yo, êdî mamûrî peroje ra agêrenê. Reyke mi bala xo daye ke qaymeqamê min û to verê yewêkê dewijî de yo, o eşto erd û bi dar dano piro û ci ra vano: "Êşekoxlî êşek! Herê to çira serê rayîrî de sil kerdo?" Mîyanê dest û linganê nê zalimê qaymeqamî de zarî û barîya nê merdimê dewijî ya ke reben bi tirkî zî nêzano ke cewabê xo bido. Bismilijî zî tersanê nê zalimî ra; ê ke de-

kewtê zereyê dikanê xo, xo melisnayo, ê ke dekewtê verê riknê serê goşeyan û xo nimito. Wilay ez şîya verê qaymeqamî, çik û estorî ra peya bîya û bi qamçiyê xo kewta qaymeqamî ser, "goliko sûr, to çî werdo!" Mi ra va: "Ûlan ti zanî ez kam a? Ez qaymeqam a." Wilay mi goş nêda, mi o erd de silê herî de gevizna. Mêriko dewij werişt xo rê rayîrê xo ra şî û ez zî şîya hukmat qonaxîya dayreyê qaymeqamî. Nobedarê verê berê odaya qaymeqamî va: "Ti kam î, çî wazenî? Qaymeqam efendî hema nêameyo." Mi tehnêk da piro û dekewta zere û şîya serê masaya ey de ronîsta. Qasêk wext tey vîyart, qaymeqamê min û to serepişte ame dekewt zere û çim gina mi ro, va: "Ûlan ti hem mîyanê sûka Bismilî de bidî mi ro, erzê mi bişiknî û hem zî bêrî odaya mi de serê masaya mi de ronîştî? Ti biewenî ez çî ana bi sereyê to." Mi bi hêrs vat "Parlo!" (*) Tavlî xo da pêser. Mi va: "Na deqa ra pey mi ti qaymeqamîye ra eştî. Nika ra pey ti qaymeqam nîyî û tu çiyêk zî nîyî. Siktir be verê çimê mi ra şo." Xo eşt dest û linganê mi, berma va: "Eman ez bextê to û Homayî de ya, ez qij a, mi cahilîye kerde, ti pîl î ti efû bike. Ti mi bide xatirê zar û zêçê mi." Mi va: "Hero lajê ê herî! Gama ke to dayêne feqîr û hêsîran ro, to tehda kerdêne weş bi? Zar û zêçê to qey a game nêmayenê vîrê to? Haydê yalah baqalim..."

Wilay ê çendanê verî ez Dîyarbekir de bîya, mi rê tayê mîx û hacetî lazim bî. Mi va ka hela ez sereyêk zî bidî sûka îspahî ro. Mi bala xo dayêne kel-pel, qaf-qirê serê erebokan ra, mî dî ke yew ha veng a mi dano: "Mihemed Elî efendî! Mihemed Elî efendî!" Ez agêraya ser, mi o nêşinasna. Mi va: "Xeyr bo, mi ti nêşinasnayî, ti kam î?" Vileyê xo hetêk ser derêna û va: "Keyê to awan bo, to senî ez nêşinasnaya? Ma nêno vîrê to? Filan sere de ez qaymeqamê Bismilî bîya, to ez kar ra eşta. Seba rizqê zar û zêçê xo ez verê nê dezgehî de ya û bi nê asin û bismaranê zingarinan nefeqeyê înan vejena." Ez peşmirîyaya û mi va: "De biwero hero senîn a... Homayî dabi to, to nêzanayêne biwerî. Ma ti nêzanî stûrî gayê cite rê zî nêmanena?" Va: "Erê wilay Mihemed Elî efendî! Ez poşman bîya la êdî destê mi ra felitîya."

Mela Mehmûdî destê xo soynayî pêra û bi şîrinî va:

- Maşelâh! Subhan ê Xaliqî rê! Werrekna çend kesê bînî yê sey to zî bibîyêne. La na yo, senî bîyo ke ti xo vîr ra nêkerdo? Ti Homayî kenî ap Hecî ti qet bi casusî-masusî nêşî mîyanê dewletanê ecnebîyan?

- La senî. Hema zemanê rehmetîyê Menderesî bi. Rojêk, Elahûalem, çî roje bî ez nêzana, ez ameya keye, xala şima va: "Polîsêk eme keye persê to kerd. Va, Mihemed Elî efendî çî game bêro keye wa esehî nêvîndero bêro qaymeqam efendîyî bivîno." Hela hela! Homa xeyr biko. Hema verê berî ra ez agêraya, şîya qonaxe, vejîyaya huzûrê qaymeqamî, mi va: "Xeyr o? To ez waştal!" Qaymeqam efendî werişt payan, temena kerd, va: "Haşa! Mihemed Elî efendî çî hedê min o. Wilay walî efendî

* parlo: parola

têlefûn kerd û va: Ecele Mihemed Elî efendî bivînîn û vajîn wa bêro tîya. Êdî çî yo çî nîyo ez pê nêzana." Êh xora amadekarîya rayîrê mi kerda. Ez wenîştâ şîya Dîyarbekir. Vejîyaya huzûrê walî efendî, mi pehnî day pêro û va: "Kerem bike walî efendî to xeyr o?" Walî efendî werişt temena kerd û va: "Mihemed Elî efendî ez nêzana çî yo, çî behs o, la başwekîl Ednan Menderesî têlefûn kerd û va ecele erd de bo asmên de bo gereka şîma Mihemed Elî efendî bivînîn û ey bişawîn tîya. Her çî amade yo, hema ma paweyê to yê."

Mi da hêşê xo, eke karêkê muhîm nêbo Menderes veng mi nêdano. Ez sereyê şîma nêdejnî, ez şîya Enqera, vejîyaya qonaxa Menderesî, nobedarî verê berî de bî, va "Dûr!" (*) Wilay pehnî dayî pêro. Mi ber akerd û dekewta zere ke ha yo Menderes oda de sey feqîyanê ke dersa xo mutalea kenê, ver û verê oda şîno û yeno. Mi pehnîyêk ci rê da piro. Senî ke çim gina mi ro, keyfê ey ame, beşerê ey weş bi û va: "Wey Mihemed Elî efendî ti bi xeyr û çîman ser ameyê. Misêwa çimê mi rayîrê to de bi."

"Êh xeyr bo başwekîl efendî, to ez hetanî tîya arda. Hêcranê naye çî yo. Bêsebeb nîyo." Rehmetî xorîn xorîn fikirîya û mi ser de agêra û va: "Ney wilay Mihemed Elî efendî bêsebeb nîyo. Îngilistan ra ma rê planêk lazim o, û ferz û ferz lazim o. Casusê ma yê ke şîrê bîyarê, yan asê bîyî hew şekenê vejîyê yan zî ameyî girewtiş. Nara ma fikirîyayî, ma va bibo nêbo o ke bieşko ma nê tenganeyî ra vejo tena do Mihemed Elî efendî bo. Wilay nika karê ma kewto verê destê to."

- Ez se bikî, bîyo cil û kewto mil. Wilay ez weriştâ şîya Îngilistan, plan û çîyê kel azim bî mi arêdayî. Ez kuçeyêkê Îngilistanî de gêrena, bala mi ant ke di merdimî mi dima yê, nêzdanizd teqîbatê mi kenê. Ez vinderta. Mi goş da ser ke yew ê bînî ra vano "Van vîng vonk." Yanî ti zanî, no casusê tirkan o. Wilay mi zî necamêrdîye nêkerde, ez înan ser de agêraya, mi zî va "Fîn fan fonk fînk fank." Yanî qey ez zî nêzana şîma zî casusê Îngilizan ê? Ê peyê mi ra aqitîyayî.

Ez agêraya ameya Tirkîya, Enqera. Ez şîya qonaxa Menderesî, nêrdewane ro ancîyaya ameya verê berî. Nobedaran va "Dûr îlan!" Mi va îlan babîyê şîma yo, êşekoxlî êşek! Parlo!" Wilay taviî xo dayî pêser û pehnî dayî pêro. Ez dekewta zere ke Menderes masaya xo ser o ronîştô û mitale keno. Senî çim gina mi ro, çiqrê çareyê ey kewtî têmîyan û va: "Mihemed Elî efendî, keyawan ka tê nê doran de yî, hema nêşîyî?" Mi va: "Başwekîlê mi ez şîya û ameya." Wilay mi kerd ra, binê çengê xo yê rastî ra malulikêk kaxidî, binê çengê çepî ra yewna, verê milê çepî ra yewa bîne, verê puncê rastî ra malulikêk, verê puncê çepî ra yewa bîne, navranê şalanê xo ra yewe, cêbê saqo û şelwaranê xo ra yew bi yew malulikê kaxidan vetî, serê masa de verê Menderesî de kerdî lode. Menderes ewnîyeno loda xo ver ra û mi ra, lewê xo hewana û va: "Keyewan no çî hal o? Hema to heme bikerdêne desteyêk bikerdêne

* dūr: (bi tirkî: dur) vindere

cayêk." Mi ci ra va: "No karê casusîye yo, yê başwekîltî nîyo. Karê tutan nîyo, efendî! Rayîran re oxilme moxilme beno, to dî ke malulikêk qefilna, qet nêbo ê bînî xelisî-yenê." Menderesî sereyê xo rast û çep leqna û va: "Wellahîne Homayî se serrî bi-mendêne mi no fehm nêberdêne ser. Helal bo ke ti birra Mihemed Elî efendî yî." Mi ey ra va: "Baş o, emrê hukmatî û xizmetê dewlete sere û çimanê mi ser. La qey do karê winasî tim vileyê mi de bimanê. Nê qelêyayî? Casusanê dewleta Alî Osmanî ra kes nêmend? La eke ez meşte-bîro bimirî do senî bo?" Rehmetî va: "Qet behs meke. Ewro çend rojî yo ez zî ser o fikirîna."

Mela Mehmûdî bi hawayê goynayîşî va:

- Qey wina nîyo? Ka kam nê fehmî keno?

Û ci ra persa va:

- Gelo qet bi casusî yan sewbîna, rayîrê to nêkewt mîyanê orisî?

- La senî... Homa to ra razî!

- Halê înan senî bi gelo, muameleyê înan bi çi hawayî bi, ti seba çi karî şîbî?

- Halê înan? De ka halê înan do senî bo? Genim çin o, cew kemî yo. Hêsîrî daran tehnenê, hurê daran dekenê mîyanê ardan, kenê peksîmet û wenê. Nê hawayî ra nêbo halê înan baş o. Kafirî, to dî yewbînan rê bîaqubet ê. Eynen wina dîne xo rê zî şedîd ê. Ez hêsîr bîya destê înan de. Herb de ma hêsîr kewtbî. Înan ez berda bajarêk, qulikêk ban da mi. Karê mi no bi ke roje de reyke ez şîrî qereqol xo nîşanê înan bidî. Rojêk qomîserî veng mi da, bi awirêkê tûjî ewnîya mi ra û va: "Tirk! Çimê xo baş ake, baş goş bide mi. Ti tirk î, bisilman î. Ti do sey tirkan xo ra bidî û têwbigeyrî û sey bisilmanan nimaj û taetê xo bikî. Ma qêbul nêkenî ke ti sey erf û edetê ma orisan bikî, ti şîrî dêre yan fek dîne xo ra veradî û bêrî dîne ma ser. Ti dîne xo ser o û ma dîne xo ser o."

- Gelo çira nêwaştêne ke haşa ti şîrî dîne înan ser û sey erf û edetê înan bikî?

- Bi fikrê înan, hetanî ke merdim dîn û erf û edetê xo ser o bo, merdim înan ra biferqîr o. Merdim bisilman o, dîne xo ser yo û ê zî gawir ê, dîne xo ser o yê. Merdim û ê têmîyan nêbenê. Ka pes û verg eşkenê têmîyan kewê? La gama ke ti şîrî dîne înan ser -êy esteyo helal heram, o heram zî helal nêbeno- senî bo zî do damare bîanco, ti do çîyanê înan bimusî û bi casusî neqlê Tirkîya bikî, ê zî naye qêbul nêkenê.

- Subhanelah çi kafîrêko zekî yo, lawo? Tam bi îşê xo zano. La ma naye hetêk de verdîm. Karê dinya to dî dinya de maneno. Xora Homa xeyrê to ci ra hasil keno, înselâh. La sewbîna tayê çî estê ke bi destê hukmat û ehlîyan nîyê. Îla bi destê Homayî, bi îcazeyê Homayî zî bi destê şîma hewlan û welîyanê Homayî selihîyenê. Mavajîm ke sey tofanî, adir û şewatî, laserî. To dî Homa haşa bi zat û sifetê xo nêno yan zî ma vajîm ke adir dekewto cayêk yan taxêk, dewêk yan bajarêk dayo xo ver, êy Homa ezze-we-celle bi xo nêno destê xo nêdano ver. Emir dano hewlêkê xo, welîyêkê xo, o welîyê Homayî bi îznê Homayî destê xo dano verê ê qisûmetî û ê vindarneno. Gelo qet çîyêko winasî bi sereyê to de ame yan ney?

Na perse meselaya binê kuye bî ke Mela Mehmûdî ey ra persayêne.

- Mela Mehmûdê mi, çiyê seba Homayî rayîrê Homayî de yê. Çend serrî verê cû, vartiyêka gurre vara. Di-hîrê hewteyî şew û roje, bê ke çimê xo akero, sey fekê meşke misêwa na bimbareke varayêne. Kuçe de çokêk laser weriştbi, îbadulah nêşkayêne keyeyê xo ra vejîyo teber. Êh destê evdanê xafilan ra çiyêk nêno, evdê rebenî do se bikerê, çi destê înan de esto?

Şewêk badê nimajê îşayêka erey, xala şima kewta mîyanê cayî û rakewta. Yê mi zî tayê meşxeleyê mi estbî, ez pê bilî bîya. Mi ê qedênayî, êdî karûbarê mîyanê cayî kerd, mi ewnîya berê ma yê teberî gineno piro. Hela hela!... Nê wextê winasî de do kam bo? Şewe yew a û xirabî bi hezaran! To dî vanê gerekera merdim hesabê xo bikero. Qotêk tîfingê mi estbi, mi o mîxê dêsî ra ard war û ez şîya peyê berî, mi veng ci da: "Lawo ti kam î?" Vengêk ame mi, va: "Ez a, ber ake." Hela hela!... No kam o. To dî hewlî estê... xirabî estê... merdim nêzano. Mi vengê xo bineyke berzêr kerd: "Kuro lawo ti kam î?" Ancî va: "Ez a û ez a, ber ake!" Êh şîre-şîrê varitî ya. Îlahî wina gurr a ke; merdim vengê şinasî zî cêra nêvejeno. Ez eciz bîya, wilay mi sirmeyê tîfingî qelibna û fişeke da ver -to dî merdim nêzano hewlî estê xirabî estê, na şewa Homayî na saete... ez çi zana- û mi va: "Kuro lawo ez to ra vana, ti kam î? Ti çi kes î?" Nara veng hîna berzêr bi û va: "Mihemed Elîyê mi, lawo ti kor bîyî? Ez a, xeriffayeyo ez a!" Mi ci rê ber akerd ke himet û bereket hertim hazir bo. Homa celle-wecelaluhû bi zat û sîfetê xo ha verê berî de yo. Ez çewtê dest û linganê ey bîya. Mi xo da kîştêkê berî, rayîr da ke bêro zere û tedir zî mi va: "Ya Rebî, na şewe to xeyr o? Kerem bike bêre zere." Mi ra va: "Mihemed Elîyê mi lawo! Çi zere yo, çi hal o? Ti nêvînenî ke emşo serê çend şew û çend rojan o ke asmên qelişîyayo û tede varitî nêvîndena. No kar karê to yo, ganî ti şîrî asmênî pîne bikî." Mi va: "Ya Rebî! Ez rebenê Homayî û no karo winasî!" Mi ra va: "Nê lawo! Îmkanê xo çin o, ganî ti bikî." Mi va: "De ka ez şîrî şelwaranê xo bikî xo payan, ez viran a." Va: "Lawo, şelwarê to ha to payan de." Mi bala xo da ke subhanallah, birra zî şelwarê ha mi payan de. La ez baş zana ke ez bi tana pirên û tumanan amebîya. Mi va: "Baş o, ez şîrî çakuç û bismaranê xo bîyarî." Mi ra va: "Lawo! Ti çi merdimêko bêsebr û xafil î. Dê biewnî cêbanê şelwaranê xo ra." Mi cêbê xo oxilme kerdî, yê rastî de çakuçê mi û yê çepî de zî mîxê zermênî. Mi va: "Ez hazir a. Ka ez do senî şîrî?" Va: "Ti senî evdêkê minê bêsebr î." Mi wina bala xo da ke erd berz bi û asmên nizm bi, erd berz bi û asmên nizm bi, erd berz bi û asmên nizm bi, erd berz bi wilay hetanî ke asmên ame verê fesalê destê mi. Mi bala xo da ke nîme de çi qelşêk ginayo piro. Mi destêk eşt leweyê qelşî yê hetê rastî, yew zî eşt yê hetê çepî û mi va: "Ya bi qewet û himetê Homayî û resûlê ekremî! Ya Şêx Evdîlqadirê Gêlanî û Şahê Nexşebendî!" bi heme hêz û taqetê xo mi her di leweyî antî pêser, mi bismarê xo da ser, bi çakuçê xo kuwa. Badê ke mi o baş bismar û asê kerd, karê mi qedîya. Êdî xovero bi hîkmetê Rebê corînî erd nizam bi asmên berz bi, erd nizam bi asmên berz bi, erd nizam bi asmên berz bi, hew mi dî ke ez verê

berê keyeyê ma de ya. Ez dekewta zere, mi ber çangil kerd. Ez şîya oda, mi xo şelêna, mi lamba zenûn kerde û kewta mîyanê cayî. Xala şîma hewn ra ceniqîya û va: "Wişşş! Merdim vano qey ti mîyanê torge ra yenê, no çi halê to yo?" Mi va: "Herê korê, ti bo zor rakewe! Ti do kotî ra bizanî ke ez kamca ra yena?"

"Hecî Mihemed Elîyê Qelşo", "Mihemed Elîyê Qelşo" weyaxud tikûtenê "Qelşo": Mi name û vengê nê camêrdî rewna ra, ta zemanê domanîya xo ra eşnawitbi. La mi rê sey yewêkê efsanewî ameyêne: Sey Keyeyê Zalî, Betal Xazî, Herkul yan tayê bînan. Mi nêzanayêne Mihemed Elîyê Qelşo yan Hecî Mihemed Elîyê Qelşo hema zî ciwîyeno û endamêkê komelê ma yê ewroyî yo. Coka gama ke înan o bi mi da şînasnayîş seke ez hewnêk de bî, ez wina şaş bîya. Ez wina şaş menda ke, heta bi cewabê reya verêne ez îqna nêbîya, di rey, hîrê rey mi Fikrî xoceyî ra persa ke no camêrd o Qelşo yo.

Camêrdêko bi beşna xo ne kilm ne zî derg bi. Şeştî serran ra cor bi. Bi canê xo genimgûniyêko girewte bi. Erdîşêka şînboza hîra ser o bî. Destê ey hîra û gird bî; bellî bi ke destê kar û xebate yê. Şewqeyêka înanê Dawud Nêrgiz ya malê Dîyarbekirî sere ra, saqoyêko lacîwerdî ke xêzê sipî ser o malê qaçaxî û şelwarêkê sîya piradayeyî. Karê ey westayî bî: Westayê viraştîşê banan, yê ronayîşê arêyan û neqirnayîşî, yê aletanê cite û xeratîye bî. Westayê winasî hertim dewa xo de kar nêvînenê; seyar ê, kamca kar estbo çendeyêk keyeyê xo ra dûr kewenê, cayê ke kar tede esto uca xebitîyenê, badê qedênayîşê karê xo agêrenê keyeyê xo.

Xêrnexwaz û çimnebarî zaf ê. Hecîtîya ey de zî bêbextîye kerdene. Vanê hecîyêk çend rojî verê hecîyêkê dewa ey Hec ra agêreno yeno keyeyê xo, Hecî Mihemed Elî tesadufen Dîyarbekir de otêla Çelîk Palas de yo. Qefleyêk hecacî ke verê yê dewijê ey ameyê ê zî a otêle de yê. Hecî Mihemed Elî persê înan keno, halê înan û raywanîya înan, tengî û zehmetîya înan a Hec de perseno. Peynî de zî persê ê dewijê xo yê ke şîyo Hec keno. Ê zî vanê: "Wilay elhemdûlîlah hetê sihetî ra baş o, heyat de yo. La çîyo ke esto serê Girê Erefeyî de cizdanê eyê peran ey ra diznîya. Rebenê Homayî yo bêçare kerd qareqar û hewar. Êdî bisilmananê ê doran xeyrê xo ey rê desmale akerde, pereyî arêdayî." O zî roja bîne Dîyarbekir ra verê xo dano keye, yeno dewa xo. Ê ke selam danê ci yan persê ey kenê, îna ra cigirîyeno vano: "Heyla fasiq û zindîqênê! Ez keyeyê Homayî, Hecê şerîfî ra yena û sey hecîyêk şîma nîne serdanê mi." Dewijî êdî neçar bawer kenê, şîne serdanê ey. O zî tebarikanê sey tîzba, helqa û sn. ke Dîyarbekir ra erînayê û xo reyde ardê keno vila. Di-hîrê rojî badê pey, hecîyo dewijê ey yeno. Dewijî şîne serdanê ey zî û vanê: "Wilay elhemdûlîlah, na yo ti zî û Hecî Mihemed Elî zî şîma bi saxî û selametî agêrayî, dewa ma ra emser di hecî vejîyayî." Hecîyo bîn perseno "Hecî Mihemed Elî kam o, şîma behsê kamcîn Mihemed Elîyî kenê?" Vanê: "Hecî Mihemed Elî lo!" Yanî Mihemed Elîyê Qelşo. Mêrik hêrs beno, xo dareno we dano erd ro. Vano: "Huşk û bin ra zurî ya. Qelşo nêameyo Hec." No vateyê ey yeno gineno goşê Hecî Mihemed Elî ro. Şan de tam gama ke dewijî ke-

yeyê hecîyê bînî de yê, Hecî Mihemed Elî werzeno şino serdanê ey. Badê ke hal û keyfê yewbînan persenê, Hecî Mihemed Elî mîyanê cematî de vano: "Hecîyo delalî! Hec o yo ke merdim şino keyeyê Homayî guneyanê xo ra poşman beno, verê destê Homa û pêxamberî de tobe keno ke êdî zuran nêkero, bêbextî nêkero, heqê şarî nêwero, neûzûbillah çîyo heram nêkero û heqê camêrdan zî înakr nêkero. Wina nîyo Hecî?" Hecîyo bîn vano: "Belê, sedeq amentûbîlah! Wina yo." Hecî Mihemed Elî vano: "Eke wina yo, hero adir bi keye kewto ti çira xo Homayî ra kenî û vanî 'Mihemed Elî zurî keno, nêmaeyo Hecî?'" Hecîyo bîn vano: "Ez qet zî xo Homayî ra nêkena, ti nêmaeyî Hec û ê doran ra zî çimê mi bi to nêkewto." Hecî Mihemed Elî ey û dewijanê cematî ser de agêreno, vano.

- Serê Girê Erefeyî de, serê sibayî verî ke şirê Şeytanî ricm bikerê, to nêkerde qîrî û nêva "Hawaro! Gîdîno hawr o, perê mi diznayê!"

Dewijî ceniqîyenê û hecîyo bîn zî sûr û mor beno û vano:

- Ti kotî ra zanî?

Dewijî şaş benê ewnîyenê înan ra. Çunke hecîyê bînî înan rê behsê her çî kerdo la behsê nê çîyî nêkerdo ke ma vajîm Mihemed Elî înan ra bieşnawo.

Hecî Mihemed Elî:

- Êh Hecîko! Ma herçî hecacê Silîvan, Bismil, Hezro û Batmanî ma xeyrê xo desmale anêkerde -Homayo ti xeyr ra nêvejî- û ma to rê pere nêda arê?

Hecîyê ma yo bîn vêşêr şaş beno û bi hawayêko şeqizîyaye û xoverkewte perseno:

- Êra ti ça ra zanî û era bi xatirê Homayî ti ça ra pê zanî?

Hecî Mihemed Elî dewijê xo yê bextsîyayî ser de şino:

- Ez hema zî vajî?

Hecî ra cewab û dewijan ra veng nêvejîno. Rastî û heqîya şîyayîşê Hecî yê Hecî Mihemed Elîyî hetê ometê Mihemedî ra qebl beno.

Demeyêko kilm badê yewbînan dîyayîşê ma yê a roje ez Silîvan ra şîya. Peynîya temmuza 1976î de ez agêraya. Mela mehmûd êdî verê dikanî de nêbi. Nika karêko bîn de bi. Ma yewbînan dî, persê yewbînan kerd û hal û ehwalê dinya persa. Mela Mehmûdî mi ra va:

- La! Key mi rê! Hecî Mihemed Elî wefat kerd.

- Kamcîn Hecî Mihemed Elî, gidî?

- Hecî Mihemed Elîyê Qelşo.

- Ney lo! Senî? Bi çî hawayî?

Mela Mehmûd:

- Ê rojanê bêxeyran yê şerê Îsraîl û ereban de bi. Ez verê Tekelî de rastê ey ameya, mi persê ey kerd. Nêweş bi, bêkeyf bi. Nalayêne. Mi ci ra va: "Ti Homayî kenî ap Hecî nê Îsraîlî tovê îslamî birna, erebê ometê Mihemedî qelênayî. Gelo şima hewl û welîyê Homayî çira hewarê birayanê ma yê ereban de nêşinê?" Mi ra va: "Ma senî

nêşînê? Wilay ma şîrî la destê ma ra hew yeno. Şewtira bîne ez bîya, Hezretî Mihemed bi, Hezretî Elî şêrê Homayî bi, Şêx Evdîlqadirê Gêlanî bi, Şahê Nexşebendî bi; ma şî ke şîrîn hewarê ometî de. Ma gama ke dûrî ra bala xo dayêne; bisilmane û kafîrî yewbînan ra kifş bî, erê êyê na kîşte bisilman û êyê a kîşte cihûdî bî. La gama ke ma hêrîş kerdêne û ma şîyêne bi ser de heme sey yewbînan asayêne. Ma sereyî birnayêne, ma vatîn qey neyarê ometê Mihemedî yê, cihûd ê; badê ke ma şer ra xo dûrî dayêne û ewnîyayêne, keyeyo ti bixeripîyê ke kîştayê destê ma ra heme ereb ê. Êdî kafîr û bisilmaneyî kewtê têmîyan, mîyan de ferqêk nêmendo. Ma kerd û nêkerd hetanî fecrê sibayî ma havilêk nêkerde û ma agêrayî. A ti vînenî mi a şewa ra yo serd girewto, o serdo pîs yê çolê Erebestanî yo û bi Homayî ez zana ke felitîyayîşê mi zî çin o.” Mi ci ra va: “Ney û fekê xo xeyrî ser ake ap Hecî.” Mi ra va: “Ney ney! Birîndar bi birîna xo zano.”

Ser de çendeyêk vîyartbi. Rojêk melayê camîya Tekelî sela da û dima zî wefatê ey da zanayîş. Ez şîya hewarîye. Mi ro hal û hewalê mergê ey persa. A roja ke o do tede bimro, vano vengê melayî bidîn. Vengê melayê mehla danê. Rehmetî vano: “Dest pêbike mi ser o Yasîne biwane.” Mela di dorî Yasîne ser o waneno. Dorê hîrê-yîne de yeno hetanî nême, rehmetî ci ra vano: “Mela bes o!” Û tedir zî ver bi asmênî wa ewnîyeno û vano: “De bêre! De bêre emanetê xo bigîre! De haydê bêre ti paweyê çî yî?” Û tedir zî çîmanê xo roşnîya dinya rê gêno. No bi xo vateyê aileyê ey o.

Ez kewta ver. Mela Mehmûd kewtêne ver. La Nîyazî Hosta hîna vêşêr kewtêne ver. Her kesî ra vêşêr kewtêne ver û vatêne:

- Rehmetî welîyêko xas bi. Bi welîtî û nê hîkmet û keramatanê xo yê ke ma rê vatêne tu welîyêk ke ma şînasnenê ra kemêr nêbî. La heyf û xebînet ke yewêko ereb nêbi. Heyfê ey ke umî bi, bi erebkî nêwendbi yan bi erebkî nêzanayêne. Eke ereb bîyêne; nê serebutê ey do bi erebkî binuştêne, bikerdêne kitab û eke hema kitabî bivatêne: ‘Qale Mihemed Elî -qedeselahû sirrehul ezîm-’ û nê çîyê ey bivatêne, şîma do bidîyêne êdî xo rê. Heyf! Heyf û xebînet!

Hecîyêk estbi. Hecî Mihemed Elî estbi. Hecî Mihemed Elîyê Qelşo (redîyelahû teala enhû).

DEWRÊŞÊKO XERÎB

| Newzat VALÊRÎ |

Mi vîr de yo sey vizêrî
Çareyê ey de rêz bi rêz xetê emrê melulî
Çiman de lêlbîyayîşê hêvîyan
Bi rîyê xo yo pîr resmêko kağan bi
Birinêka nimitîye
Heskerdîşêko nêmcet
Û hesretêka nazdare bi
Dewê ma ya xemgîne de

Lewanê eyê zuwayan de rêça têşanîye
Şemalê ey de qeranfilêka hercayî
Baxêko bêawe bi
Bê berî bi
Û binê barê xo de ergelîyabi
Dejanê serran ra nîşaneyêk
Sîyaşewê porê ey de
Estareyanê sipîyan şewle dayêne

Çewî nêzanayênê gelo kamî ra hes kerdêne
Çira wina timûtim tena ciwîyayêne
Seke sond wendo
Emrê xo ra hendêk şew û rojî
Hendêk şayî vîndî kerdîbî
La qet veng û reng nêdayêne
Eşqê xo yê nimiteyî ra...

Şandane serê banê xo yê xîrabeyî de
Binê şewqê lerzinê aşme de
Cixareyêka qaçaxe piştêne
Û dima giran giran kîlamî vatêne
Bi vengêko zelal
Bi vengêko qefilîyaye
Wext vindertêne
Û ma goştariya eşqî kerdêne bi zerra safî...

Çewî nezanayêne çiqas yew derya bi
Û çira qet qalê xo nêkerdêne
Tena ma zanayêne ke yewek o
Pîrê heme dewê ma bi
Tayîn vatêne dewrêş o, xerîbêk o
Tayîn zî vatêne ruhê Feqîyê Teyran o
Mîyanê ma de gêreno

Ax çî merdimêko erjaye bi
Berê xo tim akerde
Sifreyê xo raqerde bi
Qijî rê qij, pîlî rê pîl bi
Bi erdişa xo ya derga sipî
Zerrî şenik û tenik
Zanaye û ezîzê dewê ma bi

Çewî nêzana çî kês bi
Ça ra amebi
Kam bi
Nîka ey dima ma rê sanikêk mendi:
"Dewrêşêko xerîb..."

Ax, dewrêşê ma yo xerîb
Çi dem ame û çî dem şî, çewî nêdî...

BEŞANÊ EDEBÎYATÎ RA MULEMMA, DI ŞAÎRANÊ KURDAN RA DI ŞÎÎRÊ BÊHEMPAYÎ: MULEMMAYA EHMEDÊ XANÎ Û MULEMMAYA EHMEDÊ XASÎ

| Ehmed KIRKAN |

Mulemma, ferheng de bi wateyê reng-rengî ya yena. Edebîyat de zî şîira ke tayn rêzê ci yan beytê ci cîya-cîya ziwanan de nusîyayê û hetê wateyî ra yewbînan temam kenê mulemma vajîyeno.¹ Nê şîîrî hetê qaffîye, mana û zerafetî ra zaf rind ê.² Seba ke şaîrî şîîre de hostayîya xo îspat bikerê coka cîya-cîya ziwanan de şîîre nusenê. Armancê şaîrî bi mulemma ya, hunerê xo meydan vetene û sewbîna ziwani ya şîira xo awan kerdene yo.

Edebîyatê tirkan de mulemma xeylê meşhûr a. Labelê edebîyatê înan de tena bi di ziwanan mulemma ameya nustene. Şaîrê ke hîrê ziwanan a mulemma nusto “şaîrê azam” (şaîro tewr gird) hesabêno. Labelê ma zanê ke Ehmedê Xanî bi çar ziwanan a (tirkî, erebkî, fariskî û kurdkî) û Ehmedê Xasî zî bi çar ziwanan û di lehçeyan mulemma nusta.

Edebîyatê farisan de mulemmaya tewr verêne seserra desine de Şehîdê Belhî nusta. Badê ey, nêmeyê seserra desine ra dima Ebû Cafer Endadî no terz a şîîre nusta. Edebîyatê ereban de verê cû nê terzî rê ‘zul lîsaneyn’ vatêne. Ebû Nûwasî şîîranê xo de çekuyanê fariskîyan rê ca dayo. Demê ebasîyan de Umanî şîîranê xo de pesnê Harûn Reşîdî dano û çekuyanê fariskîyan şuxulneno. Seserra pancêsine de Nîmetulah Welî fariskî û erebkî rê tirkî daxil keno. Şerîfê Tebrîzî û Fuzulî na babete de tewr şaîrê muhîm ê.³

Şaîrê ke mulemma nusenê ganî heme ziwanan û şîira nê ziwanan bizanê. Çunke eke kemaneyê tede bibo se, şaîr nêşkeno hostayîya xo vejo meydan. Wendoxê nê şîîran zî seba ke nê şîîran ra tam bigîrê hewce yo ke hem ziwanan bizanê hem zî xorînîya manaya çekuyan û terman bizanê.⁴ Sadî Şîrazî fariskî-erebkî, Mewlanayî fariskî-tirkî û fariskî-erebkî, Molla Camî fariskî-tirkî û fariskî- erebkî mulemmayî nustê.⁵

¹DIA, cild 31, rîpel 539

²Lezgîn, Roşan : Şewçila kovara edebî hunerî, hûmare 1, wîsar 2011

³DIA. çc.

⁴Lezgîn, çc.

MULEMMAYA EHMEDÊ XANÎ

Ehmedê Xanî 1650/51 de Bazîd de dewa Xane de ameyo dinya.⁶ Nameyê babîyê ci Mela Îlyas, nameyê dadîya ci Gulnîgar a.⁷ Îcazetê xo Mela Camî ra girewto û ageyrayo Bazîd û uja de medrese însa kerda. Xanî medreseya xo de perwerdeyî bi ziwane kurdî ya dayo. Derheqê ziwane, eqîde û folklorî de bi nezm a eserî dayê. 1707 de Bazîd de şîyo rehma Homayî ser.

Ehmedê Xanî, xeylê eserî dayê labelê nînan ra çar hebî estê ke ma zanê yê Ehmedê Xanî yê:

- 1) Nûbehara Biçûkan,
- 2) Eqîdeya Îmanê,
- 3) Dîwan,
- 4) Mem û Zîn.⁸

Nûbehar, ferhengêke têverardeyî yo. Ziwane erebkî bi ziwane kurdî ya têver neyayo. *Eqîdeya Îmanê*, semedê bawerîya îslamî îzeh bikerê nusto. *Mem û Zîn* zî destanêke eşqî yo. Ehmedê Xanî bi nê kitabî ya felsefeyê xo awan kerdo.

Seydayê Xanî, mulemmaya xo bi çar ziwane a saz kerda. Oyo ke aseno Xanî nê çar ziwane zî sey ziwane xo yê zikmakîye zanayê.⁹ Erebkî, fariskî, tirkî û kurdî (kirdasî) zanayê. Merdimo ke bi hîrê ziwane a mulemma nusto tayn ê. Labelê Xanî bi çar ziwane a mulemma nusta. Ez cêr ra şeklê orîjînal û tercumeyê dimilkî dana. Ter-cume bi hawayê *îtalik* nusena.

Mulemmaya Ehmedê Xanî

Fate 'umrî fî hewake, ya hebîbî kullî hal (er)*

Ah û nalem hemdemem şod, der fîraqet mah û sal (fr)

Ger benîm qanim dîlersen, çoqten olmuştur helal (tr)

Dîn û ebter bûm ji eşqê, min nema eqî û kemal (kr)

Ey sînayeya mi, heme demê umrê mi bi eşqê to ya ravêrdî (er)

Cîyayîya to de bi meng û serran ax û nalînî embazê mi bî (fr)

Eke ti gonîya mi wazena se, rewna ra yo to rê bîya helal (tr)

* (er): erebkî, (fr): fariskî, (tr): tirkî, (kr): kirdaskî, (krd): kirdkî

⁴ Lezgîn, çc.

⁵ DIA, çc.

⁶ Saxnîç, Feqî Huseyn: Dîroka Wejeya Kurdî, Ens. Kur. Stenbol, 2002, rîpel 394

⁷ Yildirim, Qedîr: Mem û Zîn, Avesta, İstanbul, 2010, rîpel 19

⁸ Yildirim, çc.

⁹ Şemrexî, Huseyn: Ehmedê Xanî, Mem û Zîn, Nûbihar, İstanbul 2009, rîpel 6

Xînt û korocax bîya eşq ra, mi de nêmend eql û kemal (kr)

Ente fikrî fî fuadî, ente rûhî fîl cesed (er)
 Leşkerê xemhayê to mulkê dilem wêrane kerd (fr)
 Dade geldîm eşq elînden îsterîm senden meded (tr)
 Wan teteran bime yexma eql û dîn û milk û mal (kr)

Ti qelbê mi de fikrê mi, ti leşa mi de ruhê min a (er)
Leşkerê xemanê to mulkê zerrîya mi wêran kerd (fr)
Destê eşqî ra ez ameya edale to ra meded wazena (tr)
Ê tetaran talan kerdî eql û dîn û milk û mal (kr)

Tale xemmî zade hemmî, şae sirrî fîl mela (er)
 Teşneyê camê wîsale m çûn şehîdê Kerbela (fr)
 Yoksa sen dîwane oldun nîce halîm ey dila? (tr)
 Ya ji nû ve îşweyek damin hebîba çavxezal (kr)

Xemê mi derg bî, nêweşîya mi zêdîya, sirrê mi şarî mîyan de bî vila (er)
Teşneyê iskana pêresayenî ya sey şehîdê Kerbela (fr)
Nêkela ti xînt bîya, no çi hal o ey zerrîya mi? (tr)
Yan newe ra îşweyêk da mi sînayeya çimxezal ?(kr)

Bîttu mehcuren hebîbî, lestî mînnî alîmen (er)
 Nalem ez derd û fîraqet xafil î ez halê men (fr)
 Can û dîlden erzû qildim halîmî canane ben (tr)
 Erz û halê min tu xafil qet napirsî erz û hal (kr)

Sînayeya mi ez halêndo terkbîyayîye da, ti mi ra bêxeber a (er)
Ez derdê cîyayîye ra nalena, ti xafil a halê mi ra (fr)
Zerrî û cîgere ra mi halê xo erz kerd canane rê (tr)
Erz û halê mi ra ti xafil qet nêpersna erz û hal (kr)

Hel lena mîn nîmetîn, weslul hebîbî mîn nesîb (er)
 Uftadem ber deret bîçare sergerdan xerîb (fr)
 Derdîmîz çok lek senden unce yoq hîç tebîb (tr)
 Ey tebîbê min dewayê derdê Xanî her wîsal (kr)¹⁰

¹⁰ Varîf, Abdullah M. : Dîwan û Gobîdeyê Ahmedê Xanî Yêd Mayîn, Sîpan Yayinlari, Stenbol 2004, r. 160şan : Şewçila kovara edebî hunerî, hûmare 1, wisar 2011

Gelo ma rê nîmetê resayena sînayeya ra nesîbêk esto? (er)
Mi xo eşt dergeyê to bêçare sergerdan xerîb (fr)
Derdê ma zaf o, lakîn to ra ver qet çin o tebîb (tr)
Ey tebîbê mi, dewayê derdê Xanî her wîsal (kr)

MULEMMAYA EHMEDÊ XASÎ

Ehmedê Xasî nuştoxê tewr verên yê kirdkî yo. Serra 1867 de nehîyeya Licê Hezan de maya xo ra bîyo. 18 sibate 1951 de Hezan de şîyo rehmet. Mezelê ci Hezan de yo.¹¹ Ehmedê Xasî serra 1899 de *Mewlîdê Kirdî* nusto. No mewlîd kirdkî de metno tewr kan o. Xasî sewbîna eserê ci zî estê.

Ehmedê Xasî bi erebkî, fariskî, tirkî, kurdkî (kirdaskî û kirdkî) nuşto. Mi na mulemma destnuşteyê Zeynelabidîn Amedî û transkrîbsiyonê Roşan Lezgînî ra girewte. Mulemma bi çar ziwanan û di lehçeyan a ameya nustene. Raşteraşt na babet a nustene karê her merdimî nîyo. Yew rêze erebkî, rêzêk fariskî, rêzêk tirkî, rêzêk kirdasî û rêzêk zazakî ya. Na şîire rê pancgoşe zî vajêno.¹²

Mulemmaya Ehmedê Xasî

Merheben ya men 'ela bîl husnî teqwîmel-beşer (er)
Hafiziş Xaliq şevêd ez çeşmê bednam û nezer (fr)
Mûcîdê esbab û alat û we mînha seder (er)
Dil ji qeyda leşkerê xem kir reha weqtê seher (kr)
Ah û nalînê verînî bî vinî nêmend eser (krd)

Merheba ey hete rindî ra teqwîmê beşerî de tewr berz (er)
Pawitoxê xo Homay o nezer û xirabîya çîman ra (fr)
Îcadkerdoxê sebebî, aletan û ê ke ey ra sadir benê (er)
Zerrî qeydan ra leşkerê xemî reynayî wextê seherî (kr)
Ah û nalînê verînî bî vinî, nêmend eser (krd)

Faqe heqqen şe'nuhu eqranehu mîn xeyrî şek (er)
Xatirê ma der î pêş manendê an eshabê sek (fr)
Ruhime dêdî rewanim ben de gîtdîm kalma tek (tr)
Yek bibin ta yek bibînî wek du çeşmê nehfelek (kr)
Husn û xulqî bi nîsbet yê, nîsbetê ma xeyr û şer (krd)

¹¹ www.zazaki.net, nuştoxî

¹² Esmêr, populer Kürtür dergisi, hûmare 12, 2005

Bêguman şanê Ey raşteraşt nêzdîyanê ci ra ravêrd (er)
Vîrê ma de yê verî [ra] sey înanê eshabê kehî (er)
Rûhê mi rê va ke: "Rewanê mi, ez zî şîya memane tek" (tr)
Yew bibîn ta yew bivînê sey di çîmanê newfelekan (kr)
Husn û xulq bi nîsbet yê, nîsbetê ma xeyr û şer (krd)

Men yelumnî lem yezuq bel zaqe mîn xemrîl edes (er)
Hucetê estî melameş kî neşod kebke qefes (fr)
Muflisi sem û beserdır o ne görsın bu ne ses (tr)
Daweta sûret lewendî kê nebûbe nîne kes (kr)
Ma eleyna van nameyê, laîmê îbnî seqer (krd)

Kam mi ra lome keno qet tam nêgêno, ancax şeraba mergî tam keno (er)
Zerenc qefes de bîyayene, şermizar kerdene rê delîlêk nîyo (fr)
Îflaskarê goşan û çîman o, O kotî ra bizano no çî veng o? (tr)
Dawetê sûret lewendî¹³ nêbîyaye kes nêameyê (kr)
Ma eleyna van nameyê, laîmê¹⁴ îbnî seqer¹⁵ (krd)

Fa'lemen fellahu xeyrun hafîzen halen-newa (er)
Xasî ya ba sebr û şewta nûr şewed narê hewa (fr)
Rehberindir bîl bu derdden çünkü odur hem deva (tr)
Yawerê rindan nebî, Ehmed, çî însaf û wera (kr)
Dûrîyey yîne hevalo, kufî ya ey bêxeber (krd)

Bizane ke pawitena halê nikayîni rê Homa xeyrê pawitoxan o (er)
Ya Xasî bi sebr û şewta adirê hewayî beno nûr (fr)
Rêberê to yo bizane no derd ra, çünke dewa zî O yo (tr)
Ardimkarê rindan nebî Ehmed, çî însaf û însanefîye (kr)
Dûrîyey yîne hevalo, kufî ya ey bêxeber (krd)

Mewtuhu xeyrun lehu men fit-tereqqî¹⁶ lem yekun (er)
Hey şewed an ki bixwaned der dileş îlmê ledun (fr)
Ma'denî ehwalî alemdır benim qelbım bugün (tr)
Dewleta Şabur û Xaqan im li ser textê Hesên (kr)
Xet û xalan ra eger nêbo çî zanê ma keder? (krd)

¹³Yewma tesweddus suwer: Roja ke rîyê sîyayî bê. Goreyê bawerîya îslamî, roja qiyametî rîyê kafirano sîyayî, rîyê bawermendano sipeyî bê.

¹⁴No ifade ayet de ravêreno. Xîtab Mûsayî rê yo. Sewlanê xo veje, yanê gurweyo ke tiyê sero ey biterekne.

¹⁵Lewend: Merdimo semt û qeşeng.

¹⁶Laîm: Lomekerdox

Kamo ke nêşkeno-rayîr şiro, mergê ci ey rê hîna xeyr o (er)
Gane beno oyo ke biwano, zerrîya xo de îlmê ledun¹⁷ (fr)
Madenê halanê alemî yo, qelbê mi ewro (tr)
Dewleta Şabur û Xaqanî ya ez textê Hesenî ser o (kr)
Xet û xalan ra eger nêbo çi zanê ma keder? (krd)

Fate nûr-ul hîkmetî fî darî men fîha 'emûn (er)
Xasî ya xafil meşev ba în meqalet ez derûn (fr)
Rahî xizlanê siluk çoq ettî erbabê funûn (tr)
Yazî û xettê humayun da bi te'wîlî zebûn (kr)
Eşkera va dîtîşey Homay, mehal û bê xeter (krd)

Keyeyo ke tede bîyê korî, nûrê hîkmetî uja de merdo (er)
Ya Xasî xafil mebe bi nê qalan zerre ra (fr)
Rayîrê xezelanê sulûkî zêde kerdî erbabê fenan (tr)
Nuşte û xettê humayunî dayî bi şîrovevê zebunî (kr)
Eşkera va dîtîşey Homay, mehal û bê xeter (krd)

Men ye'îbû dînena ehlul hewa bî'sel cehûl (er)
Hîkmetê în rah nedaned merdî şebrah û ecûl (fr)
Madde-î Musa de olan nîce ehbar û fuhûl (tr)
Damena Şeyx Şeqî girtin, bi wî rê bûn xezûl (kr)
Sûretê yîne sîya bo, yewme tesweddûs suwer¹⁸ (krd)

Kam ke dînê ma şermizar keno ehlê hewa yo, cahilî çi xirab a (er)
Hîkmetê nê rayîrî nêzanê merdimê şewgêr û ecûlî (fr)
Madeyî Mûsayî de çiqas xeberî û camerdîye estê (tr)
Pêşê Şeyx Şeqî de girotî, bi ey bîyî xezûl (kr)
Sûretê yîne sîya bo, roja tesweddûs suwer (krd)

Fexleîn ne'leyne¹⁹ kella tuncî mîn seyfil melam (er)
Xatemê xub û 'ereb ra ta kunem 'erzê meram (fr)
Reşhe-î xamem burada dokdır durlerden kelam (tr)
Yar û exyaran ku dîtin, aferîn gotin, tamam (kr)
Yo sebeb ra ma zî birna, pêşkerêna zî şeker (krd)

¹⁷Seqer: Nameyêk cehenemî yo. İbnî seqer, bi wateyê lajê cehenemîya yeno.

¹⁸Tereqqî: Aver şîyayene îfade keno.

¹⁹İlmê ledun: İlmo ke Homa tena bendeyanê xasan rê дано.

Sewlanê xo veje, şimşêranê şermizarî ra reyayene qet çin a (er)
Peyênê baş û ereban ra heta ke ez bikî erzê meram (fr)
Qelesa mi tîya de rijnayî duran ra vateyî (tr)
Yaran û sewbînan wexto ke dî, aferîn va, tamam (kr)
Yo sebeb ra ma zî birnâ, pêşkerîna zî şeker (krd)

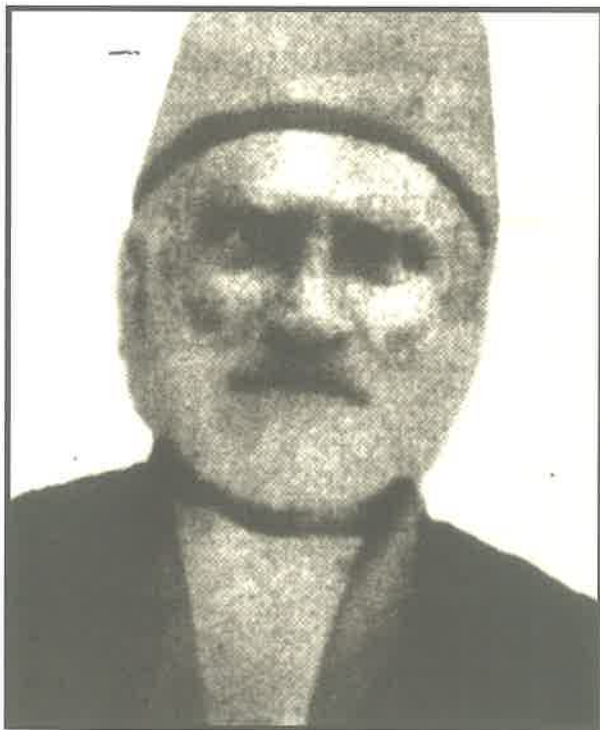
ENCAM

Verê encamî kes eşkeno vajo ke alimê ke Kurdîstan de resayê hete ilm, zana-yene û hunerî ra zaf rave yê. Seke Seydayê Xanî vato:

“Durdane ji dev da dibarin dem û satan
 Kes nîne bibet wan bifroşit li welatan.”

Raşteraşt zî hal ewnayîn o. Çunke şairê ke nêşkenê nêzdîyê Xanî, Feqî, Mela, Xasî bêrê, bi welatan a namdar bîyê. Eke merdim nê şîran bigîro xo ver se, fehm beno ke hem Xanî û hem zî Xasî zaf perwerdeyêko pêt dîyo. Çunke bi çar-panc ziwanan a şîre nustene zaf zor û zehmet o. Medreseyan de bi ziwanê kurdî ya perwerde bîyayene, semedê muhazefeyî zîwanî xeylê muhîm o. Xanî serekeya nê gurwî kerda. Medreseyê ke Xanî saz kerdê nêzdîyê 300 serrî dewam kerdê. Nê medreseyan de dê Quran wendene, bi ziwanê kurdî ya eqaîd, fiqih, gramerê erebkî, tefsîr û sewbîna ilmî ameyê wendene. Xasî zî na babet a bander bîyo. Xasî hem alimêk bîyo û hem zî merdimêko bişexsîyet bîyo.

Bi hezaran a şair, roşnvîr, nuştox û alimanê kurdan ra Xasî û Xanî sey çila ya şewq danê. Nê merdiman semedê şarê kurdî zaf wezîfeyêno giran ardo ca. Labelê heya ke nê qumaşî rê girotoxêk çînê bo bazarê ma yo kesad bo.

Ehmedê Xasî (1867-18.02.1951)

XIZIRÎ MA CAVERDAYÎ

| Şeyda ASMÎN |

Çend wisarî mi ra şîy, çend payîzî
Çend hamnanî, çend zimistanî?
Şilîyê şîye, vewra sipîye amîye
Çend hevalan ra gonîya zereyê mi şîye.
Mîlçika zereyî fir dayo şîya
Zereyî de halênê mar û milawunan.
Dîrega zereyî şikîyaya
Çilaya xo şîya xow ra
Tarî meqan gureto nêsona.
Xizir kî nêreseno, caverdayo şîyo.

Gucige 2006

WEVERÊ ROYÎ

| Umer Faruq ERSOZ |

Berê Tahirê Evdan ame kuwayîş, cinî û camêrdî yew cemat ame serê cila înan. Tahirê Evdan paweyê a saet û a deqa bi. Zît kuwt pa şî feker, pey hurmet a cîrbanê xo girewtî zere. Camêrdî vîyartî eywan. Textê goşeyî ser o Hecî Cemîl, Xal Hesen û Tahirê Evdan niştî ro. Êyê ke hinî genc ê, di lajê Tahirê Evdan, lajê Xal Hesenî, mînderan ser o niştî ro. Cinî; cinîya Xal Hesenî, di keynayê xo û veyva xo, vîyartîbî oda.

Tahirê Evdan a roje xo viraştbi. Erdîşe binêk kerdbî kilmeke, zimbêlî ser ra meqes kerdbî. Sereyê xo şuwtîbî, kincê roşanî dabî xo ra. Roje bellî kerdbî, zanayêne cîrbanî çî wext yenê. La semedê çiyî? Çira ameyêne cila înan ser?

Cinîya ey persabî, vatîbî “Tahir xeyr o, nîyetê înan çî yo?” Tahirê Evdan hêrs bîbî, gizm ra vatîbî, “Cinîkê vir-vir meke! Cîrbanî gere qey yew sebebî biyerê!” Serê lewan ra qisey kerdbî, cewab nêdabî. Cinî fek persa xo ra verdabî. “Homa xeyr bikero, ancî ho luyêk xo mezg de gêrneno...” vatîbî û reyna tira çiyêk nêpersabî.

Çimê cinîyanê cîrbanan sey pisînge oda ro gêrayêne. Paweyê çiyêk ê. O are Zirave ameye zere, vat “Şima bi xeyr ameyê” û tek-tek cîrbanî pers kerdbî. Verarde kerde veyva Xal Hesenî Wecîda ra, kîştâ aye de nişte ro. Wecîda dewija înan bî. Ewro a zî pê vistewre û vistewrîya xo, pê di gorimanê xo û mêrdayê xo cîrbana înan bî. Zirave senî kewtîbî zere, cinîya Xal Hesenî ser û bin çimsetîş a setbî, çim kerdbî kênayan û veyva xo, pêqayîlbîyayîşê xo nîşan dabî.

Zirave kîştâ Wecîda ra warîşte, ancî şî mitbaxe. Cinîya Xal Hesenî, Qedrîya, reyna qam-qilafetê ci set. Eywan de hîr-hîra camêrdan bî, huyayêne. Gal-gala xo zewajî ser o bî. Hecî Cemîlî vatêne “Kam yew keyeyî şên bikero û di teneyan bizewajno, Homa ver a cenet de yew koşke dano ci.” Xof û şik perra zerrîya Zirave. Xora hal û ameyîşê înan çiyêko edetî nêbî. Ho qalê zewajî beno. Îna bi; qal gêreno û gêreno, yeno kênawaştîşî ser. Edetan gore hêverê xebere dayêne, rizatîya kêna persayêne, dima ameyêne cile ser. Îna nêbîbî la qal zî qalê zewaj û kênawaştîşî bi!

Mitbaxe de dewqa Zirave şî. Kênaya keyeyî tena a bî. Wayê xo çin bîy. Qal qalê zewaj û kênawaştîşî yo la kamî ser qal kenê kamî wazenê; nêzanena. Aye Heyderî

ra hes kerdêne. Zerrî dabî Heyderî. Xo bi xo va "Heq! Babîyê mi heta mi ra nêperso çew nêyeno cila ma ser" û zerrî daye xo. La xof û recif pîşîyabî dil ra, a rehet nêver-dayêne.

Zirave babîyê xo hol şinasnayêne. Kesêko tuj bi. Çîyêk bikerdêne, çewî de mişewre nêkerdêne. Çi kerdêne çi qerar dayêne; înan badê cû eşnawitêne. Ina xuya babîyê xo ra zerdawe amebî fekê Zirave. Heyder ame vîr, dilê xo qerqilîya. Hetêk ra xof û recif hetêk ra qerqilîyayîş. Xo bi xo va "Kaşka to destê xo lez bigirewtêne Heyder!" Heyder succar dî. Dima dilê xo dest nêda û çarna. "O ça ra bizano!" vat.

Eywane ra birayê xo Cemal ame mitbaxe. Mend Zirave ra.

"Wayê, seke inê henî to wazenê!" vat.

Dest û payê Zirave lertzayî. Seke koyî rijîyayî ser. Nêzana se bivajo.

Va "Senîn waştîş o? Bê zerrîya xo ez çewî de nêşîna!" Nefesê xo birîyayêne, nêşkayêne qal bikero.

Cemalî çimî waya xo ra kaş kerdî. Zanayêne zerrîya xo çin a. Nêşka biewnîyo çimanê aye ra. Binêk zî neçarî ver sere kerd çewt. Zanayêne qala xo verê babîyê xo de pere nêkena. Bin ra nêewnîya rîyê waye ra. Bî tepsî û çaydane ro, girewt şî eywane.

Zereyê mitbaxe de sey gude ameye pêser Zirave. Damare tey kay nêkena. Se bikero, senî bikero... Piştîya xo daye dês, şî xeyalan ra. Hesirê çiman serdin-serdin alişkan ra rişîyayêne, xij biyêne binê qirrike.

Dayîka Zirave ewnîyaye çay kewte erey; cîrbani ca verdayî şî mitbaxe. Zirave verê dêsî de ameya pêser, cemidîyaya mendê.

"Zirava mi! Se bîyo to îna?" vat. Zirave sereyê xo kerd berz, çimanê hesirinan a mende dayîka xo ra:

"Dayê, şima henî mi danê kamî? Bê zerrîya mi zewaj beno çi rey?"

Dayîka eye va "Senî zewaj o?!" Mende Zirave ra.

"Senî zewaj o!" vat Zirave û kelegirî bî. "La inê semedê çi ameyê!"

Qal fekê dayîke de mix bî mend. Heq, aye zî şik berdîbî çîyo înayîn ser. Nêşkaye teba bivajo. Zerrîya xo kêneya xo rê helîyaye. Azebîya xo ameye vîr. A zî îna zewij-nabî. Qehirîyaye. Vîzêr a, ewro kêneya xo...

Çay demê xo girewtîbî. Da tepsîye ser, girewt şî odaya cinîyan. Zerrîya xo mitbaxe de mendîbî. Nêzanayêne çi bivajo. O semed ra hema-hema remabî mitbaxe ra. Yewbîna çare nêdîbî.

Cinîya Xal Hesenî tira persaye:

"Mircan, wayê Zirave ha ça?"

Mircane serê lewan ra huyaye.

"Binêk şermek a" vat. "Ha odaya xo de."

Cinîya Xal Hesenî va "Şermayena haa!.. Gunekê!" Û hîr-hîr huyaye. "Biewne Mircan Xanim, veyva mi zî ha tîya. Wecîda dewija şima ya. Ez kêneya xo ra zîyadêr

veyva xo tepişena. Veyve kêna ra verê a. Kêna bena veyva şarî. La veyva to tim ha keyeyê to ver ra. Estuna keyeyî ya.”

Çimê Mircane ginayî çimanê Wecîda ra. Eyb nêbîyêne, Wecîda vatêne “Xalê, wilayî zûrî kena!” Seke bivajo “Erê vistewrî ti çi esteyê kutîkî ya!” kîşta lewan ra huya-yîşêko talek aliqîyabî. Goşê Mircane cinîya Xal Hesenî ser o nêbi. Aqil û fikrê xo Zirave de mendîbî. Çimê aye ê hesirînî verê çiman ra nêşîyêne. Nêşkaybî zerrî bido kênaya xo. Aqil û fikrê xo Zirave ver de, leşa xo cîrbanan ver de...

Eywane de camêrdan sozê Zirave girewtîbî.

Lajê Xal Hesenî Ferhad Almanya de bi. Nêzdî de ameyêne. Zirave ra pancês serî girdêr (pîlêr) bi. Xeylê wext bi Almanya de xebitîyayêne, kar û debara xo weş bî. Çîyo ke semedê babîyê Zirave bes ameyêne zî ino bi. Pê qalweşî û yarî çi qayde ameyê, o qayde wariştî şîy cîrbanî. Fekê Tahirê Evdan peyê goşan de bi! Heta çarber cîrbanan de bîbî rast.

Dayîka Zirave û birayê xo pey inê hal-hewal qayîl nêbîbî. Cemat bêxebera înan amebî cila înan ser o niştîbî ro, sozê Zirave girewtîbî şîbî. Çew teba înan ra nêper-sabî. Birayê Zirave o pîl babîyê xo ra persa:

“Bawo, to qey hêverna ma rê nêvat?”

Tahirê Evdan gêra ey ser.

“Temam lawo! Hinî ma pê ina seresipîyîya xo yenê pers finenê şima! Ma yenê şima ra destur genê! Ez polê (pîne) qina şima nîya, baykê şima ya baykê şima!”

Çeqê adirî perrabî çimanê Tahirê Evdan. Îna qîrayîş û buxayîşê ey ser ra, Mircane va “Mêrik, lajekî çîyo xirab nêvat. Xebera ma bîbîyêne hol bîyêne. Zirave yew-keka ma ya, tek a.”

Birayo qij Cemal mend Zirave ra.

“Wayê, ti qayîl a? Ti vana se?”

Seke Zirave paweyê ina perse ya, “Ez qayîl nîya! Bê zerrî çew nê...” vat, qal fek de birîya, tamam nêbî. Babîyê xo lapat binê goşî de dabî piro, Zirave çiman ra çeqî perrayî. Heme panc giştê Tahirê Evdan alişka Zirave ra vejîyayî. Dayîke xo kerd mîyan ra, a girewte berde odaya aye.

“Mêrik Homayî ra biterse, kêneke miradan ver de ya, se destê to darîyeno we!” vat. Qîrayîş û buxayîşê Tahirê Evdan nêvîyartîbî.

“Ee tamam!” vat. “Wa Zirav xanime çi û çi bikero, xo rê waştîyan bivîno, çimanê ma ver de kelîyan birîdîyo! Ma zî bivindê seyr bikerê derey kam yew xenzîr yeno wazeno!” Hêrs û gizm a şî, textî ser o nişt ro. Awke nêbîbî adirê ey ro. “Hewna veng bi-vejîyo, ez ke ê ziwani kok ra tira nêkerî, ez Tahirê Evdan nîya! Kêna ya, ziwani bîyo di metreyî! Gere mi lapat ser ra sist nêkerdêne!”

Dayîke sereyê Zirave girewt mîyanê qolanê xo, pey destan alişkî esteritî. “Meberme kênaya mi meberme...”

· Zirave sewtê xo nêkerdêne. Xîskayêne û hesirî kerdêne war.

Xebere lez vila bî. Heyderî pê datkênaya xo xebere şirawte Zirave rê. Ezîza pa sitilan a amebî verê çirra dewe, dora xo dayêne naye û aye. Xo giran girewtêne. Xeylê xo erey fîna. Axirê, Zirave sereyê xo vet. Yew sitil û yew dore dest ra, ha yena giran-giran, merde-merde. Sere ver de bi. Murê meyîtan niştîbî ser. "Xeyr bo" vatîbî xeylê teneyan. Zirave binra nêvatîbî "Homa razî bo" Ca de ferq biyêne ke bê zerrî ya, qayîl nîya. La sewt nêkerdêne, zerrîya xo nêdayêne teber.

Ezîza şî verê Zirave. Hal-hewal perskerdiş dima vengo nizm a vat:

"Emşo Heyder şewe yeno fekberê şima." Zirave xo ca de qirçilîyaye. Nêzana ke çî bivajo, se bikero. Ezîza gişte berde serê lewanê xo, va "Hiişş... Eke ti qayîl a, to remneno. Şima vernî de yewna rayîr nêmendî. Ti vana se?"

Ezîza ke îna vat, Zirave bî ganî. Seke mar xo bido tîrce ver û germin bibo; kungîya xo darîyaye we. Huyayîş perra lewan û alişkan. Çiman ra estareyî perrayêne. Ca de vat, "Ezê, wa biyero! Ez ha paweyê ey a. Ez bimirî zî Heyderî ra teber çewî de nêşina."

Her diyan sitilê xo kerdî de, hetê keyeyê xo ra perrayî.

Heyder sey bize dormaleyê banê apê xo de gêrayêne. Ezîza ke sereyê cehdeyî ra asaye, fira hetê aye ra şî. Va "Ezîza se bî? To Zirave dîye?"

Ezîza mende dezayê xo ra, huyaye. "Ee ee! A zî ha paweyê to ya. Şewe saete diwê de... Homa kam yew xeyr a, aye bikero."

Va "Wayê, to mijdîyana cenetî daye mi! Ez inê gureyê xo xeyrî ser hal bikerî, to rê yew fîstano rindek gêna. Ez to kena berburîya veyveyî!"

Ezîza va "Axx zerrî! Ti lînganê dezayê mî bin ra nênana!"

Heyder û lajê kerwayê xo Wisiv paweyê şewe bîy. Keyeyê kerwayî de ronîşte bîy. Wisivî nimitkî yew şeşadir girewtîbî xo ser. Şamî dima va "Heyder de ma şiyerê qewexane."

Çimê babîyê xo her dîyan ra mendî.

"Lawo şima seke çiyêk çarnenê" vat. "Şima yew bela xo ser nîyarê!"

Her di gencî huyayî. Kerwa mend Heyderî ra.

Heyderî va "Ney kerwayê mi. Ti nêvanî ma çî biçarnê!..." Kerwayî bawerîya xo pê nêarde.

Her di gencî vejîyayî teber, solf pay kerdî û rast bîy. Kerwayî va "Lawo şima nêeşkenê mi bixapênê. Ez qicîya şima zanena! La kam xeyr a, Homa aye bikero." Binêk pey ra mend kerwayê xo û lajê xo ra, ber qefilna û şî zere.

Heyder û Wisivî planê xo kerdîbî. Zirave remnayêne, weverê Royê Muradî de berdêne keyeyê Sadiqê Elî. Ê gire-girê dewan ê. Inê meseleyî ancax ê hel kenê. Xo ke biresnayêne uca, Tahirê Evdan nêeşkayêne şiyero ser. Heyderî verê ra tîdarekê xo dîbî, qeraxê awke de keleke ca kerdîbî. Keyeyê Sadiqê Elî cayo rind bi la vîyarnayîşê Royê Muradî zehmet bi. Royê Muradî xof û serdinîye pîştêne zerrîya merdîmî ra.

Heyder û Wisiv rayîrê dewe ra dûrî ra dûrî binê vîyalêrêk de ronîşte bîy. Hinî ke

nêm saete esta, hetê banê Tahirê Evdan ra şîy. Çilayî tek-tek şîyêne hewn a. Mîyanê daran de xo nimit. Zeman sey mîyînî seke kuyîyabî erd ra. Hele bîyêne saete! Heyderî va "Vinde Tahirê Evdan! Ti vînenî çî yeno to sere de! Qewetê to şino kênanan. Çaqe vîyarto, dayo binê qirrike! Almancî yo haa! Ez pa bikuwî Zirave bigerî biberî, wa a pîrnika to bisawîyo gî ra! O wext ti benî aqil."

Çarberê Tahirê Evdan çîzî kerd. Heyder erzîya şî Zirave ver ra.

Cîzîya çarberî ra Tahirê Evdan aya bibi. Şik pîşîya ci. Xo bi xo va "Zirave nêremo, rîyê ma sîya nêkero." Xilmas-xilmas odaya Zirave het ra şî. Zirave binra mîyanê cilan nêkewtîbî. Qîrayîş gina Tahirê Evdan ro.

"Evdò, Cemo! Ewladê leyîrê xozan warizê! Tifing bîyarê, Zirave remaya!" O are berê teberî kerd a; tîrca aşme ra versîya Zirave û di teneyan kefê rayîr a dîyî. "Lez tifang bîyarê, hey (hê) şinê, ma biresê ci!"

Qîrayîş û buxayîş ra, Wisivî vat "Kerwa hesîyayî, ma lez bikerê!"

Zirave ra nêbîyêne înan nika xo resnabî Royê Muradî. Zirave nêşkayêne pêt şî-yero. Verê xo duzê dewe bi. Duz qedîyayêne; sînacêr dest pêkerdêne. Hema-hema qedîyabî duzê dewe, hinî kewtêne sînacêr.

Çik perrabî sereyê birayanê Zirave. Kam o yeno waya înan remnenò! Înan rê merg bi. Evdila û Cemal leza-lez cila xo ra wariştî, tifang girewt û kewtî teber. Evdilayî vatêne "Ez gere pîzeyê înan gule debikerî! Mi qemta cinîyan hema girê nêdaya!"

Tahirê Evdan û her di qicê xo kewtî înan dima. Rey-rey zî tifang kerdêne xo vernî ra. Zanayêne înan xo dayo hetê Royê Muradî ra. Tahirê Evdan versîya înan ohet ra dîbî. Hîrê hemeyî sey cilvirikî kewtîbî dima. Tahirê Evdan hem tarîyê şewe de vazdayêne hem zî vatêne "Cîzîya çarberî ser ez aya bîya. Mi ber kerd a, dûrî ra versî kewe çîmanê mi ver. Lez bikerê, wextê vindertişî nîyo!"

Zirave, Heyder û Wisivî xo dabî sînacêr. Zirave tengnefes bîbî, hinî nêşkayêne nefes bigero. Înan dima hal-halaya birayan... Tahirê Evdan sey heşî orreno. Xof û tersî ver Zirave atisîyabî. Nêşkayêne rayîr cêra bizejo. Rapîya linganê babî û birayan sey şerqat û lapaî binê goşanê aye ra zimayêne. Destê Zirave zereyê destî waştîyê xo de bi. Sey leyîra mîlçike recipayêne. Kupayîş û gumayîşê dilê xo goşanê Heyderî ra gêrayêne.

Mîyanê yew kopa vaşî de xo nimit, vindertî. Aşme beriqîyayêne, dormale sey roje bî.

Zirave qeldîyabî mîyanê şik û şubheyan. Qemîşê Heyder û Wisivî nêbîyêne. Wisivî sey kêna bi. Zerarê xo çewî rê çin bi. Heyderî de amebî, bibi destgirê înan. Heyder, çimî erzîyayê rî, malaq a ê zereyan ra çim çarneno.

Zirave va "Heyder, mi caverdê, şîyerê. Nêbo şima tepişenê kîşenê."

Heyder tîrca aşme de mend Zirave ra. Qayîl bi Zirave biewno zereyê çîmanê ey ra, zereyê çîmanê ey de xo bivîno. La tîrca aşme çim nêkerdêne. Va "Zirav, heya ez nêmirî, to canêverdana. Eke ti wazena mi rê bîbî piştîger, metîn bibe xo veramede.

Homa beno destgirê ma îşalah.” Heyderî destê Zirave kerd pê. Germinîya xo, ta-nîya xo, zerrîya xo destê xo de pîştîbî, gude-gude tanî-tanî dayêne Zirave. Qala xo dima verarde kerde Zirave ra.

O are tilpêk hewrî rîyê aşme nimna, dormale bî tarî.

Wisivî va “Heyder, Zirav! Xo arê bidê ma hinî şîyerê. Xora hewrî verê aşme gi-rewto. Ma veng nêvejê, ê nêşkenê cayê ma cêra bivejê.”

Heyder û Zirave çiyek nêvat, wariştî payan ser. Mîyanê kopa vaştî ra gamê hurdî nayî ro hetê Royê Muradî ra. Xuşşîya awke ameyêne înan goşan. Sîsperîkî senî xo danê kila adirî qey roşnî ra, înan zî îna verê xo dabî hetê awke ra. Seke awke veng dayêne ci; biyerê, lez bîyerê! Vazdpay a hîrê hemeyan sey leyîranê kesaya awî xo dabî hetê Royê Muradî ra.

Tahirê Evdan û qîcan kef ra xo dabî sînacêr. Tarîyê şewe ra vernîya xo nêvidî-yêne. Ge xij bîyêne ginayêne erd ge lêr bîyêne. Xîçê kerrayan kuyîyayêne pa, telî şî-yêne pa. Yewna roje bibîyêne, nika qarî-warî înan bî. La roje roja qarayîş û warayîş nêbî. Verê înan de, zereyê keyeyî ra kêneke amebî remnayîş. Bizanayêne waya xo bê zerrî nîya pey zerrîya xo şina, belkî Evdila û Cemal îna fir pa nêkuwtêne. Mur ardîbî pêser, her di zî pey babîyê xo ra kewtîbî Zirave-înan dima. Dest erzîyabî namusê keyeyê Tahirê Evdan, merg înan ser o ferz bi.

“Kelamo qedîm” vat Tahirê Evdan pey qîrayîş û orrayîş, “ê ke kam ê, ez înan çerme kena, leşe sole kena, çerme erzena kutikan ver!” Hinî newe qala xo qedênabî ke linge kuyaye kerra ra, fekser şî erd. Çend teqleyî pêdima eştîbî.

Cemalî va “Bawo se bi?”

Tahirê Evdan niqa û warişt xo ser. Dest xo sere ra çarna. Germinîya gonî hîs kerde. Gişta xo naye zıwanê xo ra. Tehmê gonî tira ameyêne. Sere şikîyabî.

Va “Çiyêkê mi çin o, ez hol a! Lez bikerê ê gîyê kutikan bitepişnê. Ez gere leşa înan ser o mîza xo bikerî!” Bîbî sist, sey lajan nêşkayêne bivazdo.

Yew are hewrê sîyayî binêk kaş bîy, tîrca aşme perrayê rîyê awka Muradî. Hîrê teneyî hema-hema resabî qeraxê awe.

Evdilayî va “Bawo bawo biewne henî ça ra şinê leyîrê xozan!” Û oê gişt a mojnayî babîyê xo. Tahirê Evdan pey de mendîbî. Gewel kewtîbî fek.

“Lez, leyîrê xozan! Şima çi vindertê! Xo bellî bikerê, ewro roja camêrdîya şima ya! Şîyerê lez, ez ha şima dima!”

Tay mendo Wisivî û her di waştîyî xo biresnê Royê Muradî.

Wisivî va “Heyder, ez şina keleke kena a, kena hedre.”

Pêt vazda, xo da hetê kelekê ra. Keleke, layê xo wek-wek girê dîyayê. Kewt ver; wekî nêqedîyenê! Cêba xo ra kardî vete, eşte ci û qerifnayî. Huyeyê awke eşt ser, nişt ci û paweyê înan vindert.

Keleke, di hebî gogerê motorî zereyê ci vetîbî, pif kerdîbî û bestîbî bin ra. Nover û weverê royî de kendiro qalind girê dabî di heb mazêranê qalindan ra. Yewna roja

bibîyêne keleke pey maqara wa kaş kerdêne, huyeyê awke şuxulnayêne. Wisivî a hela tengê de layê maqara zî qerifnabî. Keleke tepîştîbî, paweyê Zirave û Heyderî bi.

Evdila û Cemalî sere eşto waştîyan ser. Tifing Evdilayî dest de bi. Gule dabî fek ra, sey çilvirikî kewtîbî dima. A gam a ke xo biresnê waştîyan.

Wisivî verê keleke de va "De lez bikerê, resayî şima!" Keleke ra nêbîyêne, şîyêne ver, pey şesadirî ya nayêne pira, tersnayêne birayê Zirave. Keleke ke dest ra şî hinî nêşkenê xo bierzê weverê royî.

Çend gamî mendê waştîyî xo biresnê keleke. Wisivî va "Ha Heyder ha, tay mend!"

Tahirê Evdan pey ra veng dayêne: "Ero Evdo tifing ser ra bike, pane bikişê!"

Heyder û Zirave hinî resabî cayê keleke, pay nabî awke. Wisivî harmeyê Zirave de girewt, a naye keleke ser. Hinî teqet lingan de nêmendîbî. Nefes pê birîyabî. Wisivî hema huyeyê awke girewt xo dest, nata-weta şuxulnayêne. Heyder hinî ke nêniştî ci, keleke pey ra tehn dayêne zereyê awke. Xuşayîşê royî û qurrayîşê qirincelayan şewe kerdîbî de. Çewî vatêne derey pêro henî vanê lez lez, resayî şima lez!

Teqayîş gina tifang ro. Recif gina Zirave ro, keleke ser o ameye pêser. O are yew "ax!" gina goşan ra. Gule ginabî piştîya Heyderî ro. Tarîyê şewe de rijîya zereyê awke, nêşka xo bierzî keleke ser. Mîyanê awke de xo eşt keleke het ra. Yew-di reyî gêra qol bierzî asnawe bikero; Royê Muradî verarde şibi pira nêverdayêne. Royî sey yew lihefî xo antîbî Heyderî ser.

Wisivî va "Kerwa Heyder, kerwa Heyder!" Heyderî ra veng çin bi. Hewrê sîyayî rîyê aşme ser o max bîyê, şewe bîya tarî û zûlmet. Qicanê Tahirê Evdan teqayîş fî-nayo tifangî ser. Awke keleke fînaya xo ver, gêna bena. Wisivî hezar û yew zor û zehmet a keleke resnaye weverê royî.

Weverê Royê Muradî ra Wisivî mend xo dima. Seke newe gule ginayo ci, xof per-rabî Zirave ser. Wisivî va "Zirav!" Tira veng nêvejîya. "Zirav!" vat, reyna vengo berz a. Kerr û lal bî Zirave. Cemidîyabî xo ca de; kardî pa fînayêne tira gonî nêameyêne. Wisivî zana xo de nîya, yew lapat ant binê goşî ra. Binêk şanîyaye ra, mende Wisivî ra. Bermaye qaraye. Va "Royî Heyder ma ra girewt." Yewna qal fek ra nêvejîya, bermaye û bermaye. Wisivî zî mend bêçare. Huye girewt da awke ro. Huye şikîya, leteyê xo kewtî awke ver. Tengnefes bîbî. Ser û bin bîbî calbik (şalpak).

Xuş-xuşa Royê Muradî û qur-qura qirinceleyan erd û asmên kerdîbî de. Wisivî û Zirave xo dabî awke ver, serê qumî ra niştîbî ro. Muradî celqe-celqe xo lefnayêne linganê înan ra. Zirave çokî kaş kerdîbî def û sêneyê xo; gijik verdayîbî rîyî ser. Keftayîşê luyan û qurayîşê qirinceleyan şewe kerdêne de, dewisnayêne. Zimayîş û xuşayîşê Muradî bi.

Çimanê vengî a Zirave û Wisivî mendî yewbînan ra. Dejayî qehirîyayî. Her di zî derdin, her di zî darbin... Mîyanê înan de çi rey qal nêvîyart. Geringa peyêne mendî yewbînan ra, verê xo da hetê dewa Sadiqê Elî ra. Heyderî îna vatîbî.

FEDAYÊ TO BÎ

| Dilo BARGIRAN |

Wa feda bibo no gan
Ling û destî bi her di çiman
Eke dşnya bena gulîstan
Semedî to can qurban

Wa feda bibo no dil
Verî kardî de xo rafino no mil
Gwîn reyde boyi dano hezey vil'
Eke ti bena mi rê yewa gul'

Wa feda bibo roşin û tarî
Keye-keye wa bibo telal
Semedî to wa bibo lal
Homa şahid o, to rê helal

Wa feda bibo na cuye
Tim veşaya na zerrî
Wilay ez nêkeno qîrî
Semedî to kam vano zaf î

Wa feda bibo xortîya mi
Serr û aşm û rojê mi
Mal û milk û pereyê mi
Hem eyro û hem zî meştê mi

Wa feda bibo henzar merg
Ez pê se bikero emiro derg
Ez wazeno neqşê vila zerd'
Wa mi dima vajî no mêrik merd!

MEHMED ŞERÎF EFENDÎYO GUÊRIZIJ

| Ahmet SAY |

Wexto ke nameyî Mehmed Şerîf Efendîyê Guêrizijî yeno vatiş, ca de fotografi ren-
gînî yê Xoce Nasredînî benî ganî û verba mi de vindenî. Eslê xo de Mehmed Şerîf
Efendî ê resmî ke qican bi keyf temaşe kerdênî, înan ra hîna rind bi. La o bineyna
maqul, bineyna giran bi. Kincî ey sey Xoce Nasredînî sade bî. O pê îşligî xo yê xet-
xetînî û bêgirane, mûndîya qaline ke mîyaneyê ey a piştî bî, şelwar û xirqeya xo ya
derge, cematkî mînderî xo ser o ronîştêni, ez o tewir bîni ke seke mi qapaxî yew qu-
tîyê şekerî akerdo. Şaşikê ey û erdîşê eya sipî, o hîna kerdênî şîrin.

Ey şaşikê xo her roj bedilnayêni. Qumaşo îpegin yê karî Sûrîye ra reng bi reng
puşî ey bî, ey her roje yew piştêni. Sûra zerde zaf o akerdêni.

Mi vatêni:

- Pîrik, to çira ewro puşîya xo ya sûra zerde girê nidaya?

O huyayêni:

- Wa xatirî hewzi nimano...

Ez malimî na dewe bîya. Bi serran ez her şand şîya "oda"ya ey, şananê dergan
de, mi ey reyde suhbet kerd, mi sey Mehmed Şerîfî yew merdimo pak, rast û saxlem
nidî. O tam yew efendîyî rojhelatî bi. Erf û edetanî îslamî ra nesilîyaye yew efendî...
Ey emrî xo yo heştay serre de qet zurî nikerdibî. Qet xîlaf nivatênî. Wazena wa karî
ey te de bibo, wazena wa karî ey tede çin bo, ey raştî vatêni. Oey se bîyo, ge-ge mer-
dim zurî nikeno? Nê! Şeytan nêşkayêni Mehmed Şerîf Efendîyî bixapîno! Bawerîya
ey rayîro raşt nîşanî ey dayêni: Çiyê ke goreye şerîetî caîz bî kerdêni, çiyê ke caîz
nibî nikerdêni.

Rojo verên ke ez şîya dewê Guêrîz, muxtarî ez rasterast berda odaya Mehmed
Şerîf Efendîyî. Ez ke şîya zerre, ez o tewir bîya ke seke ez raştî Xoce Nasredînî bi
xo ameya. O doşekî xo ser ra werişt û ca da mi.

Ez bi semedê mi cayê xo ra weriştîş nê extîyarê şîrinî rê mat menda:

- Estaxfîrulah, estaxfîrulah... mi va, ez tede menda.

Heta ke ez nironîştêni Mehmed Şerîf Efendî zî nironîştêni. Ez ca de yew mînderî
ser o ronîştê. La ey waşt ke îla mi qunciki corin de bido ronîştîş.

- Mi va, zehmet mekêni, estaxfirulah, şima îna ronîşêni.

Cuwa pey tim vatêni:

- Roja verên ra ti kewtî mi çim xoce malim!

A roja verêne, persayîşî hal û xatir ra pey, o abiqîya, rind, dergûdila mi ra ewnîya û ewnîyayîşî dima, persa:

- Nameyî to xeyr xoca?

- Hesên.

Çimî ey beriqîyayî:

- Nameyo weş o, nameyo pîl o!

Çimî ey her tim huyayêni. Yew pîro nuranî bi. A hel mi sereyî xo hetî kila kolîyan ke kuçike de vêşayênî, tada. Kile seke rîyî mi biveşno, o tewir derûdorme germin kerdêni. Nişka ra hewt sey serrî tepîya şîyayîş û hewt sey serrî cuwa ver de dest bi ci-wîyayîş kerdîş, weşî mi ra şîbi. Tîya de yew nermîye, yew vilnermîye, yew bêtelaşîye bî, yew rehetîye, yew giranîye bîye.

Bê ke o pê bihesîyo, mi dest ci kerd Mehmed Şerîf Efendî seyr kerd. Ey ferq kerd ke ez ewnîyena ey ra, ca de yewna tema akerde, mi rê yew hikayet va. Çîye ke ey vatêni sanikan ra zî weşêr bî. Pê dima çekuyî zaf weş û kîbar rêz kerdêni. Beno ke Mehmed Şerîf yew şaîro nimite bi.

Hetî yew xorto bajarîjo vîst û panc serreyî ra heskerdişî yew axayê heştayserreyî îna dest pêkerd.

Mehmed Şerîf Efendî sey yew axayî ameyni sinasnayîş, la milkî ey o qede zaf çîn bi. O yew ocaxzade, xanedan yew efendîyo-feqîrkewte bi. Qicî û torinî ey miqateyê dewarî ey, çewres-pancas donimî hêgayanî ey bînî. O hinî odaya xo de mînderî quncike ser o ronîştêni, kitabî wendêni û meseleyî vatêni.

Mi cuwa pey fehm kerd ke çira ez hendê rengî sûrê zerdî ra hes kenà. Mi ra yew reng biameyni persayîş, mi ra pers bikerdêni "Mehmed Şerîf Efendî rengan ra kam reng o?" Mi "sûro zerd" vatêni.

Beno ke pembe bi. Beno ke kewayê murayî bi. Beno ke rengî adirî, beno ke rengî menekşeyan bo.

Nê, Mehmed Şerîf Eendî sûro zerd bi.

Na zî bena: O, yew kılama xemine, zertenik û zervêşaye bi. O semedê ziwandar-dişî îpegî amebi dinya.

Yew merdim senî eşkeno îna hawa sakîn bimano, sakîn, nemir bo?

Zerrherayî yew ûmîn bîye, lul bîye, heyranîya ke canî gêna, a bîye? Kamî sawitbî na nemireya serê giştanî ey a?

Mehmed Şerîf Efendî şîretî nêkerdêni. Ey menqîbeyî, meseleyî vatêni, kam ke bi-waşêni eşkayêni nê meseleyan ra derse vejo.

Eger ti ra yew çî persiya, verî rind pejmîrîyayêni, erdîşê xo vilenayêni û tek tek qisê kerdêni:

- Yew roje Hezretî-Omer...
- Eger ti kelîmeyî şahadet bîyarî, ez to ef kena...
- Semedê zêdûnê di dirhemî gerrekerdiş, gerrekerdiş...
- Wext ke Mescid-î Şerîf de sefî awan benî...

Ê ke yew dewayê înan bî û no rid ra ameynî ey het, tim bi nê rayîrî ê roşn kerdêni. Wexto ke ey qisey kerdênî zerreyî oda ra boyê menekşeyan bînî vila. Mi menekşeyî top kerdênî û ey rê ardênî. Nayê rê zaf şaş bînî. Ey qet çiçekê zereyî şuşeyê awe de nêdîybî. Wexto ke roja bîn milî menekşeyan ver de ameynî war, Mehmed Şerîf Efendî qehrîyayêni. Mi zî awe şuşeyî bedelnayêni û aspirin eştêni awe. O wext menekşeyî bînî ganî û Mehmed Şerîf Efendî nê karî Humayî rê heyran mendênî, şîrî wendêni, meseleyî vatêni.

Ey bi hezaran şîrî zanayêni, meseleyî ke bi hezaran qalanî tesîrin, mehnayin ra yenî meydan zanayêni, ey bi hezaran îna hawa çî ezber ra zanayêni. Erebkî, fariskî, kurmanckî û kirdkî. Nê meseleyî bi tirkî zî vatêni:

*Deveyo ke her roje
Ti alef û awe danî ci
Ti timar kenî,
Roje yena
Verba to kîn besteno*

*Nêbo ke ti xo sist bikerî
To erzeno binî xo
Mirdê xo to pelixneno*

*Şêro nêweş ke
Ti çol de vazdayî ardimî ey
To xo vîr ra nikeno
Holîya to xo vîr ra nikeno*

*Demek ke
Nê dost î, tim dost bizani
Nê zî dişmen î, tim dişmen bizani*

*Dost û dişmen
Cayê xo bedilnenî*

Ez na şîra sîmgeyin zaf qayîl bînî. Kam gama ke firset destî mi kewtêni mi na şîre dayêni Mehmed Şerîfî wendiş. Beno ke nê şîrî û meseleyî zaf verên (îlkel) bîyî. La ez heyranê safiye û hesasîya înan bîya. Mi ey ra waştêni ke o mi rê şîranî ne-

weyan, meseleyî ke ez nizana, mi nieşnawitî, vajo.

Edebîyatê fekkî ke ey vatêni tamî ey mendêni tamî hacetanî muzîk ke kilamanî derdinan cenenî. Kes nieşkayêni kirdkî ra nê tewir şîran açarno.

Goreyî Mehmed Şerîfî dinya ke vanî yew versî ya. Çira bi ez nizana, la ey waştêni ke ez ey rê dinyaya ewroyine ra, çîyanî tewr neweyan ra qal bikerî. Cuwa pey zî ey o tewir hereket kerdêni ke seke nê çîyê ke ez vana, zaf rew-ra zano. Ey zaf hes kerdêni ke goş bido herbî dinya yê dîyin. Mi bi heyecan çîyêko mi filmanî herbî de dîyî dor kerdêni. Mi tanqî, fuzeyî, keştîyî, teyareyî, teyaresawarî, teyarefetelnayoxî humarîtêni. Mi bi ardimî filmê Şarloiyî Hîtler teqlît kerdêni. Mi bê nefes herbî Pasîfkî yê beyntarê Japonya û Amerîka de qal kerdêni.

O bêveng ewnîyayêni rîyê mi ra. Wexto ke nameyî Hîtler vîyartêni, o huyayêni.

- Dinya no tewir a, vatêni.

Û îlawe kerdêni:

- Na dinya Fîrawûnan rê zî nimenda...

Mi ey rê o tewir çîyî, o tewir çîyî xêrbî qal kerdêni ke mi pawitêni o bifikirîyo ke roja qîyametî nêzdî bîya.

O qet o tewir nifikirîyayêni. Kafir û gawirî xo ra o rayîr ra şînî. La ma?

- Qet beno ke ma rîayetî şertî îslamî nêkerî?

O esas naye rê şaş bîni. Mi ge-ge ci rê qalê kayê futbolî zî kerdêni. Mi qolî xo kerdêni berz, nenguçî xo kerdêni pît, mi nişan dayêni ke bi deshezaran însanî senî stad-yûman de pê yew vengî qêrêni "gool" vanî.

Mehmed Şerîfî qet futbol ra hes nikerdêntî. Rîyî ey bînî tirş. Goreyî ey bi se seran o ke futbol kay beno. Yezîdan, serreyî torinanî pêxamberî ma Hesên û Husênî nîpernabi û pê ha bire bi linganî xo kay nikerdbî? No kay uca ra ameynî. Yezîdan tayê dinya serobin kerdibî? Nika zî futbol...

Dima yew menqîbe vatêni. Ey qalî xemilnayeyî nişuxulnayêni, bê welwele, bi usil, bi hereketanî nemiran hermeyî xo leqnayêni. O nişka kewtîyêni mîyanî hedîseyê ke ey qal bikerdêni, mîsal, ey no tewir dest bi qalkerdiş kerdêntî:

- Ya Umer! Na xirqe kamî daya to?

Yan zî:

- Ey Elî! Ê ke goştarî to nikene, ê ke yewîya Homayî ra bawer nikenê, ê ke...

- Ey, "Gele însanan, eke şima mi het de yew çewtey dî rast bikerênî" va.

Wexto ke mi Mehmed Şerîfî goştarî kerdêni, ez hezar û hîrê sey serrî cuwa verî ci-wiyayêni. Hezar û hîrê sey serrî ra ver, ma Hezretî Umerî reyde Mekke de çarşî de geyrayêni. Gerreyî Muxîyre bin Şa'beyî ser o ke derheqî her roje di dirhemî xerac gi-rewtişî koleyî xo Ebû Lu'lu Fîruz (yew muxîyrewo nesranî) de bi, mi zerrî ra cewabî Hezretî Umerî tesdîq kerdêni. Û wexto ke no merdimo xayîn, no merdimo bêşeref roja bîne Mescid-î Şerîf de semedê kerdîşî nimajî siba ya sefî awan bîyî, bi yew xencera difek û çewte Hezretî Umer şeş cayan ra birîndar kerd, ez hende dejayêni ke

seke ez bi xo ameya xencerkerdiş.

Badê ma reyna ageyrayêni hal û ehwalî dinya ser. Mehmed Şerîfî derheqî din-yaya ma ya ewroyîne de çî persayêni. Mi ey rê borsaya New York û Tokyoyî eşkira kerdêni. Banka û borsayî çî gure rê benî, Wall Street de çî beno, mi ey rê qal kerdîni. Mi derheqî fabrîkayanî modernan yê çekan û mîyanîka rotişî çekan yê efendîyanî Pentagonî de agahî dayêni ey.

Ey zî ge-ge mi rê menqîbeyî vatêni. Yew menqîbe bi ke ey zaf tira hes kerdêni. Ey o menqîbe zaf rey vatêni:

- Yew wext Hezretî Umer, wexto ke kewtêni rayîrî Qudsî, o û koleyî xo bi dor a niş-tênê deveyî. Demo ke Hezretî Umer tam bikewo Qudsî mîyan, dora ciniştişî deveyî ameybî koleyî. Naye ser o kole şarmîya û va ke: "Ey Umer! Mi şarmîyayîşî ra bixelisni û dori dewir bigeri! Ti yew xelfe yî! Wexto ke ma kuwenî mîyanî şaristanî, ciniştişî mi yê deveyî caîz o? Ya Umer nika ti binişi deveyî!"

Umerî va ki: "Beno ke ti yew kole yî, ez yew xelfe ya. La bisilmaney ma her di-yine yew gêna. Dorê to ya, deveyî ciniştişî to caîz o."

"Oda"ya Mehmed Şerîf Efendî şewanî zimistanî debînî, camêrdî dewe "oda" de ameynî pêser û suhbet kerdêni. Ge-ge ma hetanî serrê sibayî muhabet kerdêni. Ez hinî qefilyayîş ra, bêhewniyê ra doşekî ser o bîni derg û mendêni. Dewijanî ke no halî mi dîni, ê hîrê-hîrê, panc-panc oda ra vecîyayêni şîyeri. Mi zî waştêni ke ez warzî û şîyeri. Mehmed Şerîf Efendî niverdayêni. Ey vengdayêni torinî xo Mehî, ti ra vatêni ke mi rê ca hedre bikero. Verî ke ez hewn a şîyerî, mi duayî ke Mehmed Şerîf Efendî xorîn ra, bi yew vengo şenik micmicîyayêni, eşnawitêni.

Ez nizana ça ra ame mi vîr, çira mi waşt? Na dewe rê yew keleşo (çamaşîrxane) biameynî awankerdiş hol bîni. Cinîyanî dewe şitişî kincan de zehmetî antêni. Awe zaf bîye û awankerdişî yew keleşoyî hende karo gird nêbi. Mi dîyêni, wexto ke dewijan ra yew lebitîyayêne ke yew bano newe virazo, der û cîranî ameynî pêser, ardim kerdêni, heme pîya xebitîyayêni. Înan her roje dês viraştêni û çar-panc rojan de mîyanî karî ra vecîyayêni. Ancî bi no tewir yew mişagîye semedê dew a yew keleşo nêameynî awankerdiş?

Mi no behs Mehmed Şerîfî rê akerd.

- No gure munasib o, caîz o malim, va.

Şan de ey heme dewijî dawetî odaya xo kerdî. Ey bi yew vengo nemir û şîrin va ke keleşo "sunet" o. Ey o qede rind, tek tek qal kerdêni ke dewijî bê ke goş bidî ey û sereyî xo têşanî, çîyo ke bikerî çin bi.

Wexto ke ey qalkerdişî xo qedêna, mi ser ageyra:

- Malim, siba fecîr de pêro dewijî yenî xebitîyêni. Ti înan ser de vinderi û seke ti zanî o tewir bidî awankerdiş, va.

Tam aya hel de vengî Sirkoyî bi berz:

- Ez nîno! Ez çin o!

Ma şaş bîyî. No îtiraz ça ra vêcîya nika?

Sîrko yew xorto ecaîb bi, kesî de îdare nikerdêni, hêrsin bi, ge-ge ina hawa çîye xamî kerdêni. No hefî Sîrko ameynî zanayîş. Labelê çira verba nê hedîseyî vecîya-yêni? Hem zî odaya Mehmed Şerîfî de, verba Mehmed Şerîfî?

Sîrkoyî çira no tewir sere daritibi we? Her kes ewnîya Sîrkoyî ra. O qede asayêni ke Sîrkoyî tevgerî ma girotibî xo çim a. Bi heyecan bi, recefiyayêni.

Seke Mehmed Şerîf serewedartişî Sîrkoyî nieşnawitibi. O huyayêni.

Dewijan dest bi cixara piştişî kerd. Nika tena vengî tutuno ke mîyanî pelî de qir-micîyayêni û lîr bînî, ameyni.

Mehmed Şerîfî persa:

- Çira Sîrko? Ti çira nînî?
- Siba karî mi esto! Zaf muhîm o!
- Çi yo?
- Ez nivana, muhîm o, hende vajî!

Mehmed Şerîf ewnîya xo ver ra.

Seke cixara tena na hel de panayeno, her kesî cixaraya xo panaya. Cixara ra yew nefeso xorîn ancîya.

- Wa bo Sîrko, roja bîne bê.
- Ez nîno!
- Qey!
- Ez qarişî keleşuyî nibena!
- La keleşu yê dewe yo... Ti zî na dewe ra yîrî.

Bêvengîye ramitêni. Tayê dewijî qîtî ke pixêrî de vêşayêni, înan ra ewnîyayêni.

Mehmed Şerîfî erdîşê xo vilêna.

Reyna Sîrkoyî bêvengîye heremna. Sîrko zaf aver şî:

- Keleşoyî ra mi rê çî?

Oda de yew tengane bîye. Tayê dewijan çimî xo girewtibî, o qede vindertibî. Sîrko har bibi.

- Ey Mehmed Şerîf! Ti bêsebeb ma kênî mîyanî karan!

Mehmed Şerîf fikirîyayêni. Destî ey hama zî erdîşê ey de bî.

O qede aysayêni ke Sîrkoyî waştêni şîyero ey ser:

- Ti neheqey kenî!

Mehmed Şerîfî zerreyî xo ant, reyna dest pêkerd yew bi yew va. Ageyra wextanî verênan, waşt ke bi yew menqîbe şîret bikero:

- Yew roje Hezretî Umer...
- Ez niwazena! Ez nixapîyena! Ez sonikan goşdarî nikenal!
- Yew roje, Hezretî Umer...
- Wa Umer yê to bo!

Na hele de çîko niameyni pawitiş bi. Ez qet nifikirîyabîya ke Mehmed Şerîf hende

destşenik bo. O sey tîre-cayî xo ra firra, Sîrko eşt lapatan ver. O sey yew xortî ganî bi. Ey lapatî û paskulî têdima eştêni.

Cixareya mi hema hema qedîyayîş de bî, adirî cixaraya mi engiştî mi vêşnayêni. Verba naye zî ez nêşkayêne xo têwdî. Sey her kesî mi zî sereyî xo, xo ver de ardibi war, ez bibîya sey yew kerra. Sîrko bi xo pêserardiş û tadayîş waşt ke xo bipawo. Niameyni aqil ke merdim verba Mehmed Şerîfî bîyero. Verba Mehmed Şerîfî dest niameyni hewa nayêni. Sîrko bê vengî xo kerdiş, bi namusî xo kuyayîş werdêni. Cuwa pey Mehmed Şerîf vindert, apey ageyra û doşekî xo ser o ronîşt. Oda de pitî çine bîye. Ge-ge vengî hilqayîşî bermiyî Sîrkoyî ameyni.

Dewe de yew çiko wina xirabe nêbîni. Dewijî seke na xirabîye ra biremî, dest pêkerd yew bi yew oda ra vejîyayî. Înan ra yewî zî çengileyî Sîrkoyî tepîşt û bi hewayî embazey o berd.

Nika ez û Mehmed Şerîf ma oda de mendibî.

Ma qisey nikerdêni.

Gelo Sîrkoyî çira wina kerdibî?

Mehmed Şerîfî yew kitab guret xo dest û dest bi wendişî kerd.

Ez zî vera ey de doşekî ser o ronîştêni, ewnîyayêni adirî pixêrî ra.

Kolfîyî ke veşayêni înan yew nişka ra qeldîya. Tarûmê adirî zerreyî pixêrî de vila bî.

Meh ame zerre, mi rê doşek û lihêf ardî.

Ez rakota û mi lihêf ant xo sere. Ez binî lihêfî ra ewnîyayêni Mehmed Şerîfî ra.

Ey fitîlî lambaya qazî biney kerd kê. —

Ez tarî de zî eşkayêni ey vînî. Çimanî ey ra hesirî ameynî war, o bêveng la xorîn ra bermayêni. Dalpeyî hesiran erdîşê ey de mendibî.

No halî Mehmed Şerîf zorî mi şî, ez zaf kewta ver, zerrê mi dest ci kerd cayî xo de kay kerdêni.

O seke dua biko, o qede kerdêni, ge-ge ewnîyayêni rîpelanî kitabî xo ra, lewî xo hergu kay dayêni û bermayêni. Hesirî çimanî ey sey hebanî erdîşê ey ser o rêz bibî.

Gelo mi yew wexto winayin de dest bi qisêkerdiş bikêrdeni, zaf bêwext bînî? Ez nieşkaya vinderî, mi lihêf xo ser ra eşt, ez weriştay pay, mi qal kerd:

- Qey ti qehrîyênî Pîrik? Hol nêbi ke tu yew kesî lapat bikerî, ez naye fehî kena. La Sîrkoyî to vist no hal. Ey bêhurmetîye kerde. Ti neçar mendî. Esas, to her çare cerebnabi. Biewnî Pîrik...

O bibi sey kerra. Ey niwaştêni, ez dalpeyî ke zeliqîyayî erdîşê ey a, înan vînî.

- Biewni Pîrik, o yew tuto vîstserre yo, vera to bêhurmetîye kerde, bêedebîye kerde. To mecburî kuyayîşî kerd. Yewna çareyî to çîn bi û tu no kerd... Îta de, şima het de, no îna yo. To terbîyeyî ey da. Xo ver mekuweri Pîrik...

- Ez semedê kuyayîşî xo ver nikuwena. Ez semedê yewna çî teng bîya...

- Çi yo Pîrik? Zerrê to çî rê teng bîya?

Kitabo ke destî ey de bi, rona, yew menqîbe va:

- Yew roje yew kafirî anî Hezretî Elî het... No merdim, o qede yew kafir o ke ca de kiştişî ey wacib o. Elî zî palewan o! Zorî kalmeyî ey hewt duwelan parçe keno!

Hezretî Elî naye vano:

"Ey kafir! Eger ti kelîmayê şehadetî bîyarî, ez to ef keno."

La kafir kelîmayê şehadetî nêano.

Elî şino merdimî ser, kalmeyî xo anceno, tam gama ke pirodo, nişka ra "tobe tobe" vano û warzeno pay!

Persenî, vanî:

"Ya Elî! Ti çi ra ganî nê kafirî nigenî?"

Elî naye vano:

"Ey umetê Mihemedî! Kiştişî nê kafirî wacib bi. La gama ke mi hînî kalme dayêni piro, ey tu kerd rîyê mi! Ez hêrs bîyo! Ey cematî muslîmîn! Mi o semedê hêrsî xo yo şexsî bikiştêni?"

Mi çimî xo çarnayî kilê pixêrî. Mi kile temaşe kerde. Dima ez kewta mîyanî cilan û mi lihêf ant xo sere, ez biney zî bermaya.

Mi tim ey rê menekşeyî biardêni.*

"Her kes bi reng û vengê xo rindek o."

www.zazaki.net

**keyepelê arşivkerdiş, seveknayîş û geşkerdişê
kirmanckî (kirdkî, zazakî, dimilkî) yo:
Xeberî, meqaleyî, hîkayeyî, şîrî, fiqrayî, sanikî,
fotografî, vîdeoyî...**

Tirkî ra çarnayox: **Seyîdxan Kurij**

Çime: Ahmet Say, Güneşin Savrulduğu Yerden, Bingöl Hikayeleri, Evrensel Yayınları, İstanbul 1988, r. 57-66

ŞEWÊ MI

| Rohelat AKTULUM |

Şew a. Tarî ya, ting û tarî ya. Ez na tarî ra senî bivejîyo? Çimanê xo bi roştîya çimanê kame bişuwo? Zerrîya xo ya huşki bi hesranê çimanê kame hît biko? Hewnê xo yê dergî ra bi vengê kame yan zî bi lewpanayîşê kame haya bibo? Mezgê xo yo tēmîyan bi suhbetê kame zelal biko? Zerrîya xo ya serdine bi nefesê kame germin biko?

Wexto ke ez na şewa tarîye de zerrîya xo rê nê persan pers keno ti yena mi vîrî. Ti yena mi vîrî çunke cewabê nê persan ti ya. Ez zerrîya xo na tarîye ra bi to vejeno.

Cuya mi de şewê tarî û dergî zaf ê. Şewanê mi de asmên bereqîyeno, vêşbîya-yîşê estareyan ra. Wexto ke estareyêk perra, her kes çîyê wazeno. Tay vanê wa wina bo, tay vanê wa wina bo. Ez tena to wazeno, bi to ciwîyayîş wazeno. Eke yewna estare perra ez reyna to wazeno. Vengê estareyan, vengê aşme tena yeno mi. Çunke tena ez to ra wina hes keno. Çunke tena ez to wina zerrî ra wazeno. Çunke no hewn, hewnê min o. Eke ti wazena mi bivîna, estareyêko nika ra pey perreno, bê ê estareyî ma yewbînî bivînî.

Şewanê mi de dengizî hêdîka pêl danê. Veng zaf tay o. Her kes nêzano dengizî vanê se. Her kes înan fam nêkeno. Behsê sînayîşî, eşqî, camêrdîye, cesaretî kenê. Ê ke sînayox ê, aşiq ê, camêrd ê, cesur ê, înan fam kenê.

Şewanê mi de domanî teber de kay kenê. Tayê merdimî teber de, tayê merdimî berih de ronîşenê. Tayê zî serbanî de rakewenê. Serbanî de estareyan ra ewnîyenê û hêdî-hêdî çimê înan padîyenê, hewn a şonê. Her kes hewnê xo de çîyêna vînenê. Her kes o wext azad o, merdim hewnê xo de azad o.

Şewanê mi de dapîrî tornanê xo rê sanikan vanê. Domanî zî seke aşiqê ê sanikan ê, goşdarî kenê. Hema sanike nêqedîyena domanî virara dapîranê xo de hewn a şonê. Vanê şewe sanikî bêre vatiş siba vewre varena.

Ez şewanê xo de zerrweş o. Çunke şewanê mi de ti esta. Ti sey estareyêka zipûzelali asmênê şewanê mi xemilnena. Ez çimanê xo bi roştîya çimanê to şuweno. Zerrîya xo ya huşki bi hesranê çimanê to hît keno. Hewnê xo yê dergî ra bi vengê to yo zelal, bi lewpanayîşê to yo nermek haya beno. Ez mezgê xo yo tēmîyan bi suhbetê to yo weş zelal keno. Zerrîya xo ya serdine bi nefesê to germin keno.

Ti estareyêka asmênê min a. Wexto ke ti perreya ez reyna to wazeno. Ti o çax, ê mi bena. Ma o çax ê yewbînan benê.

ŞEWÇILA

FORMÊ ABONE YÎYE

Seba 4 hûmaran 30 TL

Hesabê Dovîzî:

T.C. ZIRAAT BANKASI OFIS/DIYARBAKIR SUBESI
ROŞAN LEZGİN OKÇU
TCZBTR2A
HESAB: 57301917-5002 1150-OFİS / DIYARBAKIR
IBAN: TR 04 0001 0011 5057 3019 1750 02

Hesabê TL:

T.C. ZIRAAT BANKASI OFİS/DIYARBAKIR ŞUBESİ
ROŞAN LEZGİN OKÇU
TCZBTR2A
HESAB: 57301917-5001 1150-OFİS / DIYARBAKIR
IBAN: TR 31 0001 0011 5057 3019 1750 01

Lise Cd. 2. Sk. Adalet Apt. Kat: 1 No: 3 Yenişehir / Diyarbakır

Tel: 0 412 223 03 69

E-mail: rlezgin@hotmail.com / sewcila@hotmail.com

ŞEWAÇILA

